PRO INVICTIS-
SIMO CAESARE CAROLO AVGVSTO HI-
SPANIARVM REGE CATHOLICO, EPI-
STOLAE FRANCI REGIS AD PRIN-
CIPES IMPERII TRANSMISSAE
AC APOLOGIAE MADRI-
CIAE CONVENTIO-
NIS DISSVASO-
RIAE REFV-
TATIO.

¶ Sunt pręterea in hoc volumine nonnulla alia opuscula, quorum Catalogum in proxima pagina inuenies.

CVM PRIVILE-
GIO CAESAREO.

F. Joachim Beyt[illegible]
Ab. S. Crucis

¶ Hoc in libro hæc continentur.

Epistola Diui Caroli Cæsaris ad Reuerendissimos & Illustrissimos Principes Sa. Ro. Imperii Electores.

Apologia Gallica Madriciæ Conuentionis Dissuasoria.

Eiusdem Apologiæ erudita admodum Refutatio.

Capitula fœderis (quod sanctissimum vocant) inter Ro. Pontificem Clementem septimum. Regem Gallum. Venetos. Ducem Franciscum Sforciam. ac Florentinos, aduersus Cæsarem percussi.

Epistola Franci Regis, ad Principes Germaniæ transmissa, meris sycophanciis plena, quam ideo adiici voluimus, vt de his Lectori fidem faciamus.

CAROLVS DIVINA FAVENTE CLEMENTIA, ELECTVS ROMANORVM IMPERATOR, SEMPER AVGVSTVS.

REVERENDISSIME IN CHRISTO Pater, Ac Venerabiles Illustres Principes, Amice, & Consanguinei charissimi. Quæ nostra hactenus de Reipublicę Salute, Pace, Quiete, & tranquillitate fuerint cōsilia, adeo omnibus notum arbitramur, vt nulla hominum malitia, fama, honorve noster vlla ex parte lædi posse videatur. Semper enim eius animi fuimus, vt non fucatis verbis, & à veritate prorsus alienis (vt à plerisq́ fit) sed reipsa actiones omnes nostras non apud paucos, eosq́ omnis recti iudicii expertes: sed apud Deū ipsum Opti. Maxi. qui corda etiā scrutatur, & apud vniuersam Rempub. Christianam comprobaremus. Hinc enim (ne vetustiora repetamus) dum proprii commodi, atq́ etiā gloriæ obliti, Reipub. saluti, & pręsertim Germaniæ quieti ex animo cōsulere optamus: Gallorum Regem, quem (vt omnibus notum est) optimo iure captiuum penes nos detinebamus, postq̄ omni benignitate, & clementia in his nostris Hispaniarum Regnis excepimus: magnoq́ honore à subditis nostris tractatus extitit: tot eum beneficiis affecimus, vt si suę ipse fœlicitati non inuidisset, in Ticinensi conflictu nō modo non cecidisse: sed vicisse ab omnibus videri potuisset. Hostis erat, illi charissimā Sororem nostram natu maximam, & in tantorum Regnorum successionis gradu secundam matrimonio collocauimus, vt ex hoste Sororius fieret. Christianæ tranquillitatis turbator communi omnium iudicio habebatur: communis salutis gloriam illi impartiri voluimus. Multa à prędecessoribus nostris tum Hispaniarum Regibus, tum Burgundionum Ducibus violēter occupauerat, & pręter ius, fasq́ detinuerat: iura in his nostra illi cōcessimus, solumq́ ab eo petiimus, quæ citra honoris & dignitatis nostrę diminutionem, ac subditorum nostrorum perpetuam indignationem omittere nequiuimus: & quę ipsemet vel non rogatus (si merito christianissimus nuncu-

Cęsar Karolus pacis & trāquillitatis semp studiosissimus.

Cęsar Karolus re nō verbis animum suum testari voluit.

Galli regis emissionē ideo faciliorē fuisse: q coi trāquillitati Cęsar Karol⁹ studuerit.

Cōditiōes Regi Frāco pscriptas victori magis q victo regi & captiuo pscriptas Cęsaris Karoli hūanitate fuisse.

Judiciū magnū pacis a Cęsare Karolo cōcupitę esse q i qbus dā & a iure qq suo decesserit.

pari vellet) nobis restituere deberet: Hisq́ beneficiis affectum Regem captiuũ Regię dignitati restituimus, atq́ (multis licet dissuadentibus, qui minus eius fidei credendum asseuerabant) illi in Galliam abeundi copiam fecimus: maluimusq́ eius fidem experiri, ac illi de iure nostro aliquid potius cedere, q̃ vt vlla Christianæ Reipublicę mala si q̃ forsan euenirẽt, quouis modo crimini nostro, nostręue culpæ ascribi possent. Dĩq́ intestinis seditionibus pacatis, iter nostrum (vti inter nos conuentum erat) ad Italiam paramus, armaq́ nostra in sempiternos religionis nostrę hostes communibus auspiciis conuertenda disponimus: quibus & Hungaria defendi, & hostes submoueri potuissent, suam fidem ex nostro metiẽtes animo: ille sæuissimum bellum in nos parat: initoq́ cum Romano Pontifice, aliisq́ nonnullis Italiæ Potentatibus fœdere offensiuo, diuisoq́ inter eos Regno nostro Neapolitano, dũ alter Vanis pollicitationibus omnia quæ nobis promiserat, se præstiturum asseuerat: alter vero ad Hungariæ defensionem nos inuitat, vt nos inuaderent incautos; nostra, ac sacri Rom. Imperii Dominia hostilibus armis aggrediuntur: nullaq́ nostri nec amoris, nec beneuolentiæ, nulla Christianæ Reipub. salutis, nulla religionis nostræ honoris ratio in his habita est. Quorum conatus, quum ex eorum sententia iusto Dei iudicio minime succedant; Gallus ipse Rex non contentus armis nobiscum congredi, conuitiis in nos iactat, eaq́ cum Regio priuilegio typis excusa vbiq́ circũferri curat; nihil veritus omnino, contrariis operibus suamet verba irrita facere. Nos vero (tametsi nobis insciis ad illam Apologiam, seu potius inuectiuam, quæ superioribus diebus cum decreto regio, Lutetiæ tum latine, tum etiam Gallorum cõmuni idiomate excusa fuerat, abunde satis responsum extitit) noluimus, immo expresse prohibuimus, ne quid tale in Regnis, Dominiisue nostris inprimeretur, maluimusq́ ipsum virtute, q̃ conuitiis vincere: sperantes fore, vt modestia nostra suam petulantiam compesceret. Nunc vero quum exemplum litterarum, quas Rex ipse ad vos, cæterosq́ sacri Rom. Imperii status scripsit, ex his quas ad ipsum pro obtinenda libera ad nos veniendi, atq́ hinc recedendi facultate pro Nunciis Imperii nomine ad nos destinandis litteras dederatis, occasione assumpta, huc allatum sit, non certe manu descriptum: sed Lutetiæ typis excusum; in eoq́ ipsum Gallorum Regem suis propriis verbis in nos, nostramq́ dignitatẽ atq́ honorem citra modestiam inuehi

Karol⁹ Cęsar quãta ciuilitate cũ Frãco Rege egit.

Ferd⁹ offensiuũ a Frãco Rege immemore oĩũ bñficiorũ cũ põti. Romano ictũ esse.

Gallus Rex oĩb⁹ aliis reb⁹ iferior ide passim cõuitiis pugnat.

Rex Gall⁹ nugas quę cur pacẽ ruperit editę fuerãt excudi publice prostituiq́ fecit.

Attẽde o lector cõtrariũ aĩm Caroli Cęsaris qui ne calũniis quidẽ respondẽdũ e re christiana hactenus existimauit.

Ut oẽm statũ reipublicę inuerteret Rex Frãcus ad Germanos scripsisse multa aduersus Caroli Cęsaris innocẽtiã ad quę etiã typis excusa respondeatur.

inuehi videamus; tametsi eo certe animo simus, vt in his turbatis, atq́; adeo difficillimis temporibus publicam potius q̄ priuatam causam agere cupiamus: ne tamen nostra nimia taciturnitate falsis huiusmodi conuitiis, atq́; iniuriis fidem quodammodo præstare videamur; velimus, nolimus, omnibus veritatem aperire cogimur, atq́; actionum nostrarum rationem reddere. Ad vos igitur Apologiam illam, seu verius inuectiuam vna cum eius refutatione pro iustificatione nostra edita his annexam mittimus, vt plenius, diffusiusq́; pernoscatis, quo iure, ratione ue Gallus suam fidem, atq́; iusiurandum violatum excusare queat: qua ratione se pacis cupidum ostendat, honestaq́; pacis media se nobis obtulisse prædicet, dum non modo pactis stare noluerit, sed cōtra fidem vltro citroq́; datam, atq; acceptam, offensiuo fœdere cōtra nos percusso, cuius etiā exemplum cū his transmittimus: dominia nostra hostilibus armis inuasit. Quo affectu Christianam Remp. nostræq́; religionis ornamentum, atq́; Christi nominis gloriam prosequatur. Qui dum sæuissimum Turcharum Tyrannum cum magna militum, atq́; instrumentorum bellicorum copia Pannoniam inuadere audiuit, ille in nos bellum mouet: viresq́; nostras ad Hungariæ defensionē destinandas intra fines nostros pro subditorum nostrorum protectione continere coegit. Quo factum est, vt cum maxima Christiani nominis ignominia hostis voto suo potitus sit, firmissimo illo religionis propugnaculo suæ impiæ ditioni subiiciēdo, florentissimo Rege extincto, Christiq́; cultoribus a suis ædibus pfligatis: tot templis prophanatis; fusoq́; tot innocentiū sanguine: quod certe non absq́; summo cordis dolore referre cogimur. Et quū his cæterisq́; Reipub. calamitatibus, atq́; infortuniis ille causam dederit: nunc se ea moleste tulisse prædicat: quasi suis verbis maiorem q̄ illius operibus, propriisq́; cuiusuis oculis fidem haberi velit. Hoc tamen animo hæc illum scripsisse arbitramur, vt obstrueret ora his, qui eius litteris interceptis, sua opera, suoq́; consilio Turchas Hungariam tanto impetu inuasisse non cessant asseuerare. Verum aliorum verba omittamus, ad ipsiusq́; Regis literas tam ficto, simulatoq́; dolore scriptas veniamus. Si Christianæ religionis periculum timebat: si Rempub. saluam cupiebat; si ferrum, quod in fidei hostes stringendum erat; si vireis, quæ in ipsos vertendæ: si cōsilia ad eos submouendos exercenda in nosmet ipsos conuerti: si Christianam manum Christianum sanguinem effundere tātopere

Apologiā seu potiꝰ inuectiuā Madricię cōuētionis ad Pācipes mittit Carolus.

Dum piū Karoli Cęsaris ꝓ regno Hūgarię defendēdo/ Frācū Regē impediuisse: ꝑfidia sua. Hic tot passim calamitates obortas eē.

Turcas Hungariam cōsilio Frāci Regis inuasisse idq; eius litteris interceptis cōstare

 execrabatur

excerabatur: cur ipsemet nouis bellorũ tumultibus excitatis, Rem-
pub. in discrimen adduxit? cur pacatam turbauit? cur armis domi-
nia nostra inuasit, à Christianicꝫ' sanguinis effusione Regni sui ini-
tium auspicatus est? cur vires, & consilia nostra sæpius cõtra cõmu
nes religionis nostræ hostes destinata, suis machinationibus, suisqꝫ'
conatibus à communi salute prorsus alienis ad subditorũ nostro-
rum defensionẽ reuocare coegit? quur toties victus diuina iusticia
iustæ nostræ causæ fauente, toties aduersam mauult experiri fortu-
nãm cum Christiani sanguinis effusione, q̃ Christi gloriæ, suoqꝫ'
honori, ac dignitati cõsulere? Hæc tametsi omnibus omnino nota
sint: nihil tamen Veritus, an vera, an falsa loquatur: omnem in nos
culpam conuertere conatur: dum multo sanguine exiguum terræ
spacium nos quærere ait. Exiguo profectò terræ spacio pro tanti
Regis redemptione, Burgundię videlicet Ducatu contenti fuimus:
quẽ etiam nunquàm petiissemus, ni ius nostrum, quod in eo ha-
bemus: prout ex Gallorum Apologiæ responsione clare videre li-
cebit: omnibus notum esset, illiusqꝫ' contemptus ignauię potius, q̃
aut religioni, aut liberalitati nobis ascribendus esse videretur. Et li-
cet Rex ipse tum in fœdere, tum etiã extra fœdus, suis propriis ver-
bis ex suomet ore prolatis, sanctoqꝫ' iureiurando cõfirmatis, pro-
miserit sese illum nobis restituere velle, Deindeqꝫ' à captiuitate li-
beratus, in suo Regno consistens, sępius & verbo, & litteris propria
etiam manu ad nos scriptis, se omnia in fœdere cõtenta ex integro
implere, seruareqꝫ' velle profiteretur, ac demũ mutata sententia, hu-
iusmodi restitutioni intendere noluerit: nunq̃ tamen violati fœde-
ris iniuriam persequi, eiusue Dominia inuadere, nouisue simultati-
bus publicam trãquillitatem turbare voluimus: verum tum literis,
tum nunciis eius induratum animũ solicitari fecimus, vt promissa
obseruaret: Et si non Reipub. suo tamen honori, atqꝫ' dignitati con
suleret. Ille vero dum mauult christianam Rempub. in manifesto di
scrimine adducere, suæqꝫ' fidei, & iurisiurandi obliuisci, ea quæ ipse
commemorat mala consequuti sumus, Intereaqꝫ' q̃ falso apud nos
pro Christiana pace amplectenda se protestatum fuisse, dicere non
veretur: hisqꝫ' met verbis vtitur, quibus nos sæpe illum hortati su-
mus, ne fidem, iusiurandũqꝫ' violaret. Qꝫ igitur variis dilationibus
tempus inane consumitur, q̃ Christianorum agri vastantur, q̃ vr-
bes diripiuntur, q̃ incendia vagantur, q̃ cædes cõmittuntur, q̃ ho-
stiũ fines propagantur, eorumqꝫ' vires in dies accrescunt: debet cer-

te hoc

Auspicia regni Frãci regi a bello christiãis illato fuisse sanisqꝫ eti- de aim suum ostẽdisse & declarasse.

Recte pfecto. Nam si exiguũ terrę spacium petit Karolus/ cur id nõ reddit Frãciscꝰ/ si pacis tã studiosus est?

Regẽ Frãcũ & verbis & lris iã liberum fœderi icto Madriti cõfessisse.

Callide sane Francũ Regẽ his verbis aduersus Karolũ Cęsarẽ vti quibus ille eũ aliquãdo ad pacẽ stimularit. O Ingeniũ Gallicũ!

te hoc Christiana Respub, Regi Fräcisco, qui ĩ meditullio christianitatis constitutus, glorians, ac iactans se ab hoc christianitatis incendio, imminentiq́ꝫ periculo longe abesse, nihil non interturbat, nullum in pace viuere permittit, mittenda in Turchas arma in suũ caput conuertere conatur: nuncios ad iuuandam Rempub. destinatos in Regno suo detinet: atq́ꝫ inter suos triumphos, Turcharũ in Sororii nostri Regno irruptionem annumerat: sibiq́ꝫ hoc satis esse credit, Si a suis Christianissimus nuncupetur, sororiiq́ꝫ nostri sortem miserrimam prædicat, qui pro fide, pro religione, pro patria, ac pro Dei gloria, Christo Deo opti. Maxi. vitam suam deuouit: ad fœliciorem q́ꝫ vocatus, optimi, strenui, atq́ꝫ magnanimi Principis laudẽ apud posteros reliquit. Hæc enim sors cuiuis sanæ mẽtis homini nõ miserrima, sed fœlicissima videri debet: Quanto tamen ipsiusmet Fräci Regis sors miserior sit, viderit ipse: Nos certè nostram longe magis cum Hungaro, q̃ꝫ cum Gallo cõmutare vellemus: licet impudenter adeò toties inculcet, sese omnia tentare velle, quibus Christianę Reipub. tranquillitati consuli possit. Si eã saluam cupit, quis eum ad bellum prouocat? quis eius Dominia inuadit? quis cum eo contendere vult? quis talem cuperet mouere Camarinam? Si suos liberos, quos nobis obsides dedit, recuperare optat, cur impositas leges non seruat? Si quod potest, impossibile asserit, cur ipsemet (vti pollicitus est) ad captiuitatem non reuertitur? Inueniet profectò nos publicæ salutis, suęq́ꝫ dignitatis q̃ꝫ studiosissimos. Verum si arma illi cõtinuare libet, eriimusne vsq́ꝫ adeo nostri honoris obliti, vt tãtũ hostem in gregem nobis cõmissum debacchari permittamus? Hæc igitur admonitio, hæc protestatio, quã nobis fieri vult, illi certè longe magis conueniret. Veruntamẽ pudet ꝓfectò nos ad has nugas, inanesq́ꝫ fabulas tot verbis respondere. Si procul ab omni periculo distat, si iucũda quiete, ac pace intra sui Regni fines fruitur, eam certè fœlicitatẽ nequaq́ꝫ illi inuidemus: immò potius ei ex animo gratulamur, magisq́ꝫ gratularemur: si dum sua ipse fruitur quiete, suos etiam finitimos in pace viuere permitteret, nec tot bellorũ semina vbiq́ꝫ iactaret: nec tot clãdestinis conspirationibus omnia niteretur turbare. Hæc licet adeò omnibus nota sint, vt nulla penitus attestatione egere videantur, tamẽ ad vos scribẽda duximus, ne quis existimaret huiusmodi garrulitati fidem aliquã adhibendam esse: neue tot maligna verba vlla ex parte immaculatã famam nostram lædere possent: atq́ꝫ vt sciatis, per

Fräciscum Francorũ regẽ q̃ ĩ meditullio cõsistat europę ideo se imunem a cõi hoc incẽdio existiare. ex quo Christianissimus aim christianissimi Regis perpendi posse.

Ludouici Hungarię Regis exẽplũ omnibus pncipib⁹ Christianis imitandum esse.

Fœlicis⁹ mortuũ Hungarũ Regẽ ꝓ fide defẽdẽda: q̃ Fräciscũ Frãcorũ fracta iã sua deplorata viuere.

Carolũ Cęsarẽ pacẽ sẽp desiderasse et adhuc desiderare. cęterũ suis rebus minime illum defuturum.

Regis Fräci conatus oẽs tum demũ bonos futuros: si cũ ipẽ nihil bõi facere nolit: alios tamẽ pmittat de re christiana benemereri.

tis, per ipsummet Regem Gallum stetisse, Quo minus institutum iter, de quo superioribus diebus ad vos scripseramus, pficere quiuerimus. Speramus tamen fauente Deo Opti. Maxi. nos ita res nostras dispositurosm vt eo etiam reluctante, suisq́ꝫ conatibus irritis, ac superatis, nostro de Repub. benemerendi, de religione purganda, & propaganda studio omnino satisfaciamus. Ad id enim die vigesimo proximi mensis Ianuarii in hoc nostro Castellæ Regno/ in oppido nostro Vallisoleti, quo nunc tendimus, generalem Conuentum celebrabimus, vbi tractabitur de mittẽdo cum ea/qua decet celeritate ad Germaniam auxilio: quo non modo ipsam defendere: sed hostium conatus infringere, eosq́ꝫ à Christianorum ceruicibus submouere valeamus. Hispanorum nanq́ꝫ animi hac iniuria commoti, & expergefacti, vires, opes, propriumq́ꝫ sanguinem iam vltro offerre cœperũt: Nosq́ꝫ ad hanc expeditionem stimulãt: pro qua (si expedire videbitur) non regna tantum, ac Dominia omnia nostra, sed personam, sanguinem, atq́ꝫ animam ipsam nostram Christo Deo Opti. Maxi. nos deuouisse profitemur. Si vero interea Gallorum Regi (Deo inspirante) resipiscere contigerit: ad nostramq́ꝫ amicitiam redire voluerit: nos certè omne illius commodum, honorem, atq́ꝫ dignitatem ex animo promouere curabimus: illiq́ꝫ iniuriam hanc libenter condonabimus, atq́ꝫ de iure proprio illi cedere parati erimus: vt sedatis contentionibus, communibus auspiciis hostes profligare, illosq́ꝫ à suis sedibus submouere, vel (si deus cõcesserit) in ouile Christi redigere facilius valeamus. Latere vos minime arbitramur, Amice, & Consanguinei Charissimi perniciosissimas Gallorum artes, qui quo suum negocium agant, discordias seminare non cessant. Vestrum nunc erit, eam ipsorum verbis fidem præstare, vt intelligant tantorum Principum animos sese frustra sollicitare. Datum in Ciuitate nostra Granatæ. Die penultima Nouembris. Anno Domini. M. D. XXVI. Regni nostri Romani octauo.

Cõciliũ indictũ a Carolo Cęsare vallisoleti in quo de suppetiis faciẽdis agetur: & Turcharum viribus reprimendis.

Hispanorũ studiũ in rebus fidei defendẽdis.

Caroli Cęsaris pietas qui in causa cõi paratus est omnia hosti cõdonare.

APOLOGIA
MADRICIAE CONVENTIONIS, INTER CAROLVM IMPERATOREM, ET REGEM GALLVM, DISSVASORIA.

SI QVI FORTE SVNT, QVI christianissimi Regis fidem in dubiũ adducant, quod initum cum electo Imperatore foedus minime seruarit, Rogatos eos velim, ne prius quicquam animo cõcipiant, suumu'e iudicium proferant, quam veritatem, reiq́ue ipsius gestæ seriem cognouerint. Quam vt planius intelligerẽt, operæpreciũ facturum me existimaui: si ea omnia his scriptis mandarem. ¶ Cum primum rex ipse christianissimus, Gallici regni administrationem suscepit, nihil vnq̃ aut propensius, optauit, aut diligentius, curauit, quam vt cõtracta, cum cæteris christianis, prius amicitia, florẽtes regni, atq́ue ætatis suę vires, in sęuissimos christianę fidei hostes conuerteret. Quod vt tandem assequeretur nullis laboribus: nullisue impensis pepercit, variaq́ue cum eisdem principibus, præsertim cum electo Imperatore foedera percussit. Quę cũ ad cõmunem christianæ Reipublicæ salutem, subditorumq́ue vtriusq́ue commodum, ac vtilitatem pertinerent: firma semper atq́ue inuiolata apud eum fuere. At vero non eadem sibi fides seruata. denegatus siquidem Neapolitani regni census, neglecta Nauarrẽsis regni restitutio, clandestinis conspirationibus insidiatum Mediolanen. dominio, iuramentum, quod pro Arthesii ac Flandriæ comitatibus ad dictam diem, quę in se certam hominis interpellationem continet, non modo, non præstitum, sed ne oblatum quidem: ac pleraq́ue alia commissa, quæ superioritatis iura, ad eũdem christianissimum Regem, in ipsis Arthesii ac Flandriæ comitatibus pertinentia aperte lædunt. Quod vero longe grauius fuit, Carolus Borbonius subiectionis ac fidelitatis iure, eidem Regi obstrictus, multis pollicitationibus, ad defectionem impulsus. Deniq́ue, postq̃ hęc ac plęraq́ue alia: quæ sigillatim recensere longum esset: in ipsius Regis ac Regni perniciem tentata sunt: tandem ad arma ventum est, bellumq́ue diutius gestum in Mediolanensi ducatu, sibi hęreditario

b iure

iure & sedis apostolicæ decreto spectante, quem
q́ fœlicis recordationis Maximilianus Imperator, huius Caroli auus iure feudi contulerat. Eiecto dehinc, non multo post, ab ipso Mediolanēsi ducatu christianissimi regis pręsidio, cum tādem electum Imperatorem quieturum, bellíq́ tam graue incendium extinctum iri arbitraretur, tunc potissimum ab eo suscitatum est. Nimium enim aspiranti sibi fortunæ confidens, comitatum prouinciæ Francorum Regum antiquum patrimoniū, cum exercitu inuasit, Massiliamq́ obsidione circūdedit. Hac necessitate adductus christianissimus Rex, vires suas collegit, exercitum comparauit: quo suos fines ita tutatus est, vt hostes relicta obsidione, spē salutis, in fuga, ponere coegerit. Fugientes persecutus, Mediolanensem vrbem recepit. Postremo, dū ad Ticinesem vrbem obsidendam, animum intendit, malo quodā fato aduersante: potius fortuna q̄ hostium virtute, aut rei militaris scientia, dum prælium ipse sustinet, aliosq́ ad resistendum excitat, in hostium manus incidit. Quo successu cum non tam vicisset electus imperator, q̄ in maius periculum incidisset. siquidem integris fere adhuc Regis viribus, quæ disiectę, potius q̄ fractę erant, concitataq́ in electum Imperatorem ipsum vniuersa Italia, quæ crescētes eius vires horrebat, tumultuantibus Germanis militibus nec tā Imperium detractantibus: q̄ ad defectionem spectantibus, ob non præstita longi temporis stipendia: quę nec præstari poterant, non constabat, quo in loco ipsum Regem custodire posset. In hac igitur rerū perturbatione, cum illustrissima Ludouica Regis mater, cui vniuersam Galliam administrandam commiserat, saluberrimū consilium pro eius filio ac totius Italię salute, cœpisset, vt diffidentem Cęsaris exercitum (quod facillimum erat) opprimeret. sicq́ Regem ipsum in libertatem vindicaret. Cęsar vt imminenti periculo occurreret, plurima per nuntios suos polliceri, pacem, amicitiam, atq́ affinitatem, Regi offerre non destitit.

¶ Pręterea qui cum ipso Rege erant Cęsaris animum in eum exploratum habere asserebant, illius clementiam commēdabant: vnū superesse vt ad ipsum Cęsarem se conferret, facile non modo libertatem, assecuturum, sed etiam fidem, perpetuamq́, sibi ac vniuersę christianitati, salutarem pacem compositurum.

¶ Quibus rationibus idem Rex christianissimus, animum induxit, vt sua classe, quādo aliter, fieri non poterat, in Hispaniā traiiceret, vbi rogando, atq́ suadendo, summopere contendit, vt simul-

tatibus,

tatibus, tādem depositis, labenti Christianæ reipublicæ, subueniretur, Satis superqꝫ sanguinis effusum, direptam prorsus ac vastatam esse Italiam, passim neces, passim incendia conspici. Factum his cōtentionibus esse vt potentissimus, atqꝫ acerrimus hostis christianæ religioni, quotidie insultet. Quod si religione, si pietate nō moueretur, saltem sciret deum optimum maximū horum omniū rationem exacturū. Quantum autem ad se attineret paratum esse ad perpetuum fœdus, atqꝫ amicitiam cum eo sanciendam, eamqꝫ pecuniarum summā pro libertate sua redimenda, exoluendam, quę captiuo Gallorum regi conueniret. Hæc Cæsar cum aspernatus est, tum christianissimo regi, eas proposuit cōditiones, quas etiā si maxime vellet præstare non posset, quippe qui se regem ipsum aliter dimissurum negauit, q̄ si Burgundię ducatū in se trāstulisset. Alias pręterea iniquissimas cōditiones adiecit, quas enarrare longū esset. Ad hęc perpetuos carceres, ac plęraqꝫ alia grauissima incommoda non modo regi, sed cuiuis alii indigna comminatus est. Quibus Rex ipse christianissimus illusum se, ac variis pollicitationibus circūuentum, facile cognouit. Lōga itaqꝫ animi, corporisqꝫ molestia vexatus, in grauissimum ac periculosissimū morbum incidit. Tūc veritus Cæsar ne quod mente cōceperat, easqꝫ Gallici regni prouincias: quas iam imperio suo, adiicere destinauerat: inopinato regis interitu, amitteret: sicqꝫ publicum odium in se conuerteret, ad Regem christianissimum vltimum spiritum vix trahētem, accessit: neqꝫ hortando/aut pollicēdo/destitit, donec in meliorem cōsequendę libertatis spem, eum induxerit. Cum vero is dei optimi maximi voluntate cōualuisset, legatos suos sororemqꝫ charissimā Cęsarem oratum accituit, vt honestis pactionibus, quas obtulerat, cōtentus, se libertati remitteret. Illud rursus attēderet quod etiā in Italia suis testatū reliquerat, si iniquas aut eas quas præstare nō liceret, cōditiones/extorqueret, minime obseruaturum: quin si daretur occasio iniuriam quamdoqꝫ vindicaturū. Cū itaqꝫ multa, duri atqꝫ infensi animi signa, in Cęsare cognouisset: facile perspiciebat, se nunquā nisi expleta Cęsaris immensa cupiditate libertatem adepturum. veritus igitur ne valetudine nondum satis confirmata, ex hac animi indignatione, in exitialem morbū incideret, ne ve tumultus aliquis in regno suo, ipso diutius absente, suboriretur, quod aliis temporibus accidisse, repetebat. Iusto etiam perpetuę seruitutis mœtu permotus, cum nulla alia ratione carceres euadere posset, animo præ

terea reuoluens. In hoc fœlici rerum successu,atq́ ob potētissimas Cæsaris vires,neminem esse, qui vel armis,vel auctoritate,ad obseruādas illas christianorum leges,adducere eum posset: quę bello captum perpetuis carceribus addici vetant, tanq̃ indignum, minimeq́ christianæ religioni cōueniens, verū ad precium pro redēptione paciscendum admittunt. His omnibus de causis,ad eas rex christianissimus cōuentiones/deuenit, quas Cæsar optauit,ac voluit,nō tam quidem turpes,suiq́ regno perniciosas,q̃ indignas, vt ab ipso Cęsare/postularētur.Cęterum & si christianissimo regi/ perspicuum esset,eiusmodi pactiones; inhonestis atq́ indignis cōditionibus initas,& firmatas esse, Nihilominus vbi primum regni sui fines attigit,proceres ac senatores suos conuenire iussit. Quos omnes re diligenter prius enarrata, quid iure, quidue ex dignitate sua faciendum esset consuluit. Hi vero matura cōsultatione adhibita. In hanc sententiam responderunt.

¶ Fœdera & conuentiones insolitas, quæ maximum in se promittentis damnum continent,cum potentiore initas,iure, vi extortas censeri,atq́ ideo minime seruandas.Insuper regem ipsum,de more in Remensi ciuitate inter consecrationis ceræmonias iureiurando obstrictum,ne regni patrimonium/alienaret.Ideoq́,si quid cōtra iusiurandum pollicitus fuerit nequaq̃ obseruandum.Iure prę terea cautum esse,non licere ciuitatem,aut prouinciam inuitis repugnantibusq́ subditis,in quęmpiam transferre.Non igitur,absq́ eorum consensu,ad huiusmodi alienationem deuenire, potuisse. Rursus postq̃ testatus fuerat si iniquas conditiones Cæsar extorqueret minime seruaturum, satis sibi,honoriq́ suo, consultum. Quin potius mirandum, quonā pacto cum de regis ipsius libertate postea ageretur/hæc aut neglecta fuerint, aut Cæsaris memoria,exciderint.Ita vt fatendum necesse sit, ea dei optimi iudicio cōtigisse,cui regis christianissimi libertas curæ erat.

¶ Et vt alia multa omitterentur, quis erat, adeo rerum Gallicarū ignarus, qui nō intelligeret fieri nunq̃ vlla ratione posse: vt senatus (quos ipsi Franciæ parlamenta vocant) quorumq́ consensus omnino secundum conuenta, habendus erat, alienationem huiusmodi admitterent,aut obseruari paterentur, cum graui iureiurādo sint ad ipsius regni/tuitionem ac conseruationem obstricti. Quid vero subditas regno nationes,quid populos,cæterosq́ Gallię,cōuētus,agitaturos aut dicturos fuisse opinari liceret, cum animo reuoluissent,

noluissent, antiquum ac potētissimum quondam hostem, in ipsius regni viscera recipiendum, tutissimumq́; ac firmissimum Galliæ propugnaculum quod diu regno annexum fuerat in exteras nationes transferendum. An igitur, eorum consensus, sicuti regi cum Cæsare conuenerat, sperandus foret? præsertim cum illud in mentem veniret, ipsum electum Imperatorem, nunq̄ Regem propriæ fidei commisisse, imo ei noctu atq́; interdiu assiduo, custodes adhibuisse, donec charissimos eius liberos, iis quibus illorum suscipiēdorum negocium mandatum erat obsides tradidisset. Quo fit vt libertatem, quam ex eorum captiuitate adeptus fuerat, iure belli retinere possit. Illud quoq́; adiiciebant, aperti iuris esse nullam datæ fidei rationem habendam, vbi vel mortis aut perpetuę seruitutis, vel carceris periculum impenderet. Idq́; potissimum: si vi ac metu extorta fuerit promissio. Iam vero neminem nō fateri regi christianissimo licuisse, cum iam oblatas conditiones, & quæ iure sperni, minime poterant, nihil proficerent, quoquomodo libertatem quærere præsertim cū nullus esset, ad quem prolllata iniuria prouocaret, quiq́; sibi regnoq́; suo periclitanti, opem ferre posset. Deniq́; alia etiam ratione fieri, nullo modo posse, vt Burgundiæ ducatus sicuti conuentum fuerat alienaretur, aut in Cæsarem trāsiret. Siquidem ducatus ille, per Ioannem Francorū regē, cum Normaniæ ducatu, sic annexus atq́; (vt eorum vtar vocabulo) regno incorporatus fuerat, vt diuidi nullo pacto, aut separari possit. Cum itaq́; eisdē gubernetur legib9 qbus & vniuersum Gallie Regnum, cui annectitur, illudq́; proculdubio, aut in fœminas: aut qui ab eis descendissent, lege salica transire prohibeatur, eodem iure, nec ducatus ipse trāsferri, potuisset. hęc cū longiori sermone, dicta fuissent, nō tamen Christianissimo regi visum est in eam sententiam prius inclinare, q̄ exteris etiam principibus, amicis ac federatis suis, rem omnem per nuncios ac oratores aperuisset, vt in hac re quid sentirent intelligeret. Horū autem omnium illud fuit iudicium, tam inhonestas, tam iniquas regnoq́; perniciosas pactiones, minime obseruādas. Etenim pręterq̄ q̄ ducatus Burgundię alienationem continebant, feudo comitatuum/Arthesii & Flandriæ/cedendum erat, Matisconensem comitatum Auxoniaq́; vicecomitatum, cum feudo, comitatum carcellensem cum superioritatis iure, ac resorto, trāsferendum erat. Cędebatur Neapolitano Regno Mediolanensiq́; ducatui, cæterisq́; oībus, quæ iure ad eūdem christianissimum re-

b iii gem,

gem, eiusue regnum trans alpes & in Italia spectant. remittebatur maxima pecuniarum summa, qua idem electus imperator, iampri dem regi obstrictus erat. Quod vero omnino indecens cuiq; vi deri debet, Rex ipse christianissimus cum exercitu mille caraphra torum equitum, sex milium peditum, quibus integra sex mensium stipendia q̄ primum exoluenda erant, Cæsarem ad coronam impe rii Romæ suscipiendam comitari tenebatur. Instruenda pariter erat regi ad eandem expeditionem classis, cui ii tantum præessent, qui ab electo imperatore ipso deligerentur, ita vt ne fideiussionib9 qui de regi cautū esset, ad classem ipsam recuperandā. Quocunq; præ terea proficisceretur Cæsar, illuc etiam maxima cum militum ma nu christianissimo Regi eundum erat. Postremo vsq; adeo nullam amicorum suorum, eorūq;, qui partes suas secuti fuerant, rationem habuit, vt ex his nōnullos relinquendos, voluerit. Hæc cum inho nesta omnibus his visa fuissent: atq; etiam indigna, vt ab ipso qui dem Cæsare peterentur, minime obseruanda censuerunt. Vt tamē nihil rex intentatum relinqueret euocari ad se, plęrosq; ex pręstan tioribus, ac primatibus Burgundiæ viris iussit quibus cum rē om nem explicuisset, se in eiusmodi causa, nisi congregato totius pro uinciæ concilio quicq; responsuros negarunt. Quantum vero ad eos attineret, nullo vnq; pacto huic alienationi assensuros: quin po tius apertum suarum fortunarū, ac vitæ periculū subituros. Itaq; cū ad conciliū illud (siue vt ipsi statū appellāt) cōgregatū ex fami liaribus suis aliquos destinasset, qui hortarētur ac suaderent, ne hu iusmodi alienationi aduersarentur. vnanimes in hanc sententiam responderunt, se potius quodcumq; vitę, aut bonorum discrimen subituros, q̄ in alienam ditionem transire, quod si in eadē opinio ne rex christianissimus persisteret, vnum illud efflagitabant, quod negari minime poterat, vt eis coram Franciæ paribus ac senatu au ditis, id agerent, quod illi iure agendum cēserent. At velle experiri, quid status, quid senatus Franciæ in hac causa sentirent, superuaca neū om̄ino visum esset christianissimo Regi. Si quidem per vicos, per compita iam vulgo omnes alienationem hanc, maxime detesta bantur, seq; nullo modo assensuros prædicabant. Tandē ne quid Rex christianissimus pretermitteret, Carolum pregē, qui aliquot dies apud eum fuit, cuiq; facile erat omnia hęc oculis subiecta cer nere: rogauit sic apud electum Imperatorem ageret, vt ea quæ non tam inhonesta erant, q̄ quæ minime pręstari poterant, tollerentur,

quorum

quorum in locum conuenies pro redemptione pecuniarum sum= ma subrogaretur, componeretur q' inter christianos prius, iādudū optata pax, ac concordia, liberiq' sui obsides, sibi restituerētur, ne= q' impedimento esset Aleonorę coniugi dilectissimæ q traducen= dam in regnum dederat, cum primū regni fines ingressus fuisset, quominus ad eum venire liceret. Quod tametsi sæpius literis nun= ciisq' ab eo efflagitatū fuisset, nec tam diuino q̄ humano iure ne= gari posset, assequi tamen in eam vsq' diem minime potuerat. Quę cum frustra sępius tentata fuissent ad extremum hoc, quod super= erat, pro sua communiq' christianorum salute, remedium deuētum est, vt cum sanctissimo domino PP. illustrissimoq' duce, ac senatu veneto, fœdus percuteret. Cuius serenissimus Anglię rex protector ac defensor esset: per quod vt facilius ad vniuersalem omniū regū ac principum pacem, atq' concordiam deueniretur, relicta impe= ratori libera est facultas, habita dignitatis suæ ratione, qua fœderi huic se adiungat, si tamen liberam, quietamq' Italiam dimiserit, si infectas condiciones libertati Regis adiectas habuerit, veluti inho= nestas, iniquas, atq' impossibiles, liberosq' obsides restituerit, pre cio tamen pro redemptione sua exoluto. Cum hęc itaq' per eum acta fuissent vt nihil tamē omnino omitteret, quo honori, ac fidei, omni ex parte satisfaceret, beatissimum Pontificem, Reuerendissi= mos pręsules, firmissimos ecclesiæ cardines, Ipsamq' sanctam sedē apostolicam, quam in primis semper veneratus est cęteros deniq' reges, ac pricipes christianos, & eorū quemlibet rogauit atq' ob= testatus est, per eum qui rex regum est, quiq' nos preciosissimo sanguine suo redemit, vt hanc suam causam susciperent, ac defende rent pariter, & iudicarent, quid sibi agendum esset, quid leges, quid iura, quid ęquitas suadeant, quid vē a Frācorum Rege bello capto exigi christiana religio cōcœdat. Ea enim omnia obseruaturum se, nec vllo tempore violaturum, deo optimo maximo, sanctę sedi a= postolicæ, cęterisq' principibus asseruit ac pollicitus est.

¶ Hęc cum ita sint liberum ac facile iam vobis est, reges ac prin= cipes iudicare iustior ne fuerit electi Impatoris, qui duras atq' im possibiles leges imposuit in christianissimi regis causa, qui cū eas obseruare minime teneretur, nihil tamen quantum in se fuit vt fir mam atq' inuiolatam fidem suam præstaret pi ętermisit.

¶ Agite igitur christianissimi regis eiusq' liberorum causam quę omnium regum, ac principum communis est, Ne sacrosancta hęc dignitas exolescat, cristianæq' leges peruertantur, suscipite, obsecro, & adiuuate.

FINIS.

¶ Tetrasticon ad Lectorem.

Fœdera vana putes, Ratio si desit, iniqua
Pactio, nec stringit, quod sacra iura vetant:
Ergo vbi vis, cogit, pacti conuentio nulla,
Compulsum, salua, non negat, ire, fide.

APOLOGIAE

MADRICIAE CONVENTIONIS, DISSVASORIAE PRO FRANCISCO FRANCORVM REGE EMISSAE REFVTATIO.

CVM NVPER ALLATA ESSET APOLOgia Madritiæ conuentionis dissuasoria: qua prima statim fronte interdicebatur, ne quis fidem Regis Franci in dubium reuocaret, nemini non mirum visum est, eo impudentiæ gentem illam prorupisse: vt nōdū existimaret fraudes suas orbi notas esse, sed rem omniū quæ esse possunt maxime ridiculam, oculis atq; auribus huius seculi non omnino infœlicis, subiiciat. Ideoq; paucissimis visum est, responsionē mereri. Tametsi enim rhetor ille quisquis author fuit, ita causam hāc nisus sit palliare, vt ad eam rem nihil omiserit, quod sibi profuturum vlla ex parte existimaret: tamen, neq; tantum assequutus est, vt admodum metuendum sit habiturum qui sibi patrocinetur: & ad illud ipsū quicquid id est, quod de iure regni Neapolitani, Ducatus Burgundiæ, superioritate comitatuum Arthesii Flandriæq; interserit: alias copiose responsum est. Supersunt ioci aliquot insulsi, diuersiones item nonnullæ, Quibus legendis, si iudicium adhibeas: facile visurus es neq; secum quoq; constare quid dicat. Cum illud imprimis conetur, vt rem magis per transennam ostentet, q̄ in publico videndam cōspiciendamq; exponat: nusquā profecto non trepidet anxiusq; sit. Et modo nescio quas protestationes obtrudat, quas Regii iuris cōseruatiuas appellat: modo alio deflectens, tanq̄ sibi ne hoc quidem satisfaciat: violentiæ metusq; actionem, & ridendā magis q̄ refellendā Legis salicæ authoritatē, Vnionem per Ioannem Regem factam: & ius Appenagii, inculcet. Demum neq; his immoratus, rursus ad primum regrediatur, Iniquas scilicet conditiones fuisse, quæ Francisco Regi imperatæ sunt. E quibus omnibus, facile cōstare aiebant, ad causæ huius refutationem, nemine alio q̄ illomet authore opus esse. Enimuero ex quo ne a sacratissimo quidem principe Carolo Cæsare quinto tēperauit: illiq; & cupiditatis nimiæ, & inhumanitatis notā inussit, id vero non ferendum ratus est huius refutationis author, statuitq; ob id planissime respondere: operæprecium facturum se esse ratus Si quemadmodum argumento: ita genere quoq; scribendi cōtrario, vteretur. Cumq; in Gallo studium id esse vidisset, vt non q̄ vere, sed q̄ apposite scriberet, posterius hoc sibi statuit non magnifaciendum. In illud autem totis viribus ingenii prudentiæq; incubuit, Qd vt in corporibus quæ natura formosa sunt accidit, si cerusam adhibeas non modo non adiicias quicq̄ decori verū non

nihil quocꝫ' detrahas gratiæ venustatisqꝫ': ita in causis vsu menire existimarent. Qua in re meo iudicio paucissimis locum reliquit. Adeo legibus exemplisqꝫ', & perpetuo contextu historiæ vanissimi hominis argumenta elidit. Dignus sane labor, qui à prudentissimo quoqꝫ in manus assumatur. Ita enim vetera illa Gallicę tyrannidis propugnacula, L. Salicam, Ius Apennagii, Adoptationem Ioannæ Neapolitanę, vendicatam Burgundię possessionem, atqꝫ' alia multa amolitur: vt pudere possit tandiu his pręstigiis ab illa gente nobis illusum fuisse. Sed ne ego te multis morer amice Lector: ad ipsum nucleum eruendum, quod tibi faustum fœlixqꝫ' sit accingere, & Vale.

APOLOGIAE MADRICIAE CONVENTIONIS, DISSVASORIAE PRO FRANCISCO FRANCORVM REGE EMISSAE REFVTATIO.

REFVTATIO INCIPIT.

ADVLATORVM PESTIS (TESTE ISIDORO) virulentissima censetur: quæ semper ab amicitia relegatur, ab ipsaq; veritate longe abesse cogitur. Hinc Seneca eius rei inopia laborare dicit magna fastigia: ac omnia possidetibus id deesse, qui scilicet verũ dicat. Vna enim horũ est cõtentio, qui blandissime fallant: & quodcũq; dixeris, feceris ue, sine discrimine laudãt, & assentãdo extollũt, vultũ fingẽdo, & nutũ: nõ autẽ mẽtẽ, & volũtatẽ obseruando: nil ad veritatẽ, sed ad voluptatẽ loquẽtes: Astat enim (teste Terẽtio) turba gnatonũ: ait quis, aiũt: negat is, quoq; negant, Et vt ex Plutarchi moralib⁹ legit, Hi Cameleonis naturæ assimilãtur. Is enĩ oẽm imitat naturã pter albũ, sic adulator in turpibus nihil nõ imitatur: solũ quod honestũ est, imitari nõ potest: Vt etiã pictores illustrãt lucida, appositis vmbris, & obscuris, sic adulator laudans diuersa vicia nutrit, ac fouet q̃ adsunt. Et vt aspides quẽ pcusserũt, torpore, sõnoq; necãt: quũ harũ virus sit oim maxime insanabile: ita certissimã perniciẽ afferũt adulatores, qui sic inficiũt hominis animũ, vt illi sensum sui adimant. Vt igitur pestiferũ hunc morbum quis effugiat, ab his illecebris animũ ad rationẽ traducẽs, ex Thaletis Milesii sentẽtia, seipsum noscat. Hac enim ratione perfacile intelliget, verũ ne sit quod illi pdicãt: quo cognito, adulatores huiusmodi ignominia notatos, quisquis sanæ mẽtis extiterit, abigẽdos cẽsebit. Quũ itaq; nuprime pderit ẽ manib⁹ oratoris gallici in curia Cęsaris residẽtis, & in man⁹ meas delata sit scriptura q̃dã, quã (& si inuectiua poti⁹ dici possit) apologiã vocitãt, incerto tamẽ aut potius suppresso ipsi⁹ scripturę autore, omĩ q̃de adulatiõe, assentatiõeq; referta: in q̃ nil veri, nil recti, nilq; honesti cõspici potest: nec tantũ vir⁹ in publicũ pdiẽs, multorũ aures inficiat: nõ potui me cõtinere qui scuto veritatis ptect⁹, eiusq; psidio, qui est lux mũdi, via, veritas & vita: huic morbo antidotũ pparare, ac cõi audiẽtiũ saluti cõsulere sola rerũ gestarũ veritate: submouẽdo ea simulata, cõfictaq; mẽdacia, quibus is adulator tot regũ, ac principũ animos circũuenire, inficereq; conatur, ac à verę fidei, & religionis cultu retrahere. Conatur enim is adulator suis blanditiis, simultatibus, assentatiõib⁹, cõfictisq; cõmẽtis suadere, ne quis in dubiũ adducat Christianissimi Regis fidẽ, q̃ initũ cũ Impatore fœd⁹ minime fuarit: id suadẽs, ne prius quicq̃ aio cõcipiãt, suũq; iudiciũ pferãt, q̃ veritatẽ, reiq; ipsius gestæ seriem cognouerint: quam (licet falso) se præstiturum,

Adulatorũ natura.

Apologia Gallorũ dissuasoria / veri⁹ inuectiua dici potest.

Sola rerũ gestarũ veritate respondet abiectis xborũ lenocinijs.

Insinuatio apologię Gallicę semet infrigit fatetur enim Regē Gallus minime fœd⁹ seruasse quasi nō seruare fœd⁹ possit bonum esse aut laudabile.

scriptisq́ʒ mandaturum polliceatur. Is tamen se proprio ligone per cutiēs, in sui sermonis exordio, ore proprio profitetur, fœdus mi nime seruatū per eum, cuius violatam fidem tueri satagit: sic quasi monstrum in natura producere volens, potiusq́ʒ infidelitatis speci em præ se ferens: Non animaduertens adulator ille nihil esse quod lumine clariore præfulgeat, q̄ recta fides in Principe: nihil quod ita nequeat occasui subiacere: q̄ vera religio: quæ quum autorem vitę, vel luminis vtraq́ʒ respiciāt, recte, & tenebras respuūt, & nesci unt subiacere defectui. Vnde his cauendum est, ne fidē quouis mo do violari patiantur: quia (vt scribit Cicero) nil est stabile quod in fidum sit. Et inquit Seneca, vbi nō pudor, nec cura viris, sanctitas, pietas, fides, instabile regnū est. vt enim placet Policrato, tria fece runt Romanos esse gentium victores: sciencia, exercitacio, & fides,

Fide nil meli⁹ in prin cipe.

Fides hosti seruāda.

M. Attili⁹ Regulus.

Grauę enim est fidem fallere: quam etiam hostibus seruandam iu ra testantur, sacriq́ʒ Canones imitantur. quod fecisse legimus. M. Regulum vnicum inuiolatæ fidei exemplum. Is enim Carthaginē redire maluit ad certam pœnam subeundam, q̄ datam fidem viola re, Huic non dissimilem fuisse constat Ioannem Francorum Regē qui ab Anglis captus, indeq́ʒ in Regnum suum inito fœdere re missus, data fide, ꝙ si conuenta implere non posset, in Angliā cā ptiu⁹ rediret: maluit liber factus, potius in captiuitatē redire, ac ibi dem vitam finire, q̄ fidem fallere, fides enim iusticiæ fundamentū existit: qua deficiēte, statim dissoluitur ea pars iusticiæ, quæ in socie tate humana reposita est. Agit autē is assentator dum perfidiam vt fidem prædicat: dum periurium vt religionis obseruantiam com mendare studet, velut is qui in lutum inciderit, si sine recto præsi dio se erigere conetur: magis se inuoluat, magisq́ʒ inquinetur. Am plectitur enim, vt ab huiusmodi palude possit emergere, quoscun q́ʒ potest ramos, qui primo ad manus occurrant, quorum aliqui aridi & putridi, aliqui etiam tenues, & debiles in illius manu con fracti, exurgere volentem magis in lutum demergant: aliqui etiam adeo scabrosi, atq́ʒ spinosi comperiantur, vt solo contactu manum inde statim retrahere cogatur: nec his āplius liceat inhærere. Sumit itaq́ʒ huius fabulæ exordiū ꝙ cūprimū Rex Christianissimus gal lici Regni administrationē suscepit: nil vnq̄ aut ꝓpensius optauit, aut diligētius curauit, q̄ vt contracta cum cæteris Christianis pri us amicitia, florētes Regni, atq́ʒ ætatis suæ vires in sceuissimos Chri stianæ fidei hostes conuerteret: At hunc aut non nouisse rerum ge

Ioānes Rex Frācoꝝ obseruator fœderis.

Fides iustitię funda mentum.

Bōa cōparatio Apo logistę ad hoiem i lu to demersum: & surge re conantem.

Exordij Apologię Gal licę refutatio.

starum

starum seriem, & substantiam, aut horum quæ gesta sunt, oblitum esse fatendum est, qualiter enim Christianissimus Rex pacis amator, & cultor extiterit: quid in Regni sui primordiis tētauerit: quis Christianę pacis autor fuerit: quis primus quinquētales inducias à Leone Decimo Pontifice maximo pro Christianorum quiete indictas susceperit: grataſq; habuerit: quis à Christianorū cęde manꝰ mūdas seruauerit: quis primꝰ in hostes fidei classem parauerit, hisq; bellum indixerit, ac eorum promontoria tētauerit: testis est is qui nihil ignorat: testantur id fœdera post sui Regni initium facta: testis est prima illa expeditio eiusdem Christianissimi regis ad occupationem status mediolani, cum tanta Heluetiorū, aliorūq; Christianorum cæde, Duce Maximiliano, Sforcia inde ad deditionē coacto. Testes sunt binæ classes, quas Cæsar ante Imperii adeptionē ex Hispaniæ regnis contra hostes fidei parasse dignoscitur: quarū postrema Menicem Insulam, quam Algerbum vocant, munitissimum pyratarum infidelium promontorium ad deditionem coegit. Et quum hæc adeo notoria existant, vt nulla tergiuersatione cęlari queant, sanctius, & consultius prætereūda videbātur, q̄ ab his initium, ac fundamētum sumere: vbi nulla efficax superficies queat ædificari. Hoc itaq; corruēte fundamento, nouum instaurat, super quo possit hiantes, & fere ruentes parietes incrustare, ac dealbare, apparētesq; defectus tegere, atq; occultare. Adducit enī fœdera cū ipso Imperatore percussa, quæ quū (ut ait) ad Christianæ Reipub. salutē, subditorūq; vtriusq; cōmodum, ac vtilitatē pertinerent, firma semper, atq; inuiolata apud eum fuere. At vero non eandem sibi fidem seruatam inquit. Denegatum ait Neapolitani regni censum: neglectam Regni Nauarræ restitutionem: Clandestinis conspirationibus insidiatum Mediolanensi Dominio. Iuramentum quod pro Flandriæ, & Arthesii Comitatibus ad dictam diem (vt asserit) debebatur: non modo non præstitum, sed nec oblatum: ac pleraq; alia commissa, quæ superioritatis iura ad eundem christianissimum Regem, vt prætendit, pertinentia, aperte lædunt. Sed profectò sanctius fuisset etiam hæc reticere: hancq; sentinam sine nouo motu continere: ne astantibus maiorē fœtorem afferat: neue sublatis veterū parietū crustis, & dealbationibus, illorūq; scissuris ac vitiis detectis, om̄e corruat ædificiū, ipsumq; ædificātē obruat. Sat enim esse debebat, q; de ipsorū fœderū viribus, deq; ipsorum violatione, cui nā culpa esset impingēda, superabunde disputatū, ac

Falsum esse qđ i principio apologię Gallus ait, Frācis̄cuȝ Regē in principio administrationis regni nil prius habuisse q̄ vt arma in christianę fidei hostes cōuerteret.

Primꝰ conatꝰ Regis Frācisci: p̄maq; arma, aduersus christianos nēpe Heluetios & Mediolani ducem fuere.

Carolus Cęsar duas classes ex Hispania aduersus sarracenos misit ante imperij adeptionem.

Fundamenti Gallicę narrationis imbecillitas

Falsum esse Regi Frāco seruatā fidē a Carolo Cęsare non fuisse.

Fœdera cū Frāco Rege p̄ncipio administrationis inita, Carolo Cęsare suata, ab illo violata fuisse, satis ꝓbatū esse in cōuētu Caletano, effectuq; decisuȝ accessione serenissimi Anglię Regis arbitri ad id assumpti, in partes Cęsaris.

non verbis solum,sed effectu decisum extiterat in conuentu caletano:dum orta quæstione,cui nam duorū cōtendentiū Serenissimus Angliæ Rex ex vi fœderū assistere deberet,an Cæsari,an Regi christianissimo: isq́; organo Reuerēdissimi Cardinalis Eboracē. Angliæ legati tunc eius vicesagentis,mediatoris partes assumens,prius discutiēdū statuisset,quis prim⁹ fœderū violator,primusq́; belli prouocator,ac inuasor extitisset,vt contra illum arma sumeret:ac iuxta fœderū formā obseruanti,prouocatoq́;, & inuaso assisteret : tandē recognita,ac etiam propriis litteris propriaq́; cōfessionē ipsius Christianissimi Regis comprobata:illum scilicet primū fœderū violatorē, inuasoremq́; fuisse.Rex ipse serenissi. Angliæ,iustitiæ,ac æquitatis partes amplexus,Cæsarem velut fœderum obseruatorē, prouocatumq́; & inuasum, fouendū censuit,seq́; apertum Gallorū hostem declarauit: prout iusticia suadebat, Lōdonensisq́; fœderis forma exigebat. Verū ne quis forsā putet hęc nō ex ęquo,& iusto sed potius ex fauore processisse,studebo sigillatim singula obiecta apertius eneruare. Quę enim apud Gallū nō semper firma, ac inuiolata fuerint fœdera:satis liquido constare potest.Primo nāq́; anno quo Frācīscus Rex Christianissim⁹ regnare cępit:viuēte adhuc Ferdinādo Rege Catholico,Caroloq́; ex eius filia nepote nōdū ad Regna Hispaniarū admisso,sed dūtaxat Pricipis Castellę titulū obtinēte,inito iter christianissimū, & Carolū tūc Pricipē fœdere Parisiē si nūcupato:i q̄ de pactis ad obtinēda Hispaniarū Regna si mors Catholici Regis emergeret,deq́; matrimonio īter Carolū,& Reginā Ludouici Regis filiā agebat:succedente paulopost morte ipsius Catholici Regis:dū de ipsi⁹ Parisiēsis fœderis obseruātia,& exequutione q̄stio foret:placuit Christianissimo fœdus illud ꝓ infecto haberi quo ad ea q̄ matrimoniū,& dictorū Regnorū successionē cōcernebant:& pro his,mutata prioris fœderis sententia, voluit nouum fœdus instaurari,quod Nouiodumense vocitant:quod etiam per ipsum Christianiss. nunq̄ seruatum constabit:sed potius omni ex parte violatum.Dum enim Christianissimus Carolum filium appellat: illiusq́; amplitudinē blandiēdo pollicetur: vt serpens cauda ferit:hūcq́; omī ex parte deprimere,illius quoq́; vires minuere studet.Et quo facili⁹ id efficere queat:nitit̄ omni conatu per phas & nephas impedire,ne vita functo Maximiliano Cæsare,Carolus ad Imperium assumatur:Cūq́; eius conat⁹ irriti facti forent: nouas exquirit causas,vt ab amico discedat:petit obsides ꝓ securitate cōuētorꝫ in Nouiodumēsi fœdere,q ꝓmissi nō fuerāt, Petit regni Na

Propriis litteris, & ꝓpria cōfessione Frācisci Regis ꝓbari/eū primum fœderū violatorē esse.

Fœd⁹ Parisiēse inter Carolū adhuc principē castellę/& Frācīscū regē/initū/a Frācīsco Rege ꝓ īfecto habitū.

Fœd⁹ q̄d Nouiodumi inter Carolū Cęsarē & Frācīscū initū est: ab ipso Francisco violatum esse.

Frācīscus rex omi studio conatus Imperiū Carolo auertere.

uarræ restitutionem,de qua actum nō erat,Hęc si nō pręstētur, cē seri vult fœdera rupta.Hinc tractat de subtrahēdis omnib⁹ Cæsaris amicis,ac fœderatis:solicitat(licet frustra)sacri Impłij Electores, ac Principes,vt cōuentū vuormacēsē,ptrahāt, ac ifructuosium reddant,diutiusq́ Cæsarē occupatū detineāt.Cōuenit interea cū Leone Decimo de occupandis vtriusq́ Sicilię Regnis,ac ,ptectionib⁹ Italię inter se diuidendis.Cōcitat & litteris:& nūcis turbatos Hispaniæ populos,vt à Cęsaris obediētia deficiāt.Mouet tādem arma tū in Gallia Belgica,tū in Hispania,Regnū Nauarrę occupat,non impune tamē:quū inde Hispanorū virtute, non sine magna suorū cęde,expulsus fuerit.Hæc quippe per christianissimū,prius q̄ Cæsar arma sumeret,seu a fœderū obseruātia resiliret, tentata sunt: quę si firma semp,ac inuiolata p eū fœdera ostēdāt, quū etiā ,pprijs suis lr̄is cōprobent,iudicet qsquis mētis cōpos,ac à passione alienus:q nō lippientib⁹,nec caliginosis oculis cūcta rimet̄. Videam⁹ nūc i qb⁹ hic nou⁹ athleta christianissimo regi fidē nō seruatā cōtēdat:q etsi,vt asina Balaā ,pphetizās, vere dicat/nō eādē fidē ſuatā, quū i nullo cōtrauenerit Cæsar, vt ille:tn̄ dū subdit denegatū Neapolitani regni cēsū,se penit⁹ ignorantē ostēdit/q de cēsu loquēs/cēsus naturā nō nouit. Vn̄ vt detegam⁹ qd sentiat, ad Nouiodumen̄. fœderis cōuētionē est recurrendū: in q̄ Carol⁹ minor annis/q nōdū i Hispaniā venerat,nec ab hispanis ad regnoꝝ gubernacula receptus erat,minimeq́ de ipsoꝝ regnoꝝ iurib⁹ instruct⁹/nullosq́ etiā penes se habēs cōsiliarios eoꝝ iuriū cōscios:quorūdā cōsultoꝝ suasu p̄tēdētiū nō patere illi tutū ad Hispaniā aditū,ni pri⁹ cū ipso rege gallo ,p ei⁹ voto cōueniret,nouūq́ fœd⁹ ,pcuteret: circūuent⁹ tādē,iurisq́ & facti ignorātia duct⁹/eorūdē cōsultoꝝ organo, q tamen incaute tn̄,ac iuriū ignari moliebant̄:simplici Galloꝝ asseuerationi:ac p̄tēsiōi credēdo,cōuenit spōsalia,ac idē mr̄imoniū debitis tpib⁹ cōtrahere cū Ludouica ip̄i⁹ chr̄ianissimi regis filia, āniclā vix nata: & ea deficiēte,cū altera filia nō nata/inde forsan nascitura:vel ambab⁹ deficiētib⁹/iterū cū renata/cūq́ tunc Carol⁹ Neapolitani regni possessor existeret:illudq́ iure hęreditario,ac ex inuestitura ap̄lice sedis,de cui⁹ feudo tenet̄,obtieret: ip̄e aūt rex chr̄ianissim⁹ ius i eodē regno p̄tēderet:licet i effectu nullū p̄tēdere posset: put p ip̄m feudi dn̄m declaratū extiterat: vt aptissimis cōstare poterit documētis:q etiā:si qd ius hūisset Ludouic⁹ rex ei⁹ antecessor, ,put habere nō poterat,illud pri⁹ q̄ ad ipsum Frācisсū regem christianissimū ,pueniret successio,cōcessum erat in dotē dn̄ę Germanę de

Francisci postulata ,p securitate Nouiodunēsis fœderi/ in eo nō compręhensa.

Cōspiratio Frācisci regis cū Leone papa decimo d occupādo Sicilię regno.

Frācisc⁹ rex/Hispanię turbatos populos nūcijs ꝛ lr̄is ad seditionē inuitat.

Frācisc⁹ Rex/ Nauarrę regnū pri⁹cepit ꝛ in Galliā Belgicā arma trāstulit/priusq̄ Carolus vnq̄ arma assumeret.

Vere dicere Gallū nō eandē fidē seruatā regi Frācisco/quā id seruauerit/ bonā siquidē Karolus/ malā Franciscus vt patet etiam nunc obseruat.

Respōsio ad id qd Gallus ait Denegatū Regni Neapolitani cēsū regi Francisco fuisse.

Carol⁹ minor annis a cōsiliarijs qbusdā īduct⁹ vt spōsalia cōtraheret cum Ludouica Frācisci regis filia anniculaꝛ ea d. ficiēte cū altera nōdū nata sed forsan nascitura / ꝛ in defectum vtriusq́ cū Renata.

Frācisсū regē i regnū Neapolitanū nullum ius pretendere posse.

Ludouic⁹ duodecim⁹ Frācor͂ Rex ius qđ in regnū Neapolitanū habere potuit/cōcessit in dotē Dñę Germanę de Fuxo/ vnde Francisco regi nullū superesse/patet.

Fuxo illius nepti Reginæ Aragonum adhuc viuenti. Nihilomin⁹ quum agentes pro ipso Serenissi. Rege, falso assererent, Catholicū quondam Regem Ferdinandum pro eo iure, quod in dicto Regno Christianissimus prætendebat, quotannis soluere obnoxium centena millia aureorum: licet obligatio valida non appareret, quæ si ostensa fuisset, extincta doceretur: actum ac conuentum extitit, vt illud ius, quod christianissimus ad dictum Regnum prætendebat, in dotem cederet matrimonii, vt præfertur, cum Carolo Rege contrahendi. Et interim vsq́ʒ ad ipsius matrimonii consumationem quotannis eidem Regi Christianiss. cētena scutorum millia per dictum Carolum Regem soluerentur pro ipsius sponsę alimentis, & status sui sustentatione, Si igitur autor ille hunc censum diiudicet, qui non nisi directo domino debetur, aut errorē, aut ignorantiam fateatur oportet, At si errorem corrigendo debitum (quod absit) fateremur: non profecto recte dictaret denegatam fuisse debiti solutionem, quandoquidem ex ipsius Christianiss. Regis chyrographis, ac confessionibus liquido constet, huiusmodi centena millia aureorum tam diu fuisse soluta quamdiu ipse Francorum Rex fœdera seruanda censuit: quo non seruāte, quum autore Legislatore, ab omni prætenso iure, & actione cecidisse censeretur: perderet data, restitueret accepta, ac ipsius fœderis commodo omnino cariturus esset: non solum vlterius soluendum non erat: sed etiam quod iam solutum erat, licite repeti poterat: quinimo etiamsi Rex ipse inuiolabiliter fœdus illud Nouiodumēse seruasset, prout minime seruauit: quum tamen liqueat promissionem illam fuisse indebitam, & per circumuentionem à minore in ius alterius succedente, & iustissimam ignorantiæ causam prætendente, potuisset iuremerito non solum denegare quācunq́ʒ solutionem fieri promissam, sed etiā per cōdictionem indebiti, quicquid solutum esset, repetere. Licet aliūde talis solutionis defectus, etiamsi iustum fuisset debitum, nō propterea ipsorum fœderum rupturam, seu violationem argueret: quū ex ipso fœdere Nouiodumensi aliter super huiusmodi solutionis defectu prouisum esset, rato manente pacto fœderis. qualiter nunc arguat inuector noster, neglectam Regni Nauarre restitutionē, quā nullus vnq́ʒ promissam ostendet, nec ex Nouiodumensi, nec ex alio quopiā fœdere! Si enim nouiodumensis fœderis verba, & sententiam spectemus, nullum ibidem verbum de ipsius Regni restitutione legitur: sed dumtaxat permittitur Christianissimo vt si Cæsar

Cōuētū fuisse annuū cēsum ꝑ alimētis spōsę soluendum esse.

Ex Frācisci regis chyrographis cōstare cēsum tādiu fuisse solutū donec ipse Frācisc⁹ Rex fœdus rupisset.

Etiā si nō solut⁹ fuisset cēsus Neapolitanus nihil aduersus fœdus actum fuisse.

Respōsio ad id qđ Sallus Apologista ait neglectā fuisse regni Nauarrę restitutionem.

Regnum Nauarrę vt restitueretur nunq́ʒ cōuentum fuisse.

demou-

demonstrato sibi per Nauarrū iure in regno illo prętenso, ipsoq́ue iure per eum audito, & intellecto, nō contentauerit Nauarrū iuxta rationem: ita vt rationabiliter deberet contentari: liceret in eum ca sum eidem christianissimo/opē & assistētiā prestare. Sed non constabit illa iuris demonstratio facta, quæ rei liquidæ necessariā ostē sionem importet: nec pariter cōstabit Cæsarē cuiusuis iuris aduer sarii notitiam, seu intellectum habuisse, quū id demum intelligere dicamur, quod mentali sensu cognoscimus, atq́ue percipimus. Sic q́ue non potest inferri/q́ Cæsaris culpa nō debuerint rationabiliter esse contēti, nec q́ Cæsar ratione non fecerit, ni prius appareat ius liquidū ostēsum ac demōstratū: indeq́ue aperte cognitū fore, quid iustitia, & ratio suaderet. Vnde hmōi prestandarū suppetiarū cōditio nusq́ purificari potuerit: q́ etsi purificata foret, quod absit, inepte tamen: ac stolide neglectam regni illi9 restitutionē assereret, ad quā nullo iure Cęsar vrgebatur: imo ex subsequenti fœdere Lōdoniensi tuēdus erat Cęsar in sua possessione: tenebaturq́ue rex gallus contra inuadentē suppetias ferre. Quomodo autē clandestinis conspirationibus insidiatū inquit mediolanēsi dominio, videam9: vbi nil nisi palam, apertoq́ue marte tentatū extitit: iuste quidē violatis iā à Gallo fœderibus: eoq́ue contra Cęsarem directum eius feudi dominū arma, mouente: ipsum quoq́ue sacrū imperiū contēnente: quū rex ipse Franciscus nec à Maximiliano Cęsare/nec à Carolo moderno Romanorū imperatore inuestiturā petere vnq́ dignat9 fuerit. Ex quo contēptu, etiāsi ius in eo feudo habuisset: prout nō habebat, indignus, ingratusq́ue reddebatur, ac ipso iure priuatus cēsebatur: vtili dominio consolidato cū directo: vt sic licite Cęsar ipse Carolus quibusuis mediis tā iuris, q́ facti/ipsum statū Mediolani indebite occupatū recuperare potuerit: nec id fœderū violatio ni ascribi possit. Et qui inquit hmōi Mediolanēsem statū sibi hęreditario iure: ac sedis apostolicę decreto spectare: pariterq́ue ex concessione diui Maximiliani Cæsaris: plane ostendit se minime intelligere quod refert: quum nec feudi natura id admittat, vt hæreditario iure transmittatur, nec aplicę sedis decretū ad alterandā feudorum imperialiū naturā fomentū aliquod pstare valeat: nec Maximiliani Cœsaris concessio id sonet, quod ex aduerso prætēditur quę etiā variis cōditionibus ex cameracēsi, fœderis dispositione pstrictæ (que minime seruatę fuere) his non purificatis, penitus corruisse cēsetur: ex qua etiāsi cōditiones iplętę forent, non propterea

d tolleretur

Quēadmodū in cōuentu nouiodumēsi habita mētio fuerit de regno Nauarrę.

Fœdere Lōdoniēsi tenebatur rex Gall9 Carolo aduersi9 inuadēteo regnū Nauarrę/suppetias ferre/ vn facile cōstiterit falso hic cōqri Apologistā regnū nauarrę restitutū nō esse

Refutatur id qđ Apologista Gall9 ait Cęsarē Carolū insidiatū esse mediolanēsi dominio.

Mediolanēsē ducatū ad Franciscū Gallorū regē nō ptiere/vtq́ue ad eū spectarit: spoliatus iure esse q́ inuestiturā a domino feudi minime sumpserit.

Absurdū esse qđ Apologista subdit hęreditario iur. & sedis aplicę decreto Mediolanēsem ducatū ad regem francū spectare/nihilq́ue p Gallo facere q́ Maximilian9 illū iure feu di concesserat.

Ex vi Cameracēsis fœderis nō posse frācisců Regē ius i ducatū mediolanēsem vēdicare.

tolleretur deuolutio ipso iure, vt præfertur, ex contemptu, & felonia procedens, At videamus quid autor is garrit de iuramento, ac superioritate prætensis pro comitatibus Flandriæ, & Arthesii: pro quibus, inquit, ad dictam diem, certam hominis interpellationem continentem: Non aduertit incautus non prius cessisse diem illum, quin rex ipse Gallus prius fœdera violasset: quo casu nec præfixus dies interpellabat pro hoīe, nec homo eius obligationis cōmodo ipso iure priuatus, validam interpellationem facere poterat, quæ Cæsarem in quauis mora cōstitueret: quinimo quum interim anteq̄ dies cederet, Cæsar velut noua p̄sona, ad īperii vestigia euectus esset: ipsa quoq; īperialis dignitas neminem in tēporalib⁹ superiorem admittat: non tenebatur Cæsar, nec quouis iure distrigi potuisset, vt Francorum regi etiam pro his quæ antea possidebat, fidelitatis iuramentū præstaret, aut illum in superiorē recognosceret: quū omnis illa prętensa superioritas sub ipsa suprema imperiali potestate suppressa censeretur: vnde prius digressa videbatur, Ab imperio eīm tanq̄ à fōte vt iura testātur, oēs iurisditiones velut riuuli prodeunt, indeq; fluunt, et & refluunt, Facile enim res quælibet ad pristinam redit naturam. Et id quippe tanto facilius admittendum est, si antiqua monumēta spectemus, quibus talis superioritas nequaq̄ regno Francię debebat: licet dux Philippus prim⁹ le hardi nuncupatus, Ioannis Francorū regis filius vltimo genit⁹ vt subditos illos nouiter iure matrimonii acq̄sitos, auctoritate regia melius contineret: hmōi superioritatis iura in quibusdam casibus introduxerit. Non tamen ita passim, quiētiam aliquos casus intactos dimitteret: ob quod in sequētibus inuestituris non nisi de cōsuetis actum extitit. Et quum rex Gallorū modernus etiam ad non consuetos casus manū extendere conaretur: fimbrias suas cupiens dilatare: licuit merito, eidem nō parere: & tanto magis, quū ex fœdere inter Ludouicum vndecimū Francorum regem, & Carolum moderni Cæsaris proauū Burgundionum ducem, in oppido Peronæ percusso conuentum esset, q̄ nisi id fœdus, & aliud de Cōflans, simul & Atrebatense obseruarentur, remanerent dux ipse Carolus, suiq; successores subditi, ac patrię, ab omni superioritate, & ressorto regni Frācorum omnino exēpti, & liberi: sicq; dux Carolus præfatus non seruatis per Gallorum regem fœderibus, purificataq; conditione, huiusmodi patrias, & subditos q̄diu vixit, liberas, & exēptas à superioritate, & ressorto regni Francię seruauit: & si quid

Rñdet ad id qđ Gall⁹ ait iuramētū p̄ cōitatibus Arthesii ꝛ Flādrię p̄stitū nō fuisse.

Diē iterpellatiōis non pri⁹ cessisse q̄ Rex frācus fœd⁹ violasset: vtq; cessisset: Cęsarē: q: Cęsar eēt obligatuȝ ad id iuramētū minime fuisse

Flādrię comitatū tamētsi feudū corōę frācię sit: supioritatē tn̄ quā resortū vocāt ad frāciā regni parlamētū nō habuisse an̄ nuptias Philippi le hardy cū Margarita ludouici Flādrię comitis filia alio tp̄e ab autore ostensū est. ideoq; hic breuiter p̄terit.

Ex fœdere Peronensi inter Ludouicū vndecimū ꝛ Carolū burgūdię ducē hui⁹ Cęsaris p̄auū icto: ditiōes illi⁹ ab omī supioritate frācica recognoscēda exēptas eēreq; ipā ꝛ de facto exēptas fuisse.

& siquid post illius mortem secus tentatum extiterit, id violētum, ac inefficax fuisse constabit, ac etiā contrariis fœderibus sublatum ostendetur: vt merito omni ex parte ad pristinam libertatē redire licuerit, iugumq́ prætensę superioritatis gallicæ excutere. Quo fit, vt ex his omnib⁹ luce clarius constare queat, emissa in Cæsarem iacula de priorum fœderum violatione in caput iaculantis remittēda, ac retorquenda: quæ tamen magis huiusce malorum consultorum, ac interpretum culpis, qui assentando/ & adulando/ verum in falsum, & econtra trāsformare nituntur, vt etiā optimorū animos quādoq; inficiant, q̄ regio animo suapte natura potius ad bonū, q̄ ad malum procliuo, ascribenda censuero. Quod autē longe grauius asserit, Carolum scilicet Borbonium subiectiōis/ ac fidelitatis iure eidem regi obstrictum, multis pollicitationibus ad defectionem impulsum: non minus à veritate deuium cēsetur: quandoquidem nulla ad id pollicitatio, talis principis animum vere regio sanguine decoratum/ ad defectionem ipellere potuisset: sed coegit hūc iustitiæ denegatio in his, quę sibi iuste deberi prętendebat: manifestaq́ anhelatio, & ambitio sui status, ac dominii iure, aut iniuria occupandi: mota eidem totius status lite: nō quidem in ordinario tribunali, sed extra ordinem, coram suspectis iudicibus, ex particulari delegatione congestis: vt nusq̄ pateret aditus ad iudices suspitione carentes obtinendos. Impulerunt & illum persequutiones multę, que in eius caput, dignitatem, & statum moliebantur: quæ à directo feudi domino longe abesse omnino debuissent: quum non minus directus feudi dominus vassallum ab oppressionibus seruare teneatur, q̄ vassallus domino seruire: & ex quib⁹ causis vassallus feudo priuatur, ex eisdem dn̄s directum perdit dominium. Est enim is contractus vltro citroq; obligatori⁹: Sicq; merito poterat illustr dux Borbonii sine metu pœnæ in libertatem proclamare, iugumq́ tam iniquæ subiectionis excutere: ne, quod iure in eum tentari non poterat, violenter, ac tyrannice in eum exequi contingeret. Quo sic in libertatem proclamante, & aduersus tot iniustitias à Cæsare præsidium petente: non poterat Cæsar, qui & illi sanguine iunctus erat, & ex Cæsarea dignitate oppressis, quantum fas est, succurrere debet: & qui iam ipsorum Gallorum regem apertum hostem habebat: præsidium ab ipso duce Borbonii petitum, aliqua iusta ratione denegare: minusq́ ipsum Ducē omnibus suis bonis indebite/ vt prętendit, spoliatum, ad se tanq̄ ad

Nō obstare quod post mortē Caroli Burgūdi qđ sec⁹ tētatū fuerit qm̄ id violētū sit & contrarijs fœderib⁹ sublatū. idq; tū alias tū Hagenoę presenter ad id misso legato Cardiali Rhotomagēsi cum de nuptiis D. Claudię cū Carolo Cęsare tractaretur: ꝓut hic autor alibi latius.

Excusat Rex Frācus ꝫ culpant adulatores qui tā falsa ꝓmulgare non dubitant.

Mētiri gallū Apologistā cū Carolū Borbonium pollicitis ad defectionē impulsum ait.

Illustri Carolo Borbonio multas ꝑsequutiōes tā ad dñiorꝫ ipsi⁹ diminutionē q̄ dignitatis & stat⁹ detrimētū frācia illatas etc. ꝑusq̄ Gallia excederet.

Ducē Borbonij iuste potuisse se in libertatē vendicare.

tutum refugium consolante non recipere, ꝓtegere, & fouere: vbi maxime de matrimonio per eum cũ sorore Cęsaris contrahendo sermo habebat/ Cui propterea Cęsar vices suas in Italia merito cõmittendas censuit. Quo augurio fretus & vicit, & exercitũ gallicũ non solũ à Mediolanẽsi statu, sed etiã ab vniuersa Italia eiecit, nõ sine maxima ipsoꝝ Gallorũ strage, omniũq́ tormentoꝝ amissiõe.

Victoria Caroli Borbonij d Gallis: vñ apte ostenditur deus ęquitati non deesse.

Qua victoria obtenta, quum nec adhuc belli incendiũ per ipsummet regem Gallũ, vt p̄fertur, suscitatũ, extinctũ dici posset, satisq́ innotesceret, ipsum francorũ regem nouos belli motus parare ad Italiam denuo turbandã, prout inde exitus demõstrauit: nec interim exercitũ, deceret soluere, hostiq; tam facile adoriẽdi materiã praebere: minusq́ cõueniret integrũ exercitũ in ocio continere: duxq́ Borbonii, sub cuius auspiciis Deo fauente, victoria obtẽta fuerat, ad occupati status sui recuperationẽ tendens/ac etiã pretẽdens sibi ius esse assequendi comitatus prouinciae, petiisset à Caesare illius exercitus partem sibi ad id concedi: nõ potuit id Caesar honeste denegare: licet Caesar in ipso comitatu ꝓuinciae potiora iura habere cẽseretur, q̄ ipse dux Borbonii, aut ipse Francorum rex, qui nequaq̄ recte dicere posset antiquũ illud esse Francorũ regũ patrimonium, Constabit enim ex antiquissimis titulis, ac documentis, q́ Girberga comitissa prouinciae/vnicam habẽs filiã noĩe Dulciã, eandem matrimonio copulauit Raymundo comiti/ Barchinonẽsi cui dedit in dotem comitatũ prouinciae, aliaq; plura dominia sibi tam ex successiõe paterna, q̄ materna obuẽta. Dulcia sic nupta donauit haec omnia Raymũdo marito/vt secum q̄diu viueret, possideret: & inde succederet soboles, quae ex eodem matrimonio supstes foret: aut sobole deficiẽte, ipsius Raymundi mariti hęredes succederent: Idq; anno M.C,XII, actum legitur. Effectus Raymundus maritus hmõi dominiorum possessor, defuncta Dulcia vxore sine sobole: sibi in his successorem delegit Raymundum Barengarium eius ex fratre nepotem: qui etiam viuente Raymundo patruo, à vassallis/& subditis dicti comitatus prouincię, vt futurus successor, iuratus, ac receptus extitit: annis scilicet. M. C. XLVI. & M.C.L I, Defuncto inde primo Raymundo comite prouinciae, & eidem succedente dicto Raymundo Barengario nepote iam, vt p̄fertur, facto possessore, qui etiã & Barchinonẽ. comes, & regni Arragoniae priceps erat, copulata sibi vxore Rich. Federici impe ratoris nepte ab eodem Frederico: anno. M.C.LXII. Inuestitura dicti

Cur illustris Borbonij dux arma ĩ comitatũ ꝓuincię intulerit.

Comitatuz ꝓuincię nõ cẽ antiquũ p̄rimoniũ regũ galloꝝ: sz iure ad cęsarẽ Carolũ ꝑtiere.

Unde deductũ sit ius comitatus ꝓuincię.

dicti comitatus prouinciæ obtinuit à Durãtia vsq; ad mare, & ab Alpibus vsq; ad Rhodanũ, vna cum ciuitate Arelatensi, & comitatu Foricalcerii, & quicquid ad ius imperiale pertinebat in Auinione, seu aliis castris, post quã quidẽ inuestituram, idem Raymundus Barengarius q̃diu vixit, dictũ comitatum prouinciç obtinuit: eoq; vita functo Beatrix filia in eo comitatu ex paterna dispositione successit. Quæ inde matrimonio copulata Carolo Andegauiæ comiti, primo vtriusq; Siciliæ regnorum eius nominis acquisitori, qui vt Manfredum intrusum eiiceret, ab vrbano quarto vocatus, inde à Nicolao tertio illius successore inuestitus extitit: cuius matrimonii prætextu comitatus prouinciç diuturnis temporibus ad vtriusq; Siciliç reges delatus est. Qua ratione, vt apertius ius dicti comitatus discernatur: cogor etiam ius dictorũ vtriusq; Siciliç regnorum incidẽter, ac mixtim attingere. Ex hoc enĩ matrimonio Caroli primi, de ipsis regnis, vt premittitur, inuestiti, ac Beatricis comitissæ prouinciæ, natus est Carolus secundus, qui ex Maria filia, & herede regis vngariç, quatuordecim habuisse legit̃ liberos: nouem masculos, & quinq; fœminas: inter quos fuit Ioãnes princeps Amoreæ, & dux Durachii: qui genuit filiũ Ludouicũ: ex quo Ludouico genitus est Carolus tertius, de quo ĩfra dicetur. Sed vt ad Carolum primũ, vnde digressus sum, redeam: quum is Neapolitanum regnum ingressus, apud Beneuẽtum cum Manfredo pugnasset: cadenteq; Manfredo regno potitus esset, captoq; inde Conradino vero regni successore, & dicti Caroli primi iudicio securi percusso, Petrus rex Aragonum, qui ingenti classe parata, in Africam contra Sarracenos mouerat, à siculis, qui Gallorum mores, insolẽtiam fere inauditam ferre negabant: operã etiã D. Ioannis de Procyda post vesperas (vt aiunt), siculas accersitus quum regnum iure hæreditario Constantiç suç vxoris Manfredi regis filiæ sibi pertinere prætenderet, classe vectus Panormum applicuit: rexq; acclamatus est, Itaq; Carolus ipse primus Beatricis maritus qui messanam obsidebat: ipsa obsidione soluta, se in Calabria recipere coact⁹ est: quem insequutus Roger⁹ de Loria Aragonensis classis præfectus, partem classis dicti Caroli cepit, partemq; fugauit: & in portum vsq; Neapolitanum delatus est conserto prelio cum Carolo secũdo illius primi filio, qui nouã classem parauerat, vt patri opẽ ferret: Carolus ipse Secundus captiuus in Siciliam duct⁹, & inde in Aragoniã missus extitit. Et hinc emerserunt prima fomenta bellorum

Limites Comitatus prouinciç.

Carolus Comes Andegaui.

Beatrix Comitissa prouinciç.

Manfredus rex Neapolis.

Petr⁹ rex Aragonũ.

Cõstãtia Mãfredi filia nupta Petro Aragonum Regi.

Rogerius de Loria pręfectus classis Aragonensis.

 lorum

Vñ fomēta bellorum inter Aragonēses et Gallos.

lorum inter Aragonenses, & Gallos: inter quos tādem mortuo dicto Carolo primo, & pariter vita functo Petro rege Aragonum, & Nanfo eius filio primogenito, Iacobo secundo genito in illius regna succedente, inita est pax, qua Carolus secundus e carceribus liberatus, dimissa Sicilia vltra Farum eidem Iacobo regi Aragonum, retinuit ipse Siciliam citra Farum cum dicto Comitatu prouinciæ, ex persona Beatricis eius matris. Huius autem liberorum primogenitus, ex successione Mariæ matris, regnum Hungariç assequutus est. qui etiam in ipso regno Neapolitano ex inuestitura paterna erat successurus: Et vitam obiit duobus superstitibus liberis, Ludouico primogenito in regno Hungariæ succedente, & Andrea secundogenito, de quo infra dicetur. Robertus autem dicti Caroli secundi filius tertiogenitus, exclusis nepotibus ex dicto Carolo eius fratre rege Hungariæ pmortuo, à Clemente quinto Auinione coronam, & inuestiturā regni Siciliæ, & Apuliæ obtinuit: qui prius comitatum prouinciæ ex paterna successione obtinebat. Is vnicum habuit filium Carolum Calabriæ ducem: quo præmoriente, duæ eiusdē Roberti neptes ex præmortuo filio fuere superstites, Ioanna, & Elizabeth. Has duas neptes dictus Robertus rex conscientia motus, vt regnum ipsum Siciliæ citra Farum, quod iure primogeniture ad Carolum eius fratrem regem Hungariç, & ad eius descendentes legitime pertinebat, eius liberis restitueret: matrimonio iunxit Elizabet eius neptē secundogenitā Ludouico eiusdem Caroli Marcelli primogenito regnum Hungariç obtinenti. Ioānam autem neptem primogenitam ipsi Roberto in regno Neapolitano, ac comitatu prouinciæ successurā, matrimonio copulauit Andreç ipsius Caroli Marcelli secundogenito. Hæc Ioanna huius nominis prima: mortuo rege Roberto eius auo paterno, succedens in regno cum Andrea eius marito: spiritu diabolico incensa, factione plurium puellarum astantium, Andream virū suum laqueo in fenestra suspendit. Quæ inde timens aduētum Ludouici Regis Hungariæ, qui ad vindicādam mortem fratris cum magno exercitu properabat in comitatum prouinciæ, quem cum dicto regno obtinebat, aufugit: ibique dicitur adoptasse Ludouicū Andegauensem huius nominis primum, confirmata adoptione p Clementē antipapam: à quo etiā antipapa inuestitus legitur anno M.CCC.LXXXII. Et hinc sumit initium ius per Andegaueñ. & inde per duces Lothoringiæ, ac demum per reges Franciæ pætensum

Sicilia vltra Farum quō in ius Aragonēsiū primū peruenerit.

Carolus secundus.

Robertus Caroli secūdi filius tertiogenitus a Clemēte quinto Auinione in regē Siciliç et Apuliç coronatus.

Carolus Roberti filius.

Andreas.

Joanna prima.

Joannç primç crudele facinus.

Joāna Andreç mariti iterfectrix ob viricidiū pfuga Ludouicū Andegauēsē adoptauit vnū pulchrū illud ius qd Galli reges i comitatū puinciç vēdicāt.

tensium, habens originem à viricida regni exule, Romanæ ecclesiæ hoste, nullū in regno, nec in dicto comitatu prouinciæ ius habente: cui adoptandi ius non erat: cui Antipapæ autoritas suffragari nō poterat: cui obstabat priuationis/ac declarationis sententia: per Vrbanum sextum verū pontificem contra dictā Ioannā ꝓlata, Et qui ꝑpterea iure merito. anno. M, CCC, LXXXI. Inuestiturā concessit Carolo huius noīs tertio, qui vt supra ostēsum fuit, erat de descendentibus dicti Caroli primi, & beatricis eius vxoris comitissę prouinciæ per mediū dicti Caroli secūdi eoꝝ filii, & Ioannis ac Ludouici inde gradatim descēdentiū: q Carolus terti⁹ oīno cōprehensus censebatur in inuestitura concessa Carolo primo. Vnde iuremerito ipse Carolus tertius sic inuestitus, mirabili cursu victoriæ/capta regina Ioanna, quę Hungaris recedentibus in regnū redierat: eiusq; ducibus superatis, regnum optinuit, superato etiam dicto Ludouico Andegauensi adoptato, qui ingenti manu Gallorum biennio conatus dictum Carolum tertium debellare: in Apulia interiit/mortuo exinde dicto Carolo tertio, superstitibus Ladislao, & Ioanna eius nominis secunda, eius liberis: Ludouicus secūdus Andegauēsis fili⁹ dicti primi Ludouici adoptati, ex vi pretensæ adoptionis, quæ, vt prefertur, nulla erat, & aliūde corruebat ꝑmortuo adoptato, ante ipsam reginā Ioannā adoptātē, poti⁹ in armis, ꝙ̄ in iure confisus: dictū regnū Neapolitanū magna manu inuasit: ipsiusq;' regni partē occupauit: quę postea à Ladislao ꝑdicto Caroli tertii filio expulsus fuit, & auxilio Caietane ciuitatis, ac Bonifacii noni pontificis Maximi regnū paternū recuperauit, & quādiu vixit, obtinuit annis circiter. X X X. Defuncto inde Ladislaó/sine filiis, successit Ioanna soror huius nominis secunda: quę inuestita fuit à Martino quīto. Hæc post adoptionē Regis Alphōsi prius per eā factā dicitur adoptasse Ludouicū tertiū Andegauēsem filiū Ludouici secūdi: qui à Martino quinto/ dicta Ioanna adhuc viuēte/ita inuestitus extitit, vt deuoluto Regno, ad Romanā Ecclesiā id feudū obtineret: eoq;' sine prole decedēte, Renatus/& inde Carolus eius fratres succederēt, sexus, & ordine geniturę seruatis. Quæ inuestitura ideo effectum non habuit, quia & inuestitor, & primus inuestitus ante dictam Ioannam secundam adoptantem mortui sunt, & sic ante conditionis euētum. Vnde Alphonsus Aragonensis primo ab ipsa Ioanna adoptatus / iuremerito Regni possessionem adeptus est: Licet Renatus Andegauensis

Viricidę expulsi: iniuste possidēti & mulieri nullū fuisse ius adoptādi vnde fundamētū gallorum corruit.

A vero & legitimo pōtifice Urbano sexto: feudi dn̄o ꝓuatā fuisse Ioānā declarationis sententia ꝓlata: vn̄ nec sic licuisse ei adoptare.

Carolus tertius.

Ludouic⁹ Andegauēsis q̄ rōe adoptiōis Ioannę regnū Neapolitanū & comitatū ꝓuincię inuaserat a Carolo tertio supat⁹ ꝑulsusq; mortu⁹ ꝙ̄ Ioāna q̄ eū adoptauerat vn̄ etiā si vere potuisset adoptari. tamen id ius ad eius liberos non poterat iure peruenire.

Ludouic⁹ sc̄dus ꝑmi ludouici Andegauensis fili⁹ vi ꝑtēsę adoptiōis paternę regni Neapolitani inuasor.

Ladislaus Caroli tertij fili⁹ Neapolis Rex Ludouicū vicit auxilio Bonifacij noni pōtificis maximi.

Ioāna sec̄da Caroli tertij filia a Martino q̄nto inuestita p⁹us Alphōsū Aragonū Regē adoptauit: deinde & Ludouicū tertiū Andegauēsē adoptasse d̄r.

Tametsi Ludouic⁹ terti⁹ a pōtifice inuestit⁹ sit tn̄ q: mortu⁹ ē āte adoptatricē Ioānā sc̄dam legitimū ius Alphōso Aragonū regi fuisse.

d iiii ipsius.

Renat⁹ Andegauēsis qua cōditione ab Eugenio quarto inuestit⁹.

Reuocatio inuestiture Renato cōcesse/eiusdēq; in Alfōsum ab Eugenio quarto collatio.

ipsius Ludouici tertii frater ex priore fundamento inualido, ab Eugenio quarto, sub certis tamen conditionibus minime impletis, aliam inuestituram subreptitie obtinuisset: quam inde ipsemet Eugenius quartus causa cognita, reuocauit: eundemq́ Alfonsum Regē possessorem, omnisq́ gratitudinis, & obsequii erga Rom. Ecclesiam officiosissimum inuestiuit, derogando ex iustis causis omni prætenso iuri Andegauensium, cum clausula plenitudinis potestatis/pro statu, & beneficio Romanæ Ecclesiæ.

Iuri Andegauēsiū ptēso: ab Eugenio q̄rto feudi dño derogatum esse vnde nullum ius Gallis esse.

Ferdinād⁹ pm⁹ illegitim⁹ Alfonsi filius.

Ferdinād⁹ Catholic⁹ rex ver⁹ successor Neapolitāi regni exclusus stipite ex Ferdinando pmo descēdētiū siue a cōstātia Māfredi filia siue a Carolo pmo rō desumatur verus etiā comes prouincię.

Nihil iuri Caroli Cęsaris derogareq; Galli comitatū puincię armis tenuerint.

A quo quidē Alfonso, sublato, vt præmittitur, prætenso Andegauensiū iure: ab vtraq́ Ioanna ex tam infectis/inualidisq́ titulis prodeunte, exclusaq́ linea descendentium ex Ferdinando primo eiusdem Alfonsi filio illegitimo, tanq̄ ex infecto stipite prodeuntium, legitima eiusdem regni successio ad Ferdinandum vltimum Regem catholicū, inde medio Ioānæ tertię eius filię, Caroli Cæsaris matris perpetuo morbo impeditæ, ad ipsum Carolum modernum possessorem deuoluta extitit. Adeo, q̄ siue à Petro Rege Aragonū/ & Constantia eius vxore Manfredi filia, siue à Carolo primo, & Beatrice vxore initiū sumamus. clara stat successio dicti Regni Neapolitani, & per cōsequens comitatus prouinciæ pro diuo Carolo Cæsare. Licet enim post ipsam Ioannam secundam hi qui regnum Neapolitanū obtinuere, ex indebita Andegauensium, & inde Gallorum regū occupatione, ac detentione, dictum Prouinciæ comitatum assequi nequiuerint: non propterea ius dicti Comitatus eidem Carolo Cæsari ex lege, ac prouidentia primi concedentis quæsitum, cuiusuis temporis cursu tolli potuisset: prius q̄ ius illud ad eum deuolutum esset, vt sic iuremerito posset Carolus Cæsar iure dicti Comitatus ad eū iure successionis deuoluto ad illius assequutionē contendere.

Carol⁹ Borboniū dux ex cessiōe Renati Andegauēsis: Annę Borbonię factę: ius i comitatū puincię prēdēs a Cęsare q̄ tñ i eū comitatū meli⁹ ius habet: copijs adiutus.

Cupiens tamen ipse Cæsar Carolus eidem Duci Borbonii contēplatione matrimonii prælocuti gratificari: quum is etiam ex prætenso Andegauensium iure si quod fuisset, ex cessione renati Lothoringiæ Ducis, post mortem Caroli vltimi eius nominis Francorum Regis in Annam eius sororem Borbonii Ducissam, eiusq́ inde hæredes, ac successores facta/prætenderet dictum Comitatum Prouinciæ sibi deberi: nulloq́ iure ad Coronam Regni Franciæ pertinere: Cōsensit ipsum Ducem Borbonii cum parte ipsius Cęsarei exercitus/ad ipsius comitatus Prouinciæ recuperationem contendere ex iure hincinde prætenso. Vnde ex huiusmodi Prouincię ingressu per Ducē Borbonii facto/rebus sic stantibus/ nō erat Cę-

far arguendus,sed potius laudandꝰ, qui non tam aspiranti, vt ait, fortunæ,q̃ suæ iustitiæ confisus, Borboniũ ad id suis p̃sidiis tam q̃ benemeritũ iuuandũ censuit: & si Deꝰ opti.maxi. à quo ois victoria procedit, quãdoq́ iustum pati permittat, nec oia pro voto concedat,sed plerũq́ iustã exequutionẽ suspendat, vt inde iniustũ acriter puniat,& maiori afficiat supplicio:non ita gloriandum est, si obsessa per Borboniũ Massylia ciuitate munitissima, re infecta/ cõmuni ducum cõsilio obsidionẽ soluerit: exercitũq́ in Italiam illæsum ac integrum reduxerit: non quidẽ fugiendo, vt adulator p̃dicat: nec etiam insequẽte chr̃ianissimo,sed potiꝰ vt regẽ ipsum per aliã viã breuiorem in italiã cum valido exercitu properantẽ: si fas esset,præuenire possent,illiq́ obuiam esse,priusq̃ iterũ Mediolanensem statũ inuaderet.Qui Borbonius cũ dicto Cæsareo exercitu nõ tantũ accelerare potuit,quin prius rex ipse Gallus Mediolani ciuitatẽ improuisam,nihilq́ tale metuentẽ occupauerit:nemine resistente,At Borboniꝰ cęteris Cæsarei exercitus ducibꝰ,ac militibus comitatus,fœlici duplomate vsus,non quidẽ timidus,nec animo defessus,cum dicto exercitu integro supueniẽs/ cęteras mediolanẽ.status ciuitates adeo repente muniuit, vt rege ipso Gallo Ticinensem vrbem (quã debiliorem putabat) obsidente,ac vltra semestre in propria persona cum validissimo exercitu detento, toties frustra expertis viribus/non sine egregia suorum clade/suęq́ ostẽtationis diminutione/dum non solum difficilia,sed etiam impossibilia tentare videretur: semper repulsus extitit: exercitu Cæsareo in suo semper robore permanente:quo inde nouis etiam copiis aucto,& instaurato,rex ipse Gallus in suis p̃priis castris etiam munitissimis,fossa & vallo tum vi, tũ arte deiectis,atq́ diruptis, impetitus,inuasusq́,exercitu partim cæso,partim in captiuitatẽ,& fugam redacto:is non quidem,vt ait,præliũ sustinens/nec ad resistendũ excitans:sed vt par erat,à maioribus,ac principalioribꝰ sui exercitus ducibꝰ comitatus,cum his salutem quęrẽs/salutis loco in proregis Neapolitani manibus/Cæsaris nomine captiuus est redditus/cęteris cum eo existentibus principibus, ac ducibus captis/ aut cæsis.Quod etsi is noster adulator id malo quodã fato/aduersantiq́ fortunæ potius,q̃ Cæsareorũ virtuti, aut rei militaris sciẽtię tribuendum censeat,conuincitur tamen ex ipso rerũ exitu, quũ antea sæpiꝰ ipse rex Gallus Cæsareorum virtutẽ,reiq́ militaris sciẽtiã maximo eius damno,& dedecore expertus esset, toties victus,

Nõ gloriandũ esse ad modũ Gallis q' illustris Borbõiũ dux massiliã nõ expugnarit.

Qualit' illustris Borboniũ dux obsidionẽ massilię soluerit.

Illustris borbonii ducis diligẽtia in muniẽdis oppidis mediolanensis ducatus.

Obsidio Papię a gallo frustra tentata.

Qualiter ad ticinum rex Frãcꝰ captus sit.

Inepte Gallũ Apologistam fabulari nulla virtute aut rei militaris sciẽtia Gallos a Cęsareanis victos esse / cumq́ eũ victi sit toties plus pudoris Gallico nomini q̃ a talibꝰ victi sint accrescere.

totiesq; succūbens/vt si victores à virtute/& rei militaris scietia excluderet,seipsum magis offenderet:suūq;' magis honorē læderet, q̄ à talibus se totiens vinci passus esset: q̄ si fato tribuat, id quippe aduertendū est:ne inde dei cōtemptus arguatur: à quo (vt p̄fertur) omnis victoria prodire dignoscitur,Non enī in multitudine exercitus victoria belli,sed de coelo fortitudo est:et,vt iquit Diuus Augustinus,donabit certanti victoriam,qui certandi dedit audaciam.

Fato victoria si ascribat dei potētiā ledi.

Non enī nos hostiū turba,non bellantiū forma, non quasi fulgēs vitrea terreat armatura:Goliam magnū,robustum, armis terribilem,ingenti turba munitū,Dauid solus paruus,atq;' inermis vno lapidis ictu prostrauit:totaq; Allophilorū castra turbauit: atq;' fugauit.Deo igitur debetur hæc victoria, non fortunæ, nec fato: ni fortunam,& fatum ethnicorum,ac gentilium more,deos faciam?, quod longe absit oportet. Deo enī optimo Maximo nil potius, nil gloriosi?,nil quod magis aīos n̄ros excitet, nil quod plus nos in bellis,ac contentionibus audere faciat:inueniri,excogitariue po test, Sicq;' impertinēter adducitur,q̄ nō tam vicisset Impator,q̄ inmaius periculū incidisset: quandoquidem Deus ipse sit qui vicit:nullumq;' periculū grauius nisi ipso Deo permittente contigere posset:nec vero ita integræ remāserant ipsius regis vires,vt in de periculum timedū esset,Ducibus oībus aut captis,aut cæsis,'ac tanta cæterorū clade,vt si qui fuga salutem sibi quæsierāt,nulla pecunia, nullisq; artibus ad nouū conflictū contra Cæsarianos victores conduci possent,nec arguat is adulator vniuersam tunc Italiam in imperatorē cōcitatā:quæ etsi tremeret,ac timeret victrices aquilas,victriciaq;'arma, & insignia in eos conuerti, qui fidem violauerant,qui nequaq̄ pacta conuenta seruauerāt:profecto tā subito in Cæsarē conspirata nō fuit.'ideoq; & Cæsaris benignitatē, & clementiā expiri potuit,q̄ victricē exercitū in ocio cōtinuit: pacisq;' media totis conatib? sectat? est. Necadeo Germanoꝝ militū decꝰ, & fama hui? adulatoris figmētis,falsisq;' assertionib? lædi,aut grauari debuit:vt hos tumultuantes,imperiū detrectantes/ac ad defectionē spectantes ob non præstita stipendia asseueret: quum poti? suæ integritatis/& fidei,suiq;' honoris,& famæ milites ipsi Germani apertū p̄buissent testimoniū:dū in Ticinēsi vrbe obsessi vbi solutionis forma non aderat, septem stipendiorū mensualiū solutionibus his debitis: audacter ipsius obsidionis pondus sustinuerunt nō sine maxima hostium ignominia:vt sic potius victores effecti, nullaq;

A deo victoriā esse nō a fato fortunaq;.

Impertinēs esse quod Apologista ait ea victoria Cæsarē in mai? periculū incidisse.

Integræ vires galloꝝ qles post victoriā fuerit/morte captiuitateq; Gallicoꝝ ducū facile constare posse.

Italiā tam subito nō cōspirasse.

n virtutez

Falsum esse' Germanos'ad defectionē spectasse magnū vero indiciū panētic ab illis in obsidione Ticinēsi/datum esse.

nullaq; vrgente necessitate:supueniente post victoriā abundāti pecunia,qua eis stipendia soluerentur,prout soluta fuere:in pristina fide,& integritate,prout fecerunt:se conseruare debuerint. Nec preterea defuit,nec defuturus erat locus,in quo rex ipse captiu⁹ tā valido & victrici exercitu circūseptus,tute custodiri posset. Nec adeo paratū erat maternū illud,quod saluberrimū inquit,consiliū Cęsaris exercitum opprimendi : vt regem filium in libertatē vindicaret:quin si tentatū fuisset,non facilimū,vt ait,Sed omnino difficilimū,ac potius impossibile cōpertū esset,prout inde exitus demōstrauit. At si Cęsar victor hostem captiuū detinens, pacis media offerri fecit:id non,vt ait ad occurrendū ꝓtenso iminenti pclo,qd nullū erat,sed potius,vt rectū eius animū ad christianoꝝ quietē,ad quoq; cōmunia arma in christi hostes conuertenda proclivū ostēderet:pro quo officio potius laudandus, q̄ arguendus esset. Etsi qui cum eo erant,hunc Cæsaris animum exploratum habere asseruerint,illiusq; clementiam cōmendauerint: non quidem a veritatis tramite deuiabant,prout ab experto patere licuit. Verum ꝙ inquit hos suasisse,vt ad Cæsarē se conferret,hisq; conditionibus regem ipsum animū induxisse/vt sua classe,quandō aliter fieri nō poterat,in Hispaniā traiiceret, satis ab ipsa rei veritate deuiare censetur:quum parata iam classe Cæsarea,qua rex ipse Neapolim vehēdus erat:cum prorege Neapolitano ipsius classis præfecto,quindecim ad id triremib⁹ bene instructis :quum iam ex littore Ianuē si soluissent, recto itinere versus Neapolim tendentes, rex ipse sua sponte,ne eius liberatio in consultationibus habendis cum Cæsare, ob longā nauigationem,itinerisq; distantiam, diutius differētur , rogauit proregem, vt ceptum iter diuerteret, eundēq; regē ad Cæsarem transduceret. Annuit vicerex ea lege. ꝙ rex ipse ad se vocaret, & ad potestatem Viceregis consignaret sex ex triremibus Gallicis, quibus tutius in Hispaniam vnā cum quindecim triremibus Cæsareis vehi posset. Indūciis interim in mari stabilitis: Re sic inter eos conclusa: substitit Vicerex cū classe Cæsarea in portu Fino, vbi aduentantibus sex illis triremibus Gallicis, illisq;, vt decebat, milite Hispano instructis, Fœlici duplomate vsus, inconsulto etiā, ac inscio Cæsare, in Hispaniā transfretat:vbi quanto cū honore rex ipse acceptus fuerit, q̄q; benigne, honeste ac luculenter vbiq; ꝑtransiens tractatus fuerit/ multiplicib⁹ ipsius Gallorum

Germanis militibus septem mensiū stipendia post victoriā soluta.vnde mentiri Gallū cū ait stipendia solui non potuisse.

Falsuz esse defuisse locum in quo rex custodiretur. neq; tā facile vt gallus somniat fuisse illustrissimę Ludouicę regis matri cōsiliū ad finē ꝑducere de opprimēdo Cęsaris exercitu.

Cęsar ꝙ pacem obtulit nullo id timore fecit sed vt studium suū erga trāquillitatē publicā Christianę reip. comprobaret.

Qualiter rex frācus sua classe ī Hispanias vectus sit. Hic aduerte lector ābitionē gallicā ⁊rei exaggerationē quaz in Apologia sua Gallus rhetor facit.

Rex cum Neapolim veheret petiit in Hispanias transferri sua spōte ne sua liberatio differretur.

Triremib⁹ quīdecim armatis īstructisq; vt regem Francū Neapolim veherent ad petitionē proregis Neapolitani verum est sex Gallicas adiectas esse sed milite Hispano instructas neq; id necessitati Cęsaris ascribendū est sed prudentię suorū qui cū scirēt oram Gallię preterēdam esse: dubitare potuere ideo a rege peti vt in Hispaniā veheret:quo vel casu vel fortuna a suis liberaretur/ideoq; in omnē euentum sex triremes hosti adimēdas ⁊ suis iūgēdas cē decreuere.

Regi fracu honorifice tissime i hispaniis tractatu fuisse ex eiusmet litteris doceri.

Gallorũ regis lřis propria etiã manu conscriptis ostendi poterit, nec creditur regẽ ipsum etiã nunc ea negaturũ. Minus autẽ veritati subnititur, ꝙ rogando/atq́ suadendo summopere cõtenderint, vt simultatibus tandẽ depositis, labenti reipub. christianæ subueniretur, satis superq́ sanguinis effusum: direptã prius, ac vastatã italiã/passim neces/passim incendia conspici: factum his cõtentionibꝰ esse, vt potẽtissimꝰ, atq́ acerrimꝰ hostis christianæ religioni quotidie insultet. Qũ si religione, si pietate non moueretur/saltim sciret Deũ opti. maxi. horum oĩm rationẽ exacturũ, Hęcenim ordine peruerso per ipsum scribentẽ relata sunt: quæ si recto ordine relata forent, & secundũ veritatẽ annotata, non ipsi regi, sed Cęsari ascribẽda fuissent: quandoquidem hæc & maiora pro publica quiete, pro vniuersali pace, pro christiana religione Cæsar ipse eidem regi suaserit: æquissimas pacis conditiones ad id tendentes proponens. At ẽ conuerso rex ipse, si Cæsar antiqui Burgundianę familiæ patrimonii restitutionẽ non peteret, siq́ eius sororem primogenitã eidẽ regi matrimonio copularet: ipsumq́ Burgundiæ patrimoniũ illi in dotem cõstitueret: obtulit suis sumptibus vniuersam italiam ditioni Cęsareę subiicere: Venetos, Florẽtinos, reliquosq́ oẽs italię potentatus debellare, ac ad ipsius Caroli Cęsaris obedientiã cogere: ius ducatuũ Mediolani, & ianuę ad opus Cęsaris, ac suorũ hæredum, & successorum cedere, & renunciare: simul & ius regni Neapolitani, ac ciuitatũ Tornaci/& Atrebati/necnon superioritatis Flãdrię/& Arthesii: se associaturũ Cęsarem in italiã/ad coronam imperii de more sumẽdam: suamq́ classem ad id Cæsari præstaturum, siq́ Cæsar bellum aliud sumpturus esset, aut pro fide, aut pro imperio, se dimidiam impensæ exhibiturũ: ratificationẽ, ac approbationẽ statuum Franciæ, & parlamenti offerendo. Has enim oblationes cum aliis pauci momenti, quæ ad rem non faciunt, obtulit rex ipse/tum adhuc in italia detẽtus, tum etiam post illius in Hispania aduentũ: cui parte Cæsaris responsum extitit, non esse eiꝰ mentis patrimonium Burgundiæ sibi iuste debitum pro alia quauis re dimittendum, sed potius eidem tuẽdum: & nullatenus pro dote sororis concedendũ. matrimoniũ propositum cum ipso rege non fiendum, ni prius Borbonii dux, cui Cæsar illam spoponderat, ad id pręstaret assensum: nolleq́ Cæsarẽ nouos in italia motus suscitare: sed illam potius quietam seruare, & vnitam contra hostes fidei cõuertere: ad idq́ dũ tẽpus coronationis se offerret, oblatam classem

Falsa & cõmẽticia esse q̃ Apologista subdit regẽ fracu cõtendisse ad pacẽ vniuersalẽ faciendã. Ea enĩ quę ab illo narrãtur a Cęsare nõ a rege facta esse.

Oblatio regis fracifacta Cęsari Carolo q̃d ad ducatũ Burgũdię & mřimoniũ cũ Illustrissima D. Eleonora sorore eiꝰ primogenita contrahẽdũ pertinet.

Hęc oĩa a rege Fraco oblata Cęsari dũ adhuc in Italia teneret & postea.

Responsio Cęsaris ad oblata Regis Fraci.

classem non recusaturum cum oblatis ad id præsidiis. In reliquis oblatis, quum ea omnia per Cæsarem possiderentur, nullumq́ in his ius eidē regi pertinere dignosceretur: dixit Cæsar se fore contētum, vt restituto Burgundię patrimonio, eo modo quo Carolus dux Belius proauus possidebat, remitterentur hicinde omnes querelæ, & actiones, quæ prætendi possent in terris/ac dominiis hinc inde possessis: vt omnibus querelis radicitus extirpatis, vera/ac perpetua pax inter eos stabiliri possęt. Non diffiteor regē ipsum tunc tentasse, si pecunia absolui posset, ac a restitutione Burgūdię excusari. At Cæsarem respondisse, se nil velle pro illius redēptione nisi quod suum erat, & vnde tot bella orta fuerant, vt inde hæc malorū radix penitus extirparetur. Nec debuit videri iniqua/ seu impossibilis cōditio restitutionis rei indebite occupatæ/ pro pace firmāda, ac pro liberatione iusti carceris obtinenda, pro qua nullo iure cogebatur Cæsar pecuniariā (: vbi nollet:) redemptionē acceptare: nec in hoc certa regula dari potest/ quum id totum ab arbitrio & volūtate detinentis dependere censeatur: qui non cogitur hostem captiuum iusto bello captū: ac iure ita disponēte in seruitutē redactum, non discusso iure rei de qua contenditur & pro quo nouū bellum posset īstaurari, quouis pacto relaxare. Licet quantū ad ipsum regem attinet, nullam iustam carceris querelā, quę metum tali viro incuteret, seu corpus affligeret: quouis modo allegare posset: quippe quum Rex ipse licet debite comitat⁹/ & castrum, & oppidum in quo residebat, libere exire, & in agris viridariis / ac monasteriis deambulare, ac equitare posset, dum sibi expedire videbatur: vt sic cessaret timor ille perpetui carceris: non profecto sic comminati, vt ait, qui propterea rectam illationem facere non potest, se ex his illusum, aut quibusuis pollicitationibus circumuentum. Qui si etiam Dei flagella moleste tulerit/ & horum impatiēs, animi anxietate seipsum cruciare voluerit: ob idq; in morbum, vt ait, grauissimū, ac periculosum inciderit: nō id Cæsaris culpæ ascribendū est, in cui⁹ potestate nō erat has animi & corporis passiōes auertere, q̄ in soli⁹ dei potestate consistūt: vt nedum captiui, & molestiis afflicti, sed etiam liberi dum magis ocio, ac voluptate fruuntur, dum manus dñi eos contingit: & ad eos corrigendos porrigitur: sæpius in huiusmodi ægritudines: & morbos incidant: & plærumq; deteriora patiantur. Et sane longe magis redarguēdus est huius tragoedię autor, qui etiam quod soli Deo tribuitur, sibiipsi

Rex frāc⁹ tētauit si pecunia a Burgūdię ducatu reddēdo absolui posset. sed minime admisit Cęsar.

Ridiculū est qđ Apologista ait cōditiōes impossibiles ppositas esse regi frāco cū q̄ sua idebite ab alio occupata sibi restitui petit īpossibilia petere nō dici recte possit.

Ad pecuniā acceptandā p liberatiōe regis frāci hostis nō obligatū fuisse ð iure cęsarē.

Perpetuos carceres regi frāco cęsarē Carolū minatū non esse. ideoq; somniare Apologistam.

Carolo Cęsari nō īputādū q̄ Rex frācus in morbum inciderit.

Præsumptionē in bonā partem esse debere ideoq; īpudēter agere Apologistā q̄ de intrīsecis affectib⁹ iudicat.

 nititur

nititur vsurpare: quasi sit ipse scrutator cordium qui de intrinsecis animi affectibus audeat iudicare, præsumens tamen in partem deteriorem: volensq́ lapidare Cæsarem de bono opere: licet ignorare non deberet, quod omni iure tam diuino quam humano, melior semper præsumptio in rebus dubiis sit amplectenda. At is blasphemat de tanto principe, obloquendo, quod is veritus ne, quod mente conceperat, eas Gallici Regni prouincias, quas iam imperio suo adiicere destinauerat, inopinato Regis interitu amitteret: sicq́ publicum odium in se conuerteret: ad Regem ipsum, vltimum spiritum vix trahentem accesserit: neq́ hortando, aut pollicendo destiterit, donec in meliorem consequendæ libertatis spem eum induxerit. O lingua maledica, o mens peruersa, o ingenium venenosum, quam subtili arte conaris tuũ virus, tuæq́ adulationis falsissimas suggestiones auribus infundere, ac instillare, & bene sentiẽtium animos peruertere, ac in sinistram opinionem, tuæ detractionis maledicẽtia deducere? Nunquam enim mens Cæsaris (quæ suapte natura omnem cupiditatem, & auaritiam, ac ambitionem abhorret) quidquam concepit, quod a iusticia, & honestate declinare videretur. Nunquam cogitauit aliquas Gallici Regni prouincias suo Imperio adiicere: solum cogitauit sua repetere, pro quibus etiam reintegrato prius spolio, obtulit de proprietate coram competenti iudice, aut coram arbitris communiter eligendis respondere, ac iusticiæ parere: nec vnquam in eius mente sedit, quod ipsius Regis interitu quicquam iuris sui amissurus esset: nec quod ob id maius odiũ in se conuerteret: quũ essent adhuc illi priores vires nequaquam diminutæ, quibus & ius suũ assequi: & odium repellere liceret. Verũ quum de ipsius Regis ægritudine Cæsar certior factus esset, & quadam Gallorum, seu Gallicantium arte fingeretur morbus grauior esse: hisq́ simul & physici qui ægritudinis curam habebant, assererent morbi causam ex sola animi tristitia procedere: nullumq́ melius antidotum præstari posse, quam si contrario euentu aliqua inopinatæ letitiæ causa eidem Regi offerretur. Idq́ Cæsarem præstare posse cõtendebant, si sua præsentia Regẽ cõsolaretur: hæc misericordiæ opera censeri, ægrotos visitare, tristes consolari: quod si non faceret, & rex ipse mortem obiret: ascribendam Cæsari culpam, eumq́ crudelem ac inhumanum censeri. Etsi nonnulli Cæsarem ab ea visitatione auertere conarentur asserentes nõ cõuenire Cæsareæ dignitati, Regem captiuum videre, ni illum statim libertati donaret: idq́ etiam adducentes

Refutatio eius quod Gallus Apologista somniat Carolum Cæsarem veritũ ne prouincias quas suo imperio adiicere sperauerat ad regẽ francũ ægrum accessisse.

Cæsarẽ de proprietate prouinciarũ sibi debitarũ corã cõpetẽti iudice se respondere paratũ obtulisse.

Interitum regis nihil futurũ fuisse in præiudiciũ iuris Cæsarei.

Qualiter Cæsar ad regem Francum ægrotum accesserit.

ducentes, magnorum Principum, ac Regum conuentũ raro fru-ctuosum fuisse: quum inde maiora odia soleant concitari: idq́ vt plurimum experientia rerum magistra effectu comprobauerat: cu-ius rei multa etiam nostri temporis exempla in medium adduce-bantur. Elegit tamen bonus ipse Cæsar humaniorem, ac mitio-rem partem, opusq́ pium amplexus est: visitauit ægrotum Re-gem: hortatus est, vt nil aliud q̃ de salute cogitaret: reliqua ne-gocia, quæ inter eos agenda essent, in salutis tempus reseruaret: ac pro tempore obliuioni traderet. Eo enim conualescente cuncta recte componi posse: quum Cæsar ipse nil iniustum, aut iniquũ esset petiturus. Si igitur Cæsar opus pium exercendo, vltimum, vt ais spiritum trahentem Regem sua visitatione diuino accedente præsidio, ab ipso fere vltimo vitæ spiritũ ad veram valetudinem reuocauit: cur damnas opus tam bonum? cur peruertis beneficiũ tuo regi collatum? nullo certe thesauro æquandum? cur impugnas virtutem, & ex ea præter naturam vicium elicere conaris? Absit igitur tanta pestis, ne corda hominum inficiat: ne tantum virus in horum aures distillet. At non cessat adhuc is blatero, tantum Principem suis mordacibus commentis vrgere, dum inquit, Quod quum is conualuisset, legatos suos, sororemq́ ad Cæsarem mi-sit oratum, vt honestis pactionibus, quas obtulerat, contentus, se libertati remitteret: illud rursus aduerteret, quod etiam in Italia testatum asserit, Si iniquas, aut eas, quas præstare non liceret con-ditiones extorqueret: minime obseruaturum: quin si daretur oc-casio, iniuriam quandoq́ vindicaturum. Sed profecto in hoc etiã veritatem peruertit tacens exprimenda / exprimensq́ tacenda. Si enim veritatem exprimeret, diceret q̃ Legati, & inde Soror ad Cę-sarem missi: non quidem ad offerendum prius oblata: sed ad re-tractandum, & minuendum conditiones, quas ipsemet Rex in Ita-lia adhuc existens, priusq̃ in Hispaniam veheretur, sua sponte ob-tulerat, ac scripto referenda commiserat Don Hugoni de Monte-cateno cum credentia propria etiam ipsius Regis manu cõscripta: quæ retractatio ex eo processit, q̃ Iam feruerent molitiones factio-num / quæ cum Pontifice / ac Italiæ Potentatibus tractabantur, omnino delendi exercitum Cæsareum, quæ inde prodierũt in lucẽ, Cuius rei indignitate percitus Cæsar, cui hæc q̃, in Italia agebant consilia, non erant incognita: ægre ferens q̃ Soror & Legati ab ipsius

Multis cõsiliis Cęsarẽ deturbatũ ne Regẽ frãcũ inuiseret postremo humaniorẽ & mitiorẽ partẽ elegisse.

Cõuẽtus principũ raro fructuosos fuisse.

Cęsaris Caroli vere chriana adhortatio.

Apologistę Gallo iã impia præsumenti respondet.

Mẽtiri Apologistam gallũ in narratiõe de vocata sorore de ptestatiõe in italia facta.

Quid soror Frãci Regis i hispanijs egerit.

ipsius Regis oblatis resilirent, & his artibus putarent cogendum Cæsarem ad libertatem ipsi Regi condonandam: renuit restrictas illas conditiones/nouasq́; conditiones obtulit, priores suas mitigãdo: super quibus etiam parte ipsius Regis responsum fuit, aliquid de nouo addendo ex primis conditionibus retractatis: prout hæc omnia scripto videre licebit. Et quũ super his aliquot diebus disputatũ/ac altercatũ foret, tandẽ ipsius Regis Soror, & legati re infecta/discedentes/ad ipsum Regem reuertuntur. Detegitur interim machinatio quędã, qua Rex ipse Sororis/ac suorũ consilio, sibi liberationẽ cũ fuga, mirabili quadã arte parare curabat: capiũtur aliqui factionis conscii/qui sine saluo conductu in Hispaniã venerãt: fatentur molitionẽ/& præparamenta: tres fuerunt in his contestes: accedunt alia indicia, quibus veritas magis comprobatur. Censet Cæsar id tacendum/potiusq́; dissimulandũ: Ipsum tamen Regem diligentius custodiendũ sanxit. Hinc Regis Soror suspicãs rẽ detectã: expeditis per equos dispositos cæteris factionis autoribus/obtẽtoq́; pro se/& comitiua nouo saluo conductu, suũ ad Galliam regressum properat: remissis ad Cæsarem legatis/qui cum illa, vt pręfertur, ad Regem redierant / vt inde pacis practicas continuarent. Nusq́; tamen constare poterit, q̃ corã Cæsare facta fuerit protestatio, quæ ex aduerso narratur: quæ si in ipsius Cæsaris notitiã deuenisset, melius forsan/ac securius rebus suis consultum fuisset: q̃uis etiam aliunde talis protestatio robur non obtineret ad inualidandum actum inde sequutum: quinimo per ipsum actũ contrariũ ex longo interuallo tolleretur talis protestationis effectus: prout iura disponũt. Sed adhuc magis acuit detractionis aculeos in ipsum Cęsarẽ, inquiens, q̃ quũ rex ipse multa duri, atq́; infensi animi signa in Cæsare cognouisset Facile pspiciebat/se nunq̃ nisi expleta Cæsaris imensa cupiditate, libertatẽ adepturũ, At enunciet quæ infensi animi signa conspexerit: que recte incusari possent. Si antiquũ hostem, à quo tot mala Cæsar acceperat: tot bellorum insultibus vexatus fuerat: cuius culpa tot dãna totq́; impensas passus erat: iusto bello captũ ad æquas pacis conditiones inducere non poterat: nõ aliter liberandum censuerit, q̃ quę indebite occupabat, restitueret: qualiter arguat is immensam cupiditatẽ Cœsaris/ qui nil aliud, q̃ quod suum erat, exposcebat, qui etiam pro pace, proq́; quiete nõ vulgarem indebite occupatorum partem relinquebat. Hæc enim immensa cupiditas rectius in aduersarium retorqueri posset, qui nunq̃

Consilia inita de rege frãco secrete liberãdo inq; eam rem inuenta præparamenta.

Nũq̃ corã Cęsare factã ptestationẽ fuisse talem qualem Apologista innuit.

Per actũ cõtrariũ ex lõgo interuallo tolli de iure ptestationẽ etiã si quę facta fuisset quę tamen non fuit.

Rñdet ad id qd Apologista subdit vidisse Regem Francũ multa infensi animi signa in Carolo Cęsare.

Nõ fuisse immẽsam cupiditatẽ in Cęsare siquidẽ nil nisi qd suũ est petiisse/ neq; adhuc oia. ideoq; falso id ab Apologista obijci.

nunq̃ nisi de alienis occupandis visus est cogitare:prout ex fœderibus omnibus per eum,postq̃ regnare cœpit, hincinde percussis apertissime patebit.Quas autẽ enumerat metus causas, quibus susceptas pacis conditiones pro voto, vt inquit, Cæsaris nititur impugnare, adeo friuolas, & inanes,quiuis sani capitis iudicabit: vt sanctius fuisset has nugas reticere. Et vt id passim demonstretur, q̃ leuis est causa illa metus,si ex sui animi indignatione, exitialem morbum incideret:quum id potius suæ culpæ ascribendum foret: qui nollet eius animum cum diuina voluntate conformare: sed seipsum sua impatientia affligere:sicq́ꝫ suo facto se in necessitate constituere:quum iura his non subueniãt, qui seipsos in tali necessitate constituunt. Enimuero leuior est ea timoris causa:ne tumultus aliquis in Regno suo,ipso diutius absente suborirctur:quod aliis temporibus accidisse repetebat.Hinc enim non metus arguitur qui in constantem caderet virum,cuius absentia,sua voluntate ab ipso initio causata, licet ex post facta necessitate cogente, vltra q̃ Rex ipse forsan putabat,diuino iudicio potius q̃ humano protracta fuerit. Potuit tamen Rex ipse etiam absens, & forsan melius, q̃ præsens, per ministros idoneos,quoscunq́ꝫ tumultus auertere,rectam iustitiam populis exhibendo:oppressiones,iniustitias,& dolos submouendo:quibus diuina prouidentia regna de gente in gentem transferre solet. Minus quoq́ꝫ subsistit causa alia, ꝙ iusto perpetuæ seruitutis metu permotus, quum nulla alia ratione carceres euadere posset,ita conuenerit:id enim potius pusillanimitati,q̃ magnanimitati ascribendum foret:quod à tanto Rege longe abesse debet. Data enim iustitia belli:ipsoq́ꝫ rege iusto bello in captiuitatem deducto, in quo etiam licite occidi poterat: ac multo fortius in seruitutem redigi:non potest inde ex tali actu licito iustus metus resultare, qui actum rescindere valeat.Non datur enim metus actio, seu exceptio iuste carcerato:etiamsi cum eo qui illum detinet captiuum, pro sui liberatione contrahat:etiamsi vniuersam suam erogaret substantiã: multo minus conceditur huiusmodi metus actio, seu exceptio ei, qui per metum reddit id quod debet:aut agit id ad quod iuste cogẽdus esset. vbi maxime iurisiurandi accedit religio:quæ omnem metus causam excludit. Et satis friuolum censetur, ꝙ ait, in hoc fœlici rerum successu,ob potentissimas Cæsaris vires, neminẽ esse qui vel armis, vel auctoritate ad obseruandas illas Christianorum leges adducere eum posset,quę bello captum perpetuis carceribus

Regẽ frãcũ imẽsę cupiditatis accusari iure posse.

Friuolas ⁊ ianes causas metus esse quas Gallus nugator enumerat.

In exitialẽ morbũ si rex franc⁹ incidisset ex al idignatiõe/ ꝓut gallus nugat ei⁹ culpę id ascribẽdũ fuisse.

Leuẽ causã timoris eẽ ne interea tumult⁹ in regno oriretur: id qđ Gallus subiungit.

Ridiculũ ⁊ hoc esse qđ Gall⁹ ait iusto ꝑpetuę seruitutis metu ꝑ motũ regem vt carceres euaderet ita cõuenisse

Met⁹ actionẽ ⁊ except'o nẽq̧ nõ dari iuste icarcerato etiã si ꝓ sua liberatiõe oẽꝫ substãtiaꝫ ipẽdat/ideoq̧ Gallum Apologistã plane cõuinci legum ignarum fuisse/⁊ nihil hunc metũ excusare. Quominus Rex francus fœderi stare debuerit.

Lege lector hanc rem optime digestam.

Responsio ad id quod gallus subdit a nemine christianorum principum Carolum impelli potuisse ut regem francum liberaret.

addici vetant, tanquam indignum, minimeque Christianæ religioni conueniens: verum ad precium pro redemptione paciscendum admittunt: quandoquidem tales leges in rerum natura reperiri nō valeant, nec in viridi obseruantia consistant, sed potius iuxta ipsam militarem disciplinam, liceat hostem iusto bello captum aut retinere, aut dimittere, aut etiam si libet, occidere. Et si is ad compositionem admittatur: dum tamen talis sit compositio, quæ illius substantiæ vires non excedat: cogitur omni iure captiuus suæ liberationis conditiones implere: ac compositionem quantūcunque in carcere factam seruare: prout omnia iura testantur. Quod autem asserit Christianissimum ad eas deuenisse conditiones, quas Cæsar optauit, ac voluit: nō tam quidem turpes, suoque regno perniciosas, quam indignas, vt ab ipso Cæsare postularentur: satis ex prædictis ostensum est, rem longe aliter se habere, quum nec Cæsar quicquam optauerit, seu voluerit, quod cuipiam turpe, seu perniciosum, aut indignum videretur: nec quicquam iniustum, aut iniquum obtinuerit, quod reprehendendum videatur: quinimo eas conditiones amplexus fuerit, etiam de proprio patrimonio relaxando, ac sororem primogenitam, secundam personam in successionis gradu tot Regnorum, ac dominiorum eidem Regi copulando: vt profecto Cæsar ipse nedum captiuo, sed etiam Regi libero, & æque armis instructo ampliores non fuisset concessurus, quas Rex ipse recto fretus consilio, nullo iure respuere debuisset, nec illarum implementum detractare: sed potius conuenta ex integro pro suo & Christianæ Reipub. commodo exequi, & obseruare debuerat. Quod si Regni proceres, & Senatores ab ipso Rege, vt ait, conuocati, matura, vt inquit, consultatione adhibita, in eam sententiam adeo iniustam, & ab omni humano consortio abigendam proruperint: vt ausi sint dicere, huiusmodi Fœdera, & conuentiones, velut insolitas, maximum in se promittentis damnum continentes, cum potentiore initas, vi extortas censeri: atque ideo non obseruandas, præcedente potissime iuramento in Coronatione præstito, ne Regni patrimonium alienaret: profecto hæc non iuri, nō dignitati, non conscientiæ, nec honori ipsius Regis conuenire videntur, nec censerentur tales Consultores tali munere digni, qui ad tanti Principis latus in rebus tanti momenti assistere deberent: nisi forsan & ipsi adulatione, blandiciis, assentatione, detractione,

Leges quas gallus ait vetare captos perpetuo detineri in rerum natura non esse.

Captiuus de iure omnes cōditiones implere tenetur.

Falsum esse regem gallum ad iniquas cōditiones coactum fuisse.

Ad cōfirmationem Gallicam respondet vbi agitur de sententia procerum Gallorum cōuocatorum lata, quantum ad obseruationem fœderis attineret.

ne, fallaciis, ac maledicentia eum locum adepti fuerint, & eisdem artibus pestiferis altiorem forsan gradum assequi contendant. vt inde altius euecti, facilius & seipsos, ac alios quos regunt, præcipitent, omnesq́ in profundum ruant. Nō enim censerentur Consultores illi tales, quales docet assumendos altitonantis sententia, dū per os Ietro seruo suo Moysi loquens inquit. Prouide autem de omni plebe viros sapientes, timentes Deum: in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, &c. Qualis enim in his sapientia, qualis Dei timor, qualis veritas, quã integra, seu incorrupta intentio: ex horum consilio, inconsiderataq́ sententia facile colligi potest. Non enim hic sapientia Solomonis, non Numæ Pompilii, Theodosii'ue religio: non. M. Reguli constantia, ac fides, non Scipionis integritas, ac temperantia. Non hic veritas vitæ, nec veritas doctrinæ, nec veritas iustitiæ: licet his tribus veritatibus tales consultores præditi esse deberent. Vbi dic adsunt tales conuentiones insolitæ, quum in eo fœdere nil nisi iustum & solitum inueniri possit! vbi maximum illud esse comperies promittentis damnum, qui nil promittit quod debitum non appareat! & qui etiā promittendo partem eius quod iuste debet, libertatem acquirit: quæ cunctis temporalibus rebus est præponenda! vbi nam potentiorem allegas: quem iam antea adeo paruipendere visus es, cum quo etiam Rex tuus maiori, vt aiebat, potentia fretus, armis contendere toties adnisus est. Fatebor tamen Cæsarem ipsum potentiorem, qui Dei nutu regitur, qui diuino fretus præsidio toties vicit: toties de hoste triumphauit, & tandem in captiuitatem deduxit: indeq́ mediis pacis conditionibus, liberum reddidit. Fatebor etiam eas pacis conditiones vi extortas, sed nō quidem vi iniusta: vbi iusto detinebatur carcere: vbi quod iniuste detinebat (iusto dei iudicio captus) restituere cogi poterat: vbi etiam liber & vi, & armis licite, ac omni iure permittente, ad id vrgeri potuisset: ac etiā si id non faceret, impune occidi: prout iura testantur. Iuramentū autem in coronatione præstitum, ad casum nostrum impertinenter adaptatur: vbi patrimonium Regni non alienatur: sed de indebite occupatorum restitutione agitur. Et esto ꝙ alienatio fieret de re prohibita alienari: non propterea infringeretur alienatio: licet alienans incideret in periuriū: prout iuris est notissimi. Si enim in re tali iuramentū coronatiōis: fœdera

Iniustissimā Gallorū fuisse sententiā: eosq́ qui hāc tulerit pestilentissimos adulatores fuisse & non consiliarios.

Quales cōsiliarii Regum & principum esse deberent.

Nullā cōuētionē insolitā fuisse, propterea ꝙ nihil promissum sit quod idē nō debitū fuerit.

Cesarē quē nūc Apologista maiorē & potētiorē vocat / sepe a gallis minorē & imbecilliorem esse creditum.

Omni iure permittente Rex frācus cogi poterat restituere ea que iniuste ademerat.

Responsio ad id quod Gallus ait de iuramēto in coronatiōe prestito / ob quod nō teneri frācū regē ad restitutionē. quoniam quæ iniuste possidētur / illa quo minus iustis dñis reddantur prohiberi non posse.

restitutionis fiendæ infringeret, præcluderetur omnis via veræ pacis ineundę, si fœdus validum super his iniri non posset: præstareturq́ occasio, vt non pace, sed armis recuperarentur ea, quæ etiam vi & armis occcupata fuissent: vt sic vis vi repelleretur: quod etiam ex longo interuallo permissum esset, vbi citius recuperari non potuisset. Quod autem inquit iure cautum esse: non licere ciuitatem, aut prouinciam, inuitis, repugnantibusq́ subditis, in quempiam transferre: sicq́ non licuisse absq́ subditorum cōsensu ad hmōi alienationē deueniri: satis ex præcedētibus liquet, non hic agi de alienatione, sed de restitutione: in qua nec subditorum consensus exigitur, nec eorum contradictio talē restitutionem impediret. Et esto, q̄ de alienatione ageretur: nō tamen exigeret̄ subditorum cōsensus, vbi alienatio fieret in maiorem, vel superiorem: quia tunc subditorū contradictio nullum pæstaret impedimentū, quinimo si hoc admittamus: eodē ictu, eademq́ securi tolli, ac radicitus præscindi poterit potissimū ipsius Gallorū regis fundamentum prętensæ vnionis, seu incorporationis Ducatus Burgundiæ coronæ Franciæ, quam deuoluta successione Ducatus prædicti ad regem Ioannē, subditi qui ius dictæ coronę detrectabāt, propriūq́ ducē habere contendebant, taliter vnioni contradixerunt, vt illam reuocari, ac retractari, seu verius annullari fecerit: hincq́ ꝓpriū Ducem obtinuerint Philippum lehardi, ipsius Ioannis regis filiū: cui facta fuit eiusdē Ducatus cōcessio pro se, & hæredibus suis ex legitimo m̄rionio ꝓcreandis ꝑpetuo hęreditario, ac pro omni sua posteritate, à quo recta linea descendit Cæsar noster, qui sic de illius posteritate cēsetur: & cui merito Ducatus ipse debetur: vt sic aduersus indebitam spoliationē omni iure restituēdus censeatur. Rursus redit ad protestationem illam, si iniquas conditiones Cæsar extorqueret, minime obseruaturum: ex qua asserit satis sibi, honoriq́ suo consultum: quin potius mirādum inquit, quonam pacto, quū de regis ipsius libertate postea ageretur, hæc aut neglecta fuerint, aut Cesari memoria exciderint: hincq́ fatendum dicit, ea Dei iudicio cōtigisse, cui regis Christianissimi libertas curæ erat. Ad hæc iam antea dictū extitit: talem protestationem Cæsari nequaquā factam esse, nec in eius noticiā peruenisse, vt sic nec neglecta, nec memoria excidisse dici possit: quæ etiam, vt præfertur, actu contrario ex longo interuallo facto sublata fuisset. Et insuper deficiente talis protestationis conditione, vbi nullę extortę apparent cōditiones iniquæ

Ad id q̄d ait iure cautū esse non licere ciuitatē aut prouinciā ab alienare inuitis ꝛ repugnātibus subditis. Dic eni de alienatiōe non agitur sed de restitutione.

Vbi alienatio fit in maiorem vel superiorem non exigi subditorum consensum.

Si subditorum cōsensus aliq̄d posset: tolli fundamentum incorporatiōis ducatus Burgūdię ad coronā Frācię.

Lege hanc ptē lector.

Ad Apologistę regiā protestationē respondet, neq3 neglecta hęc fuisse dei iudicio: sꝫ a rege Frāco nō audita vtq3 etiam audita sint: actu contrario ꝛ longo interuallo sublata esse.

iniquę, corrueret per se eiusdem protestationis effectus, & si aliter non consulatur tanti regis honori, magno quidē in discrimine honor ipse suus versaretur: quod profecto de tanto principe credere non possem: vt his tam friuolis: confictisq́ʒ, & mendosis, potiusq́ʒ venenosis adulatorum suasionibus, generosum animū adeo infici pateretur: vt à recta fide, à iurisiurādi religione, ab omniq́ʒ iure diuino, & humano, ac à rectis suorum prędecessorum vestigiis: in re tam nota, tamq́ʒ aperta declinare vellet, fidemq́ʒ fallere, ac fœdera violare: vbi potissime Rex ipse non quidem captiuus, sed liber factus, ac in regno suo consistens, & verbo, & scripto oratoribꝰ Cęsareis testatus sit, se omnia obseruaturum, ac impleturū, quę cōuenerat, & promiserat: in nihiloq́ʒ defecturum, Id quoq́ʒ etiam suis litteris propria manu ad Cæsarem conscriptis, quæ optime custodiuntur: declarauerit: ac denuo se integre conuenta seruaturum pollicitus sit. Demūq́ʒ supuenientibus Burgundionibus ad id vocatis, illisq́ʒ instructis, non à subditis Ducatus, sed à ministris regiis, quid dicturi, quidue acturi essent, dum Rex oratorem Cæsare. His audiendis præsetem esse iussisset, ipseq́ʒ orator satis perspiciens artem negociationis, ostendisset ea gesta verbis præambulis minime conuenire: respondit rex, minime curandum, quin posset exequi quęcunq́ʒ volet: etiamsi subditorum consensus non accederet: quū potissime arces in eius potestate consisterent, & ad nutum suū haberi possent, quibus Cæsari consignatis, nulla esset in cæteris exequendis difficultas. An igitur hęc in libertate, ex lōgo interuallo, facta in proprio regno, nullo ad id cogente imperio, sua sponte, ac libera voluntate gesta: vbi nulla vis nullusq́ʒ metus interuenire poterat, liberum ipsius regis consensum demonstrent: an cuiusuis ꝓtestationis præambulæ effectum tollant, an etiam quācūq́ʒ pˉtensam vim, iustumue metum etiam iniusti carceris, aut cruciatus corporis (esto ꝙ talis esset, qui in cōstantissimū virū caderet) omnino excludere, ac purgare videantur, iura sunt in aperto: quū clarissima sit iuris determinatio, Metum dumtaxat durare, ꝙdiu durat ratio metuendi. Vnde cōsensus, cessante causa timoris, adhibitꝰ purgat Metum præambulum, sublataq́ʒ censetur omnis timoris præsumptio: vt sic actus precedēs nequaq̄ meticulosus iudicetur. Hicq́ʒ clare liquet, nullam iustā subesse causam, qua licuerit fœdus infringere, seu violare, aut à fide data resilire. Et licet omnia dei iudicio contingere fatendum sit, cui nō solū dicti regis libertas, sed &

Nullas conditiones iniquas extortas fuisse: ideo etiā corruere protestationem si q̄ facta fuisset

Regis Franci honori non bene ab Apologista consultum esse.

Regē Francū postq̄ iam liber factus esset: & in regno suo cōsisteret. oratoribus Cęsareis testatum: eē se oīa obseruaturum quę in Hispaniis ꝓmiserat: deinde lrīs propria manu conscriptis ad Cęsarē id quoq́ʒ se facturum declarasse.

Burgundiones vocatos subornatos fuisse a ministris regiis vt dicerēt se nolle a regno alienari.

Regem Francum nō obstante subornatiōe Burgundionū respōdisse se fidē seruaturū. ideoq́ʒ cū iā liber & in regno cōstitutus id fecerit tolli omnē pˉambulam protestationē.

Lege hoc o lector.

Metū tādiu durare: donec durat ratio metuendi. ideoq́ʒ consensum cessante causa timoris adhibitū: tollere purgareq́ʒ metuʒ præambulū: ex quo liquere nullaʒ causam fuisse fœderis non seruandi.

Ola dei iudicio cõtin gere sed eo abutendũ non esse: neq; solã liberationẽ regis Frãci d:o curæ fuisse.

Timendũ regi Frãco dei iudiciũ si ad vomitum redeat.

Parlamenti Francici authoritatem nihil ad rem facere. esse enĩ ad iustitiã ordinatũ: non vt regi iuste reddenti quæ iniuste possedit resisterẽt neq; vero restituros etiã esse si rex velit.

Idem neq; Gallici regni cõuẽtus facturos modo regis volũtas accesserit.

Regẽ Franciæ sua ipsius voce testante nõ solum publicarũ functionũ sed priuatorum bonorum esse dñm: ideoq; apertum esse illũ a suis cogi non posse si velit quominus fidem palam obseruet.

Oblatio regis Frãci facta dũ adhuc ĩ Italia esset Don Hugone de mõtecateno ob id ad Cæsarẽ ab eo missõ per quã & parlamẽti & cõuentuũ authoritati responderi põt.

omnium salus curæ est: id tamen fateamur oportet, q̃ non ea sit Dei cura, vt quis sua libertate, suoq; libero arbitrio abutatur, seu à recta fide deuiet: quia sine ipso factum est nihil, idest peccatũ: cuius cura dæmoni potius, ac humani generis hosti, q̃ ipsi Deo ascribenda videtur, sed potens est adhuc Deus qui liberũ in captiuitatẽ ob præcedentes forsan culpas redegit, & indein libertatem reduxit, vt suum agnosceret creatorem, si iterum ad vomitum redeat, consfetq;' induratum cor Pharaonis hunc non solum in nouam captiuitatem deducere, sed forsan etiam ad longe deteriora cogere. Nec ad rem facit parlamentorum autoritas, quorum iusiurãdum ad rectam iustitiæ administrationem disponitur: sicq;' pro iustitiæ debito in confessum, ac sponte condẽnationem subeuntẽ nullæ essent eorũ partes nisi in cõdemnãdo iuxta obligationis formam: & qui ab ipsius regis voluntate, à qua eorum dependet autoritas, nequaq̃ auderent resilire. Itidem de subditis, & regni conuentibus dicẽdum est: vt nequaq̃ ipsius Regis voluntati ausi essent contradicere: quorum inuiolatam obedientiam, & obseruantiam Rex ipse etiam in libertate consistens toties iactasse, ac prædicasse dignoscitur: vt etiam sibi fas esse iactitaret singulorum bona pro suæ libertatis arbitrio auferre, seq;' nedum publicarum functionum, iuriumq;' regalium, sed & priuatorum bonorum, particulariumq;' personarũ absolutum esse dominium: posseq;' pro suæ voluntatis libito collectas, & onera quæcunq;' tam regalia, q̃ personalia sub talearũ nũcupatione indicere, ac extorquere, nemine refragãte: contẽdens ex his neminem tam audacem compertum esse, qui ipsius regis volũtati auderet contradicere, ne inde amplioribus grauaretur incõmodis. His itaq; rationibus fret9 rex ipse, dum in Italia detineretur, ac de securitatibus eorum, quæ per ipsummet pollicebantur, quæstio emergeret: obtulit idem Rex sua sponte Don Hugoni de montecateno per eum ad Cæsarem misso, eidemq;' ipsi Cæsari referendum per instructionem in scriptis redactam commisit, q̃ omnes pacis conditiones, quæ cum eo concluderentur, vltra obsides propterea dandos pro maiori securitate, approbarentur, & ratæ ac gratæ haberentur: tum per ipsius regni Parlamẽta, suprema scilicet tribunalia: tum per generalem omnium statuum dicti regni conuentum, vt sic inciuile censeatur in his difficultatem, seu impossibilitatem arguere, quæ ipsemet velut facillima, & in sua potestate consistentia.

sistentia, sua sponte obtulerat. Verum enimverọ est inciuilior ea cõiectura non recipiendi antiquũ, ac potẽtissimum hostem in Regni viscera, tutissimumq́; ac fortissimum Galliæ propugnaculum in exteras nationes transferendi, quandoquidem in incertis, non autem certis iura coniecturas admittãt. Porro certum, ac clarum est Burgundiam nequaquam de regni visceribus, sed nec de regno ipso dici posse: nec inde Galliæ propugnaculum censendum est, nisi prout eorum qui aliẽnis se induunt armis, ac alieno scuto se cooperiunt: qui domino recuperante quod suum est: inermes inde se reperiunt: quum tamen ob id nulla ratio, seu coniectura suadeat, quin vnicuiq; sit reddendum quod suum est. At nunc adulator noster videns se iure communi tueri non posse: quominus omnia illius corruant fundamenta: nititur militari iure suum sustinere mendacium, Mahometi præcepta sectatus, qui non disputationibus, sed armis sectam suam tuendam iubet. Inquit enim imperatorem nunq̃ regem ꝓpriæ fidei commisisse: immo assidue custodes adhibuisse, donec liberos obsides tradidisset: hicq́; infert libertatem, quam ex captiuitate adeptus fuerat, iure belli retinere posse: in qua re satis ostendit se non minus rei militaris expertem, q̃ Legum & Canonum: ignorans penitus terminos quæstionis de qua agitur. Neq; vero creditur has nugas ex præcordiis ipsius Gallorum Regis prodiisse, qui optime nouit rei militaris peritiam, belliq; iura, ac consuetudines, quæ adhunc casum nequaquã adaptari possunt. Non diffiteor eni, q̃ si quis iure belli captus fidẽ dederit non recedendi ex castris, locis, vel dominiis capientis, vel ex aliquo determinato loco, ne in arctiori carcere detineretur, aut onere, & impensis custodum seruaretur: vt eidem libere per ea loca ire liceret: tunc si dominus qui fidem accepit, non patiatur captiuum libertate frui iuxta conditionem fidei datę: sed aut illum in carcere recludat, aut custodibus grauet: quũ captiuo fidei conditio non seruetur, non tenetur ipse fidẽ seruare. Verũ longe differt casus noster, in quo fides præstita est super obseruantia eorum, quæ in fœdere promissa sunt: cõferturq́; ipsius fidei executio in id tẽpus, quo rex ipse datis pri⁹ obsidibus, in regno suo liber itrasset: in quo fœdere tam custodiæ, q̃ liberationis forma, & tẽpus decernit: ipsiusq; libertatis cõditio, fideiq́; obligatio ita perstringit, vt nõ prius libertatem haberet, q̃ obsides illos prędtitisset,

In ciuile esse q̃d Apologista ait non recipiendam in viscera regni antiquũ & potentissimũ hostem.

Burgundiã de regni Frãciæ visceribus non esse: vtq; sit nihil ad rẽ facere quominus vero dño q̃ sua sunt reddantur.

Apologistã Galli vbi se cõi iure tueri nõ potest: ad militare confugere: sed nec eo quoq; se tutari posse.

Mahometi pcepta sectatum esse Galli qui armis nõ disputationibus sectam tuetur.

Regẽ Franciæ militaris rei pitissimũ ideoq; ex eo non prodiisse has nugas credi posse.

Rñdet ad id q̃d Apologista ait regi Frãco post cõnẽta custodes a Carolo Cęsare fuisse appositos.

Qualiter ius militare locũ habet & in quibus casibus.

Libertatẽ regis Frãci fuisse conditionalem: ideo iure militari adhiberi illi custodes opo tuisse.

gramarptur

præstitisset: ita vt si liber factus, inde infra tempus præfixum non posset, aut nollet Burgundiam restituere: aut ratihabitionem statuũ, approbationẽq́ Parlamentorũ dicti Regni obtinere: in quolibet horũ casuũ ex fidei, ac iurisiurandi religione teneretur se in potestate Cæsaris vbicunq́ adesset, captiuũ exhibere: ac in captiuitatẽ redire: tũcq́ Cæsar obsides restitueret iuxta fœderis formã. Quod si Rex ipse non potuerit, aut noluerit seruare conuenta: potuit tamen, ac velle debuit in hoc fidẽ seruare, in potestatẽ Cæsaris redeundo. Et si quispiã Regem ipsum ad id non teneri contendat, aut fallitur, aut tergiuersatur, aut calũniatur, aut delirat, vel prorsus insanit. Inficiari enim non potest, quin validi sint Contractus cũ captiuo iuste detento initi, Valentq́ pacta & fœdera pro talis captiui liberatione percussa: quæ nec vis, nec metus causa quouis modo potest infringere. Quod si aliter diceremus, ex duobus absurdis alterũ necessario sequendũ esset, aut bella deinceps ita cruenta futura, vt nusq́ hostis hostẽ captiuũ, sed potius mortuũ habere vellet: aut si quispiã caperetur, nunq́ sub fide, nec sub quauis obligationis forma relaxandus esset: sed cõtinuis carceribus macerandus, donec integre pro voto detinentis, quod conuenisset, persolueret: quorũ vtrũq́ durũ profecto videretur. Et si tale ius belli, quod ex aduerso prætẽditur, per Cæsareos victores cõtra victos seruatũ esset, nequaq́ in dubiũ vocaretur fides regia, quę profecto etiam sine iusiurandi religione, pro inuiolabili lege habenda foret, ne à prædecessorũ vestigiis declinare videretur. In qua re quũ in fœdere adsit dies, & pœna interpellans pro homine, non debuisset Rex ipse interpellationẽ aliam præstolari adeo, vt rebus sic stantibus, nec mortis, nec perpetui carceris, nec vis, nec metus causæ, nec nouæ conditiones oblatæ (recte quidẽ respuendæ) nec allegatio illa, quod nullus esset, ad quẽ prouocaret, quæ friuola, immo falsa censetur, quouis modo, aut quocunq́ iure ipsum Regem excusare possent ab ipsa fidei violatione, ni Cęsare ipso consentiẽte, prout iam consensit, ad moræ purgationẽ admitteretur. Rursum redit is adulator ad vomitum, inquiens alia ratione nullo modo fieri posse, vt Burgundiæ ducatus sicut conuentũ fuerat, alienaretur, aut in Cæsarem transiret: quũ (vt ait) Ducatus ille per Ioannem Francorum Regem cum Normaniæ Ducatu sic annexus, atq́ regno incorporatus fuerit, vt diuidi, seu separari nõ possit. Esto enim quod ita esset non propterea tolleretur ius per Cæsarem prætensum in dicto Ducatu, ex persona dicti Ducis Philippi lehardy,

Regẽ Frãcorũ promisisse nõ subsequẽte ratihabitiõe parlamẽtorũ/ se captiuũ exhibere atq; in captiuitatẽ rediturum

Regẽ frãciæ ex vi fidei & iuris iurãdi obligatũ si cętera nõ posset / at saltem in potestatẽ Cęsaris redire.

Cõtractus cũ captiuo iuste detẽto validos eẽ nec vis nec met⁹ allegationẽ illis obuiare posse oĩ iure & legib⁹. Aliás nullã captiuitatẽ militib⁹ inter se: sed præsentem mortem captis futuram.

Si tale ius quale Galli conãtur idicere ĩ regẽ & captiuos obseruatũ fuisset a victorib⁹ fidẽ nũc in dubiũ/nõ opus fuisse reuocare.

In fœdere fuisse diẽ et penã iterpellãtẽ pro homine. ideoq; nõ debuisse regẽ frãcorũ aliã interpellationẽ pręstolari.

Regẽ frãcorũ nõ excusari eo quod galli⁹ ait/ nõ fuisse ad quẽ prouocaret/ nihilq; pdesse, pmissionẽ vi extortã: cum captiuo vti dictũ est nihil faciat vis aut metus actio.

ex qua

ex qua Cæsar, vt dictum est, recta linea descendit. Et ne facta toties mētione huiusce iuris Ducatus burgundiæ, videar illotis, vt aiunt, manibus pertransire, aut, vt nouus iste athleta, somniare in re tanti momenti: attingam quàm breuiꝰ potero, huiusce difficultatis nucleum vt clare liqueat Cæsarem ad Ducatus Burgundiæ restitutionē tendentem, nil iniustum petere. Res igitur sic se habet. Ducatum Burgundiæ sui natura ad fœminā successibilem, anno M. CCCLXI. mortuo Philippo iuniore vltimo masculo ex recta descēdentia Ducum Burgundiæ, Rex Ioannes filius Philippi de Valesio ex Ioanna de Burgundia ipsius Ducis magna amita genitus, dicta Ioanna eius matre tunc præmortua: velut proximior eidem Duci in gradu succedendi, ex persona ipsius Ioannæ matris obtinuit, declarās expresse, quòd non iure coronæ, sed iure proximitatis in eo succederet: quum antea alii etiam ex linea fœminina in eo successissent. Tenuit is Ducatum vix per annum cum dimidio: inde contulit dicto Philippo le hardy eius filio vltimo genito: modo superius enarrato: a quo primo descendit Dux Ioannes filius: inde Philippus cognomento bonus ex ipso filio nepos: & postremo Carolus ex nepote pronepos, qui ordine successiuo dictum Ducatum in vim cōcessionis prædictæ tenuerunt, ab anno M. CCCLXIII. quo fuit facta cōcessio per dictū Regem Ioannē, vsque ad annū M. CCCCLXXVI. quo dictus Dux Carolus mortem obiit: qui temporibus vitæ, & mortis ex præambulo fœdere cum Rege Ludouico XI. inito tenebat dictū Ducatū, ac alia omnia eius Dominia libera & exempta ab omni superioritate Regni Frāciæ, nullū recognoscens superiorē. Per cuius mortē successit Maria ipsius Ducis Caroli vnigenita, quæ Ducatū obtinuit: ac mox spoliata fuit per Ludouicū vndecimū Gallorū Regem: se gerentem pro tutore dictæ Mariæ tūc pupillæ: quæ inde per status patriarū Flandriæ fuit matrimonio copulata Maximiliano Cæsari: ex coque coniugio natus est Philippus Rex Castellæ pater Caroli Cæsaris nunc prætendentis dictū Ducatū Burgūdiæ tanquàm indebite occupatum ad se legitime deuolutum, sicque omnino restituendum his modis, & formis, quibus ipse Dux Carolus, & successiue Domina Maria eius auia ante spoliationem tenebant, ac tenere poterant, & debebant: quū nulla ratio suaderet, vbi Ducatus erat sui natura in fœminas transmissibilis, vbi concessio etiam fœminas comprehenderet, ac omnē primi acquisitoris posteritatem, vbi Ducatus erat iam exemptus a Co-

Ostēdit ius qđ Cęsari Carolo cōpetit in Ducatum Burgundię.

Ducatū Burgūdię ex muliere in coronā frā cię venisse idee quòd nihil facere legem salicā.

Ioānes Frācorꝫ Rex ducatū Burgūdię rōe m̄ris suę obtinuit, & ex eo postea illū Philippus le hardy filiꝰ obtinuit e cuius linea directa produit Carolꝰ Cęsar ius pręttendens.

Philippus le hardy filius Ioānis Regis.

Ioānes filiꝰ Philippi le hardy.

Philippus bonus filius Ioannis.

Carolus filius Philippi boni.

Anni qbꝰ Ducatꝰ burgundię obtentus fuit.

Carolꝰ filiꝰ Philippi boni Ducatū burgundię & alia dñia exēpta ab oī superioritate frācię ex fœdere cū Ludouico xj. icta: toto tp̄e vitę suę obtinuit.

Maria Caroli filia a Ludouico xj. se gerēte p tutore: spoliata fuit.

Maria Caroli filia nubit Maximiliāo cęsari

Philippus filiꝰ Maximiliani & Marię.

Carolus Cęsar filius Philippi.

Ducatū Burgūdię qr i fœminas fuit trāsmissibilis ꝺeide qr p Ludouicū xj. a coronę frācię superioritate exēptus nullo modo ad francum pertinere.

rona Franciæ, vbi ipſemet Rex ſe pro tutore dictæ Mariæ pupillæ in ipſius Ducatus adeptione geſſiſſet: prout ſuis litteris conſtabit: inde poſſeſſionem interuerteret, dictam Dominam Mariam ſpoliando, & pariter illius ſucceſſores excludendo. Aduerſus hæc dum de hoc iure Burgundiæ diſceptaretur: tria parte Gallorum principalia adducebantur obiecta, aliter tamen, quam hic noſter adulator proponere videatur. Primo enim adducebatur vnio Ducatus Burgundiæ per Regem Ioannem, vt aſſeritur, facta cum Corona Franciæ. Secundo ius appennagii, quo, vt aiunt, ea quæ ſunt Coronæ vnita, etſi in liberos deſcendentes iure appennagii conferri permittantur non tamen niſi ad lineam maſculinam tranſferri poſſunt, lineam fœmininam penitus excludendo. Tertio lex Salica per Pharamundum Regem, vt aiebant, inſtituta: qua prætenditur diſpoſitum, vt nulla fœmina terram Coronæ Regiæ obtineat, nec in his quæ à Corona Franciæ dependent, ſuccedere valeat. Ad primum obiectum reſpondebatur, vnionem ipſam, vbi de ea conſtaret, minime obeſſe poſſe: quum poſt Coronam adeptam, de re propria, iure ſucceſſionis & non iure Coronæ obuenta diſponere videretur: ſine cõſenſu eorum, quorum intererat: illis potius, vt antea dictum extitit: renitentibus, ac impugnantibus: vbi nulli ius in re quæſitum fuerat: ſed in ſpe tantum: quo caſu ſola acquirentis voluntate ius prætenſum auferri poterat: eo quod omnis res, per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluatur: potiſſime accedente eius conſenſu, qui ex prætenſa vnione ius in ſpe prætendere potuiſſet: qui fuit Carolus quintus ipſius Ioannis Regis filius, qui & viuente patre, & eo mortuo / rex factus / conceſſioni dicti Ioannis Regis eius patris in Philippum le hardy / dicti Caroli fratrem, ac reuocationi prætenſæ vnionis annuit: illiuſque priuilegia ad opus dicti Philippi le hardy amplificauit: quum itaque Ioannes princeps alias ſuperiorem non recognoſcẽs, ex eius certa ſcientia: ac poteſtatis plenitudine, ius prætenſæ vnionis non in re, ſed in ſpe quæſitum, cũ cõſenſu etiam eius, qui in ſpe erat ſucceſſurus, reuocauerit, faciendo expreſſam reuocationẽ dictæ vnioni contrariam / & reducendo rem ad ſtatum priſtinum: non eſt dubium, prætẽſæ vnionis reuocationem: etiamſi vim legis talis vnio obtinuiſſet: tanquam legem contrariam inducentem viribus ſubſiſtere. Poteſt enim Princeps ſupremus alteri non obſtrictus ſuperiori, diſponere, reſcribere, ac ſancire, legemque condere: & inde contrario

Ex ludouici xi Frãcorum Regis litteris cõſtare / eum tutorẽ fuiſſe Mariæ filiæ Caroli idcoque nequiuiſſe illã ſpoliare debuiſſe.
Tria parte Gallorum adducta obiecta pro iure Ducatus burgũdiæ.
Unio cum regno.
Ius appennagii.
Lex Salica.
Pharamũdus Rex.
Reſpõſio ad primũ obiectũ ſcilicet vnionis cum regno ducatus burgũdiæ.
Nõ potuiſſe Ioãnẽ regẽ vnire Ducatũ burgũdiæ ſine cõſenſu ſubditorum. Illos vero tũc vt prius dictum eſt vniri noluiſſe ſed ducem poſtulaſſe.
Poſt mortẽ Ioannis Regis Carolũ eius filiũ frãcorum Regẽ / ducatus Burgũdiæ cõceſſionẽ a patre factã Philippo le hardy cõfirmaſſe reuocationique prætẽſæ vnionis annuiſſe.

rio imperio reuocare, & derogare. Posteriores enim leges prioribus derogant, & præcedentium robur extinguunt: adeo φ etiam si in ipsa vnione interuenisset iuramentum de non alienando, non propterea infringeretur concessio ipsi Duci Philippo le hardy facta: esto φ concedens periurium incurrisset: vt sic de viribus dictæ concessionis non fuerit hæsitandum: & tanto magis, quum ex prætensæ vnionis reuocatione, ac ex ipso titulo concesso per dictũ Regem Ioannem Duci Philippo le hardy, fuerit per ipsum Ducem Philippum, eiusq́ successores tentus, & possessus Ducatus ipse Burgundiæ, à Corona Franciæ separatus annis centum, & tredecim continuatis sine quacunq́ interruptione: quo temporis curriculo, etiam si nullus adfuisset titulus validus, prout aderat, resultasset inde iuris præsumptio, qua quicunq́ titulus allegatus, etiam nõ probatus, validari potuisset. Ad secundum autem obiectum iuris appennagii respondebatur: φ appennagium, secundum ipsorum Gallorum diffinitionem, censeretur portio bonorum Coronæ Regiæ data filiis Regum in ipsa Corona non succedentium per modum prouisionis, & non per modum diuisionis: ita vt secundum hanc diffinitionem Ducatus Burgundiæ, qui tempore Coronationis Regis Ioannis nondum peruenerat, nec inde iure Coronæ peruenit, nequaq́ appennagium censeretur. Adducebatur etiam, φ etsi pro appennagio haberetur: prout haberi non poterat: non propterea fœmineam successionem exclusam censeri: quum ipsius concessionis tempore ita capaces censerentur fœminæ, sicut & masculi: nullũq́ esset ius appennagii fœminas excludens: quod multiplicibus edocebatur exemplis: quum inde post ipsam concessionem Regis Ioannis, Carolus quintus à Duce Ioanne de Berry iure donationis, & non iure appennagii acceperit partem bonorum, quæ Rex Ioannes communis pater illi contulerat: reliquas bonorum partes, tum in filias, tum in fratrem dispositas, ratas habuerit: cuius dispositionis prætextu Ducatus Aluerniæ in alteram ipsius Ducis de Berry filiam Duci Borbonii tunc copulatam peruenit. Ducatus etiam Normaniæ per Regem Ludouicum cognomento simplicem datus fuit in dotem Gilliæ filiæ suæ, quæ nupsit Rodulpho Dano Primo Duci Christiano Normanorum: cuius Gilliæ liberi, & successores pro maiori parte fuerunt Reges Angliæ, & tenuerunt dictum

Posteriores leges prioribus derogare.

Bona ratio.

Annis cẽtũ & tredeci cõtinuatis fuisse ducatũ Burgũdię possessũ separatũ a corona frãcica/ ideoq́ ius etiam vnionis infringi.

Rñdet ad scdm obiectũ de iure scilicet appennagii.

Quid appennagiũ.

Ducatũ burgũdię nõ esse appẽnagiũ coronę frãcię qz nec a corona puenit & q̃ tpe facta fuit Ioãnis corõatio nõdũ coronę aduenerat. ideoq́ filio Phi lippo le hardy nõ esse datũ per modum appennagij.

Etiã si Burgũdię ducatus appẽnagiũ eẽt ideo nõ derogari ius ei⁹ Carolo Cęsari qm̃ appennagiũ fœmineã successiõẽ nõ excludit

Probat exemplis ius appennagij nõ excludere fœminas.

Ducat⁹ Normannię a Ludouico simplice cõcessũ Gillię filię i dotẽ fuisse vñ constare & in mulieres trãsferri appẽnagia coronę posse.

Ducatum Normaniȩ ex successsione fœminina trecētos annos possessum fuisse.
Ducatum Aquitaniȩ etiā ex successione fœminea prouenisse.
Guilelmus comes pictauensis.
Eleonora.
Henricus secūd⁹ Angliȩ rex.

Comitatus Flandriȩ & Arthesii etiā in fœminas peruenisse vt clarum est.
Comitatum cāpaniȩ expssa iuris determinatiōe ad fœminas trāsmissibilē esse.
Ludouicus Huttin⁹.

Comitatum Tholosȩ ad fœminas sepi⁹ trāsmisse.

Ludouicus sanctus.
Ex quo oēs alii comitatus & ducat⁹ pariuȝ Franciȩ Transmissibiles & de iure & de facto sunt: in fœminas: sequi & Ducatū Burgundiȩ nullo particulari obstaculo intermedio.
Ducatū Britāniȩ nfa tēpestate bis fœmineā successionē habuisse & pa⁹ fœminea etiā successione adiudicatū a plamēto Carolo Blesio fuisse.
Ducatus Borbonii & Aluerniȩ.
Comitatus Bellioci Claremontis & Foreste: oēs hos antiquus appēnagia coronȩ fuisse & in fœminas tñ translata.

Ducatum sic ex linea fœminina delatum per annos fere trecētos: vsq ad tempus regis Philippi conquirētis, qui dictum ducatū Normaniȩ occupauit, & ab Anglorum manibus eripuit: Ducat⁹ aquitaniæ: quum illi⁹ successio ad fœminā peruenisset, ea nupta Gulielmo Comiti Pictauiensi, qui inter sanctos numeratur: quum inde ex eo matrimonio vnica superesset filia nomine Eleonora: ea nupta Henrico secundo Angliæ Regi, & Duci Normaniæ peruenit huiusmodi Ducat⁹ ad dictum Regē Angliæ: ex quo matrimonio nati fuerunt plures liberi, quorum tres, Henricus, Richardus, & Ioannes ordine successiuo fuerunt Reges Angliæ, Ducesq́ Normaniȩ, & Aquitaniȩ, vsq́ ad occupationem dicti Regis Philippi conquirentis, comitatus Flandriæ & Arthesii toties ad fœminas successerunt, q plus laboriosum q̄ vtile cēseretur has fœmineas successiones singulatim recensere, sat erit nouissimam referre: quȩ fuit in persona Dominæ Mariȩ auiæ maternȩ ipsius Caroli Cæsaris: q̄ non minus in Ducatu Burgundiæ q̄ in dictis comitatibus erat successura: Comitatus Cāpaniæ expressa iuris determinatione ad fœminas transmissibilis decernitur: in quo etiam Ludouicus Huttinus ex persona Ioannæ matris vxoris Philippi pulchri successisse dignoscitur, & inde iterum peruenit ad Ieannam ipsius Ludouici Huttini filiam, Comitatus Tolosæ sæpius ad fœminas transiuisse dignoscitur: potissime tempore Regis Ludouici sancti nuncupati: cuius frater Alphonsus Comes Pictauieñ. ex matrimonio cōtracto cum filia Comitis Tolosani: dictum comitatū obtinuit. Quū igitur omnes Ducatus: & Comitatus titulo parium Franciæ decorati, sui natura in fœminas transmissibiles edoceantur, non videtur hæsitandum de successione ipsius Ducatus Burgundiæ: qui nequaquam censebatur de Corona Franciæ, minusq́ de aliis feudis dignitatum Ducatus etiam Britanniæ nostris temporibus binam successionem fœmineam admisit. Et antea per sententiā Parlamenti fuerat adiudicatus prouisionaliter vxori Caroli de Blesis Ducatus insup Borbonii & Aluerniȩ cū comitatib⁹ Bellioci, Claremontis, & Forestæ, que iure antiqui Apennagii a corona Franciæ, vt aiunt, processerant, etiam ad fœminam transiuere: & potissime ad vxorem Caroli moderni Ducis Borbonii nuper vita functam. Ex cuius morte Dña Loysia de Sabaudia moderni Francorum regis mater pretendens se propinquiorem in iure succedēdi, mouit pro his litem contra dictum Ducem Borbonii adhuc

indecisam

indecisam, quam non intentasset, si iure Appennagii se putasset excludendam. Nunquam enim constabit etiam in his quae appennagia vocitant, foeminas fuisse exclusas: nisi ex lege & pacto concedentis id cautum esset: prout in ducatibus Aurelianensi, & Bericensi actum extitit, Et sane non immerito, quum etiam, vt testantur doctores gallici: appēnagium aequipararetur legitimae debitae iure naturae & sue cedat loco alimentorum, quae de aequitate canonica etiam spuriis deberentur non solum masculis, sed & foeminis. Ad tertium autem obiectum legis Salicae: respondebatur talem legem nunquam fuisse in viridi obseruantia, Sed potius contrario vsu, contrariaue consuetudine abrogatam censeri: quod ex exemplis praenarratis satis liquide ostenditur. Quamquam ipsa lex quae primo per Australes fuerat lata, quum localis esset, non potuisset eius vires extra illud territorium extendere. Et licet dicatur Pharamondus eam legem dedisse Francis, id verum Francis Germanis qui Frāconiam incolunt, nō his Francis, quos Gallos dicimus, qui tali lege se tueri nequeunt, quū etsi de nouo per ipsos Gallos promulgata foret, nequaquam ad praeterita extenderetur. Ecce igitur, quam clara, & quam aperta sunt Caesaris iura ad ipsum Ducatum Burgundiae iure proprio repetēdum, quamuis friuola sint ex aduerso obiecta: vt sic nulla violatae fidei iusta excusatio afferri possit. Quod igitur subiūgitur regem ipsum in eam sententiam non prius inclinasse, quam exteris etiam principibus, amicis, & cōfoederatis suis rem omnem per Nūcios, ac Oratores aperuisset: vt in hac re quid sentirēt, intelligeret. Horumque omnium illud fuisse iudiciū, tam inhonestas, tam iniquas, regnoque perniciosas pactiones minime obseruandas. Hinc verum elicitur adagium, quod quum caecus caeco ducatum praestat, ambo in foueam cadunt. Hinc etiam patet, quod vt litigās suae causę patronū, ęgrotusue phisicū: veritate suppressa decipere conantes, seipsos decipiunt: ita rex ipse tali ductore, falsique consultore fretus putans forsan principes amicos, & foederatos tam sinistra: erroneaque ac potius falsa informatione circūuenire, vt eorum imploraret auxilia: seipsum merito circūuentum, ac deceptum reperiet: quum non sit verisimile quempiam recti animi, & intellectus, qui hęc nouerit, ac rei veritatem aperte didicerit: tam iniustae causae opem pstiturum, nec se huiusmodi violatae fidei autorem, consultorem, aut fautorē ostensurum, Vnde si ab his rectum consilium, rectumque iudiciū habere cupit, veritatem detegat oportet. Qui enī medicantis operam

Argumēto esse appēnagia etiā i foeminas transmissibilia esse litē a Loysia Frācisci regis matre aduersus illustrē Borbonii ducē motā nondū decisaz.

Nūquam foeminas ex appennagiis excludi nisi ex lege & pacto concedentis.

Appennagiū a gallis cōparari legitimę debitę iure naturę: & sic cedere loco alimētorū: quę cū spuriis debeātur lōge magis foeminis legitimis cōuenire.

Ad tertiū obiectuz de lege salica responsio.

Legi salicę derogatuz esse multis exemplis paulo ante mōstratuz esse.

Ex pdictis facile rōnibus cōstare iuris eqtatē quaz in ducatum Burgūdię Cęsar Carolus pretendit: vnde nullā violatę fidei rōnem afferri etiā posse.

Rūdet ad id qd Gallus Apologista ait Frācū scz regez prius exteros amicos & pricipes cōsuluisse q in snia violandę fidei iret.

Neminē pricipē christianū tam cecū esse qui sit frāgendę fidei consultor si recte de re sit informatus.

Partiũ assertiõe causarũ veritatẽ pandi.

ram expectat, opus est, vt vulnus detegat. Et quũ causarum merita partium assertione pandantur, teste legislatore, vt inde rectum iudicium elici possit: consequens erit, vt pro recto consilio, ac iudicio ab exteris Principibus habendo: non prius hi iudicent, eorumue iudicium admittatur, quàm vtriusq; partis assertiones audierint, ac intellexerint: quibus facillime cognoscent nullas profecto inhonestas iniquasue conditiones, nullasq; periculosas pactiones in eo foedere, quod cum Gallo percussum extitit, interuenisse, quæ iure merito obseruandæ non fuerint. Quod enim de Ducatus Burgundiæ, Comitatuumq; Flandriæ, & Arthesii alienatione seu concessione obiicitur, satis ostensum legitur, nullum ex his ius ablatum à corona Franciæ, sed restitutum dum taxat quod antea indebite fuerat occupatum. Itidem censendum est de cessione regni Neapolitani, Mediolanensisq; Ducatus, aliorumq; omnium, quæ ad ipsum Christianissimum regem in Italia spectare dicebantur: quę iniuste quidem vt ex prę scriptis clare liquet, prętendi videbantur: pariter & de ea pecuniarum summa, quam idẽ rex sibi ex his causis deberi prætendebat: quæ, vt ante ostensum fuit, nequaq; debebantur: sed solutę restitui debuerunt. De Auxonæ vice Comitatu, ac Carolensi, vt ait, qui quadrilegii Comitatus debuit nuncupari, satis ex ostensis titulis clare liquet, ea non minori iure Cæsari deberi quàm ipse Ducatus: quum Comitatus quadrilegii ad feudum Ducatus Burgũdiæ respondeat. Vicecomitatus vero Auxonnę velut consistens extra limites Galliæ, & intra limites Comitatus Burgundiæ, ad ipsum Burgundiæ Comitatum pertinere dinoscatur: vt sic eodem superioritatis iure tenenda censerentur. At Matisconensis Comitatus cũ Altissiodorẽsi, ac dominio Barri supra sequanam, licet Cæsari deberentur ex foedere Atrebatensi, quo etiam non ex linea masculina tantum, sed ex foeminina ad ipsum Cæsarem peruenire debuerunt: dimissi tamen fuerunt in dotem eidẽ Regi Franciæ pro matrimonio cum Eleonora Cæsaris sorore contrahendo, & pro liberis inde nascituris: vt sic plus Cæsar de proprio reliquisse, quàm inde recuperasse dignoscatur. Quæ autem indecẽter dicit, hæc bestia, mille cathaphractorum, ac sex millium peditum prętationem cum classe instructa pro imperii Corona adipiscenda: & si is equitum summã Gallorum more duplicare videatur: non tamen, etiam si omnia quæ ait, præstarentur, adeo aspera censeri deberent, vt propterea à fide resilire liceret: quum potissime multo maiora pro his Cæsar

Nemini principẽ recte informatũ aliud iudicaturũ quàm quod a Cęsare petitũ sit iure merito potuisse pręstari.

Comitatũ Carolẽsem ad ducat⁹ Burgũdię feudũ pertinere: ideo nihili iuris eẽ Gallo. Vicecomitatũ Auxonię extra regnũ frãcię in Comitatũ Burgũdię esse.

Matisconensis comitatus cũ Altissiodorẽsi & dominio Barri supra sequanã promissi in dotẽ cum illustrissima dña Eleonora.

Mentiri Apologistã cum ait mille Cathaphractos promissos eẽ cuȝ solũ quingenti ex foedere esse debuerint: eaq; etiã spõte a rege Frãco auxilia oblata sint.

his Cæsar præstare videretur: qui vltra libertatem personę regiæ, quæ, vt pfertur, nullo precio comparari poterat: remittebat & alia plura indebite occupata per Gallū, quæ in ipso fœdere satis ample enumerantur, & quæ ad ipsum Cæsarem iustis titulis pertinere dignoscuntur: à quibus pro pace cōcedenda, ac assequēda libens recedebat. Remittebat & insuper ea, quæ iure pignoris Carolo proauo super flumen Summe ac alia quæ ex fœderibus Atrebatensi, & Peronensi cōcessa fuerant, vna cum occupatorum fructibus indebite perceptis: quæ vltra liberationem personæ Regię ad multo maiorem summam progredi videbantur. At ꝙ inquit, quocunq; proficisceretur Cæsar, illuc enim maxima cum militum manu regi eundum erat: hic profecto se proprio gladio percutit: quum potissime rex ipse id obtulerit: vt si Cæsari aduersus hostes fidei eundum esset, aut in Lutheranos mouendū/is dimidiū impensæ sustineret: & si Cæsari gratū esset, cum eo personaliter adesset: quā oblationem Cęsar pro Christianę religionis augmēto respuendam nō censuit. Q: autem inquit nullā amicorū suorum, eorumq; qui partes regias sequuti sunt, rationem habitam: vt ex his nōnullos relinquendos voluerit: satis falsum ostenditur: quum ex fœderis forma oēs hincinde captiui relaxari debuerint: in qua re Cęsar nullā pro parte sua excusationē adhibuit, quin omnes captiuos relaxari fecerit: prout relaxati fuere: potissime Petrus Nauarrus, & Florēges Roberti filius: qui tamen fœderis legem minime seruarunt qua nō nisi naturali Domino in bello seruire tenebantur. Decretum est insuper ex ipso fœdere, vt citra montes restituerentur oēs hincinde ad ea, quę ante bellum possidebant: paruit his Cęsar, quātum in se fuit: sed non sic econtra. Vltra montes autem restituti sunt Antonius Marchio Salutiarū, & Fredericus de Gonzaga alias de Bozolo nuncupatus. In reliquis captatū est tempus, quo iter Cæsarē, & Regē de bonis extorrū decerni posset, īformatione prehabita. Interim ipsorū extorrū personę, que non nisi de assistētia alteri parti in his bellis facta culpabantur libere, & impune in patriam remitti deberent: cui cōuentioni Cæsar ipse, quantū in se fuit, omnino satisfecit: licet non sic ecōtra. Quos autē ex pręstātioribꝰ, ac primatibus Burgundiæ viris plerosq; ad se euocari iusserit, satis plane constat, eos dumtaxat vocatos/qui non nisi ad cōtradicendum accersiti fuerant: & quos Rex ipse antea stipēdiarios/& iuratos habebat: qui non nisi quod is iuberet acturi forent, Quid autē tūc rex

Cęsarē Carolū multa remisisse quę iuris sui essent vt ex fœderis articulis patet.

Regē Francum vltro obtulisse se Cęsarē comitaturum si in Turcas aut Lutheranos bellū moueret.

Mentiri Apologistā, cū ait nullā amicorū regis Franci rōnē habitā cū oēs captiui soluti sint, & in his Florētiꝰ a marca & Petrus Nauarrus, qui iure solui non debuerāt vtpote q̄ aduersus dn̄m naturalem seuierāt.

Qui captiui in Italia restituti.

Marchio salutiarum

Fredericꝰ de Gōzaga.

Tēpus ordinatū quo de exulibꝰ consulerēt.

E pmatibꝰ Burgūdię viris neminē vocatū nisi qui regi Frāco stipendiarius esset: ideoq; nihil ex eorum aduētu sententiaq; sed.

Imprinċes ēē qđ Apologista ai: ꝑmatesburgūdię petiisse corā paribꝰ francię audiri/ cū ad eos sit recurrēdū i feudalibus vbi feudū subest vel illiꝰ ꝓpⁱetas nō cū de spolio agitur.

ipse oratori Cæsareo detexerit/supradictum est: sed an vero/an ficto animo id actum sit, operibus credendum puto. Verum ꝙ inquit illud hos efflagitasse, quod negari minime poterat, vt eis corā Franciæ Paribus, ac Senatu auditis/id agerent, quod illi iure agendū cēserent, hic ꝑfecto non iustitiæ, sed iniustitiæ color exquiritur: quū ita demū ad iudicium Parium sit eundū, vbi de feudo, seu feudi ꝓprietate agitur. Sed vbi non subest feudum, vel si subesset, non de proprietate, sed de spolio feudi agitur: non ad Pares Curiæ / sed ad ordinarium Iudicem eundum est. Quinimo etiam vbi de feudi ꝓprietate ageretur, quæ ad iudicium Parium pertineret. Vbi tamen Pares Curiæ tales apparent, qui nil Domino ingratum essent ausuri, vel domino fauorabiles/aut parti contrariæ suspecti censerentur/eorum tunc iudicium licite detractatur, vt iura testantur. At ꝙ ait rogatum Carolum Proregem, sic apud Imperatorem agere, vt ea quæ non tam inhonesta erant, ꝙ̄ minime præstari poterāt tollerentur: quorum in locum conueniens pro redemptione pecuniarū summa subrogaretur, cōponereturq́ʒ inter Christianos prius iamdudum optata pax, ac concordia, liberiq́ʒ sui obsides sibi restituerentur: neq́ʒ impedimentum esset Eleonoræ coniugi/quam traducendam in Regnum dederat, quum primū in regni fines ingressus fuisset, quo minus ad eum venire liceret: quod tametsi sæpius litteris nunciisq́ʒ ab eo efflagitatum fuisset: nec tam diuino ꝙ̄ humano iure negari posset: assequi tamen in eam vsq́ʒ diem minime potuerat. Hæc profecto etsi prima fronte fucatā quandam coloris speciem præ se ferre videantur, nihil tamen ad sustinendam fidei violationem conferre possunt. Quum enim Vicerex ad obseruātiam duntaxat fœderis per eum cum dicto Rege Cæsareo nomine percussi, missus esset, nec illi nouandi facultas data foret: frustra petebatur ab eo nouatio, qui pacta conuenta nouare non poterat: cui etiā inhonesta videri non poterant, quæ pro tanti Regis libertate concessa fuerant: cuiq́ʒ impossibile videri non debebat/ ꝙ per reciprocam fidei præstationem, rem ad pristinum reducendo, ad possibile reduci poterat: & ab illius mera voluntate dependere dignoscebatur: cui etiam Eleonora, non nisi ratificato fœdere, ac impletis his/ quæ ad obtinendam obsidum restitutionem conuenta fuerant, cū ipsismet obsidibus, ex fœderis forma transmittenda erat. Annuit tamen Vicerex Cæsarem de his monere, prout & monuit, cui, vt debebat, respōsum extitit, Cæsarem nil impossibile à Rege Christianissimo

Pariū iudiciū i certis casibꝰ licere detractari.

Proregi Neapolitano nō fuisse datā facultatē nouas cōditiones acceptādi sed solū ad obseruātiā ꝓmissi missus fuerat. Ideoq́ʒ nihil facere ꝙ Rex galliꝰ cum eo egerit de danda pecunia.

nissimo exigere velle: si non posset, seu nollet conditiones fœderis seruare: saltim eam fidei partem seruaret, quæ ab eius solo dependeret arbitrio, vt scilicet in pristinam rediret captiuitatem. sic obsides recuperari posse: tuncq́ de nouis fœderibus, prout cōueniret, agi posset. Eleonoram autem coniugem iuxta fœderis formam, & nō aliter transmittendam: quæ profecto nec diuino/ nec humano iuri repugnare censentur. An igitur hæc iustam eidē Regi causam præbuerint, ad illud extremum, vt ait, remedium deueniendi/ vt cum Pōtifice, ac Venetis Fœdus tam ab omni ratione, iustitia, & æquitate alienum percuteretur. An id ad suam, communemq́ Christianorum salutem conuenire videatur: an ad vniuersalem omnium regum ac Principum concordiam hæc congruant. An Serenissimus Angliæ Rex quo inscio, vt ipse testatur, res gesta est, nusq́ per eum acceptata: merito possit tam iniqui, ac iniusti fœderis protector cēseri. An Imperatori libera censeatur facultas, quo habita dignitatis suæ ratione, licite tam iniquo fœderi se adiungere posset. An cōditiones ad id adiectæ, quæ duriores, acerbioresq́ ꝙ iste prędicet, comperiuntur (vt ipsius fœderis lectura demonstrat: cuius copiam penes me habeo) tales sint, quæ videantur Cæsarem ad id fœdus alliciendū, an potius penitus alienandum, iudicet is/ qui nihil ignorat: cui etiam præterita, ac futura præsentia censentur: quiq́ hominum corda scrutatur, & intrinseca de longe cognoscit. Si iniquum enim, ac perniciosum fœdus illud, quod sanctum appellant, recte intueamur: non aliter recipiendus est in eo Cæsar, nisi prius Christianissimi Regis filios, quos tenet obsides, restituerit, Mediolani Ducatum Duci Francisco liberum, cæterosq́ Italiæ Potentatus, & Dominia, sicuti erant ante bellum, reliquerit. Italiam pro Corona: aut alio quouis modo non ingrediatur, nisi cum Comitatu per Pontificem, aut Venetos taxando. Et ꝙ Regi Angliæ, si intra trimestre fœdus ingrederetur, solueret Cæsar quicquid illi debebat. Sed & priusq́ hæc Cæsari intimētur/ paretur exercitus in Italiam omnibus fœderatorum impensis/ duorum millium/ & quingentorum equitum cataphractorum & trium millium leuis armaturæ: peditum vero triginta millium: qui exercitus iter arriperet, & pecuniæ mitterentur in crastinum sequuta ratihabitione fœderatorū, tum ad defendendos fœderatos: inter quos Dux Franciscus, tum ad illos cohibendos/ qui eas pacis conditiones accipere nollent.

Caroli Cęsaris respōsus ad petitionē regis frāci de dāda pecunia.

Illustrissimā Eleonorā nō fuisse trāsmittendā ex fœdere/ nisi cōditiōib⁹ oīb⁹ adimpletis ideo ridiculum esse qđ Gallus ait/ diuino nec humano iure negari potuisse Regi franco Eleonoram.

Rex Frāc⁹ cū Papa & Venetis fœdus pcutiēs ab oīni rōe alienū an recte fecerit ab oībus Christianis facile iudicari posse.

Serenissimū Regem Anglię quē ꝓtectorē vocat ignarū hui⁹ rei gestę fuisse.

Sūmā fœderis qđ sanctissimū vocāt eā esse vt Carolus excludatur prout ex his cōstare potest.

Cōditiones sanctissimi fœderis vt aiūt inter pontificem Frācū & Venetos.

h Italiam vſe

Italiam uic turbarent, in hoc Cæsarē nutu, & signis demonstrando: quem ita vrgendū censuerunt, vt aut Cæsareus deleretur exercitus, aut ita extenuaretur, vt reliquiæ in aliquā Ciuitatē redactę, inde castrametari non possent: interim etiam Rex Gallus exercitum paratum haberet citra montes, duorū millium cataphractorū/cū sufficiēti peditū numero ad diuertēdas/ & occupādas tū terra, tū mari hostis vires: valida etiā fœderatorū classe congesta/ne nouas copias in Italiā transmittere posset. Cū his præambulis requirendus erat Cæsar, ac ad pacem inuitandus: quod si renueret ei denunciandū, fœderatos nil prætermissuros, quousq; id effecerint. His etiam sic cōfectis, Regnū Neapolitanū cū eodē exercitu inuadendū, & occupandū, de eoq; simul & de Ducatibus Mediolani/ & Ianuæ/ ac de vniuerso Italiæ Imperio ita ex eo fœdere disponitur, ac si Imperiū penitus supprimēdū, extinguēdūq; foret: nihil ibidē Cæsari reseruādo/nisi eorū iniquis cōditionibus annuat, Immo etiā illis annuēdo/taliter per binos articulos à fœdere discretos, quos secretos esse putarūt, res Neapolitana, & Florētina disponitur, vt Cæsar omnino ab ipsorū fœderatorū voto pēdere videretur. Ecce igitur q̄ decens locus Cæsari ad ingrediendū id fœdus fuerit reseruatus. Ecce qualiter Cæsareæ dignitati, sacroq; Rom. Imperio cōsulatur: ecce q̄ bene res ad vniuersalē pacē disponitur: ecce quale pręsidiū contra hostes fidei pparatur/vniuersa Christianitate turbata taliq; incēdio cōgesto, vt vix ad illius extinctionē pateat aditus. Sed castigabit hos Deus/qui tali incēdio causam dedere: quiq; initæ pacis violationi, à qua vniuersorū concordia pendebat, occasionē præstiterunt: quo potius de ipsa vniuersali pace desperandū, q̄ fidendū censeatur: ni Dn̄s his manū apponat/ & peruersorū corda cōuertat, illorū animos de malo in bonū commutet: & ad resipiscentiam, rectamq; mentem reducat: quod vtinam exaudire dignetur. Qd autem subiungit, q̄ quū hæc per eum acta fuissent, vt nihil omnino omitteret, quo honori, ac fidei omni ex parte satisfaceret. Beatissimum Pontificem. Reuerēdissimos Præsules Firmissimos Ecclesiæ Cardines/ipsamq; Sedē Apostolicā, ac cęteros Reges, & Principes Christianos rogauit, atq; obtestatus est per eū qui est Rex Regū, & qui nos suo preciosissimo sanguine redemit: vt hanc causam suā susciperēt, ac defenderent, pariter iudicarent quid sibi agendū esset: quid leges, quid iura, quid æquitas suaderēt, quidue à Frācorū Rege bello

Articuli fœderis sanctissimi.

Nullū locum Cæsari fuisse relictu3 ad fœd9 illud ingrediendum.

Dei vindictā exercitur in hos vniuersalis pacis ꝑturbatores

Respōdet ad obtestationē Regis Frāci q̄ in fine Apologię est.

ge bello capto exigi Christiana religio cōcedat: se ea omnia obser uaturū, nec vllo tēpore violaturū. Deo opti. Maxi. sanctæ sedi apostolicæ, cęterisq́; Principibus asseruisse, ac pollicitū esse. Hęc ꝓfecto an honori, an fidei, vt ait, omni parte satisfaciat, aliud quippe exquirēdū esset, q̄ huius adulatoris cōsiliū: qui suis falsis suggestionibus diuina, & humana iura puertere conatur, falsum ꝓ vero, malū ꝓ bono, iniustū ꝓ iusto, iniquū ꝓ æquo, coactū ꝓ libero, infidelitatē ꝓ fide, periuriū ꝓ religione satagēs trāsformare: cuius tamen malignitas, arrogātia, atq́; ꝑsumptio adeo seipsam cōfundit, vt id etiā lippis patere videatur. At si Rex Christianissim⁹, cui etiā Cæsar (vt audio) moræ purgationē cōcessisse videt̃ ad fidē seruādā, eaq́; implenda, quæ in sua potestate consistunt, ac ab illius solo depēdet arbitrio: si se ita re, & effectu, prout nomine Christianissimum velit ostendere: si suorum antecessorum Francorum Regum bello captorum vestigia insequi cupiat, eaq́; præstare, quæ illi pro libertate, ꝓ honore, pro fide, ac honoris obseruātia præstitere: redeat prius vnde digressus est. Tunc enim si iniuste, ac inique cum eo agi putet, imploret tunc eorum ad quos pertinet, protectionem, & iudicium nec reperiet Cæsarem à iustitia, & æquitate alienum. Quinimo satis mihi persuasum puto, q etsi nonnulli ex his qui huiusce rei iudices, vt præfertur, nominātur, potius partis q̄ iudicis officio fungi videantur: si tamen hi omnes eo quo decet ordine in vnum corpus fuerint cōgregati: non dedignaretur Cæsar pro cōmuni Christianæ Respub. salute, rem hanc, ac se, & sua omnia horum iudicio subiicere: tuncq́; licite, auditis partibus, req́; diligenter discussa, iudicari poterit, iustiorne fuerit Imperatoris, an Christianissimi Regis causa: non autē id ex huius Nebulonis falso suggestu recte decerni posset: qui nil aliud veri in hac sua anili fabula professus legitur, q̄ quod in eius exordio asseruit, q Rex ipse initum cū Imperatore fœdus minime seruarit. Super quo vero fundamento nexus est incompatibilem prorsus materiam congerere, ac superędificare: vt inde omne ædificium per se corrueret: ni forsan illius scripta prout Euangelistarum, ad sanum sensum congrua interpretatione reducentes, dicamus illam eius fuisse mentem, vt in dubium fides Regia non adduceretur, q de illius violatione satis aperte constaret: essetq́; ipsius fidei violatio adeo clara, & notoria, vt nulla tergiuersatione celari posset: sicq́; in dubium refri-

Si Rex frāc⁹ christianissimus dici vult, fidem seruet quā maiores illi⁹ seruasse legūt̃ cūq; ꝓmiserit si cōditiones implere nō posset i captiuitatē redire, saltē hui⁹ rationē habeas.

Oim pricipū iudicio causā suā Carolū Cæsarē subiicere nō dubitare tametsi aliq̄t ex his partium magis q̄ iudicum officio fungi sciat.

Nihil veri tota Apologia cōtineri q̄ quod Gallus Rex fœdus nō seruarit.

Ad cõclusionẽ Galli Apologistę rñdet.

Quid regibus faciendum sit.

Quale principũ munus esse debet.

Dei potentia.

Deum partibus Caroli haud defuturũ vt qui iustitię nunq̃ non assistat.

eanda non esset. Quo tamen casu absurda, ac inhonesta censeretur vltima huius Gnatonis inuocatio, ac exhortatio ad reges ac principes directa: quibus agendã suadet Christianissimi Regis suorũq; liberorum causam/quam inquit omnium Regum, ac Pricipum cõmunẽ esse: quasi velit sua virulenta adulationis ac detractionis labe ita omnium regum, ac principum animos inficere/vt & hos à recta fide, & religione diuertere satagat: hosq; violatæ fidei/spretæq; religionis iurisiurãdi fautores/ac participes (si possit) efficiat. Quibus vt id virus congruo antidoto repellere queant/ his cum Psalmista dicendum, ac cõmemorandum puto. Et nunc reges intelligite/erudimini qui iudicatis terram. Seruite domino in timore: & exultate illi cum tremore. Apprehendite disciplinam nequando irascatur dominus, & pereatis de via iusta. Congruit enim regib⁹ omnibus, ac principibus: vt & deo, & hominibus satisfaciant, vt munus eis a deo iniunctum recte exequantur: vt honori/ conscientiæ ac iustitiæ consulant: vt se inuiolatæ, immaculatęq; fidei/ & religionis cultores ostẽdant/ne tam iniustam, tam iniquã, tamq; ignominiosam/ac perniciosam causam violatæ fidei protegendã/ tuendam, aut fouendam assumant, neue prius de ea iudicare pręsumãt/ q̃ debita, ac recta accesserit cognitio veritatis. Id quoq; regib⁹ ipsis, ac principibus memorandum censetur, q iustus ille supremus iudex, qui etiam sæpius parua militum manu magnas cohortes: immensosq; exercitus conflixit: & prostrauit: prout gesta Machabeorum plane testantur: qui Goliam per pastorem deuicit: qui Holophernem potentissimum per mulierem destruxit: qui Pharaonẽ in mari submersit: vt populum electum liberaret, atq; seruaret: qui etiam regem ipsum de cuius fide nunc agimus, toties minoribus copiis vincendum præbuit ac inde in Cæsaris captiuitatem deduxit: qui demum tot & tanta alia miranda peregit: iustam ipsius Cæsaris causam pro fide, pro religione, pro quiete publica, pro cõseruanda Petri nauicula, ne pereat, neue naufragium patiatur, pq; tãti incẽdii extinctione nequaq̃ indefensam derelinquere debeat. Sed potius illi assistere, illiusq; iustitiã protegere, fouere, ac defendere, prout hactenus tutatus est, & prout in ipsius diuina clementia merito sperandum censetur, qui etiam tantam accepti beneficii ingratitudinem merita coertione compescet: quod etsi quandoq; differendum censeat, vt errantem ad correctionem. quacunq; hora

supuenerit

superuenerit, velut filium prodigum pœnitētem recipiat, & admittat. Si tamen induratum, ac obstinatum animum inuenerit, nequaquam impunitum relinquat, Lento enim gradu diuina procedit ira, tarditatemq́ꝫ supplicii grauitate compensat, Vnde caueat Rex ipse, ne talibus consultoribus, imo verius nebulonibus confisus, in maius forsan discrimē Dei iudicio incidere cogatur: & abissus forsan abissum inuocet. Consultius igitur faceret Rex tanti nominis, si mora violatæ fidei purgata, ad ipsius fidei obseruantiā rediens, iterum Cæsaris clementiā experiretur: qui vt censeo, tam integri est animi, vt Regem ipsum nequaq̄ꝫ ad rem impossibilem, vel iniquam vellet vrgere: & ita pro eo auderem polliceri: de illius bonitate cōfisus: qui potius publica q̄ꝫ priuata spectat cōmoda.

Dei iram lento gradu aliqñ quidē procedere sed eā tarditatē grauitate supplicii cōpensare.

Quid regi Franco faciendum si honori suo consultum velit.

Caroli Cęsaris mite ingenium.

LAVS DEO.:.

Qꝫ violata fides, ꝙ fœdera pactaqꝫ rupta,
Patronum, quis non ista stupescat? habent,
Inuenere suas lactucas labra: probatur
A ceco lippus, cum nihil ambo vident.
Fertur in authorem, vicium quod prodit ab ipso,
Et male defensus fit magis inde reus.
Fœdera sic cum tu non obseruata tueris,
Non bene suscepti causa clientis habet.
Debet enim promissa fides & in hoste morari,
Hanc ab amicitia tu procul esse iubes;
Nonne fidem Rex iste tuus iam factus amicus,
Et post coniugii vincula, sponte dedit?
Pactio nulla valet, verum est vt dicis, iniqua.
Hic sed iniqua refer pactio qualis erat?
Rex bello captus, promisit reddere, iure
Quod nunꝙ tenuit: dic sacra iura vetant.?
Sic postliminio liber dimittitur: hæc ne
Vis tanta est, liceat ꝙ violare fidem?
Non noscis siquidem perfricta fronte pudorem:
Rex etiam quem non nouit & iste tuus.
Dedecus hinc semper si non resipiscat habebit,
Et tecum ęternam quam facis ipse notam.
Iniustę si quis defendit crimina causę,
Qua forsan voluit parte iuuare: nocet,

In Fœderis ruptorem,

Et vento & foliis quãq; plus ponderis esse,
Q̃ verbis constat Rex modo france tuis,
Esse tamen vana hæc cum dicis fœdera: credo
Hic saltem possum dicere: vera refers,
Idem etenim es facti, atq; idem sermonis es author,
Idem qui dicis fœdera vana: facis.
Cum subdis: ratio quia defuit: hoc quoq; credo,
Miretur quis non tam bona verba tibi?
Sis animi compos, sis non rationis egenus.
Non credas testes fœderis esse deos?
Qui te vltro instantem: qui te videre rogantem:
Vota æques rapidis nunc licet illa Notis.
Pactio iniqua fuit: fateor: Nam dicier ęqua
Incolumem q̃ te fecerit esse, nequit.
Nec stringit quod iura vetant sacra: te quoq; posse
Cum sacra sint stringi, Gallica iura vetant.
Et sacra sunt certe. Nam quid sacratius illis
In quibus omnis abest cum ratione pudor?
Et prohibent stringi: quia ne stringaris, id à te
Nunc totis fieri viribus, illa vident.
Sed vis cogebat: verum est vt fallere posses.
Hæc vbi adest, nulla est pactio: cedo tibi.
Rhetoribus quantum debes Francisce! videris
His ducibus, verum iam didicisse loqui.
Si responderent istis alia omnia verbis,
Hannibalem nemo: te Latiumq;' vocet.
Quis neget è phrigio prognatos sanguine Francos,
Tam bene cum prauum Laomedonta refers?

prauum

¶ Nunc sequitur Conuentio quæ fuit inter Papam & Regem Gallorum &c. Item Epistola Regis Frãcorum ad Principes Germaniæ. Quæ a superioribus separata sunt: vt seorsum legi possint.

CAPITVLA FOEDERIS (QVOD SANCTISSIMVM VOCANT) inter Romanum Pontificem Clementẽ Septimum, Regem Gallum, Venetos, Ducem Franciscum Sforciam, ac Florentinos, aduersus Cæsarem percussi.

Pio Lectori.

HABES ecce Lector, Fœdus. cui à Beatissimo Patre Clemente Septimo, nomen vniuersali sanctissimóq; inditum est. Id quale sit, profectò non admodum arbitror ex operæprecio esse pluribus recensere. Quũ enim consyderaturus es à quibus initium habuit: cũ quibus progressum cœpit: & quo potissimum tempore, quibusq́; occasionibus inductum sit, sanè iudicaturus es nõ paci, aut vniuersali tranquillitati, sed acerbissimis odiis, & sæuissimo bello materiã, & fomentum subiectum esse. Nam quis mediocris Princeps æquo animo ferat, pacis sibi leges, conditionesq́; à Veneto, Mediolanensisq́; præscribi? Quis itẽ non tacitus secum conqueratur Rempub. Christianam eò redactam esse, vt in illius conspectu fidem datã debite, legitimeq́;, & promissiones iustissime factas, Regi Frãco (cuius maiores christianissimorũ nomen diu assequuti sunt) Breue vnũ apostolicum fallere, frangereq́;, cõmodum, liberumq́; faciat? Plurima sunt hic animaduertenda Lector: quandoquidem si vniuersalis quietis ratio habita sit: cur tam iniquæ & abominabiles conditiones Carolo Cæsari præscriptæ, cuius sine vnius principis accessione pax, tranquillitasq́; induci non potest? Iussus est liberos Frãci Regis obsides reddere: quasi non satis fuisset, Gallicam fidem semel expertum fuisse. Iussus Italorum Potẽtatuum tyrannidem nõ perferre modo, sed & tueri. Iussus Italiæ ingressu abstinere, in eam solum familiam induceret, quæ scilicet Pontifici Maxi. & Venetis apta conueniensq́; videretur. Iussus Maiestatis accusatis noxã omnem inaudito remittere: & hæc omnia prius, q̃ in tam sanctam & religiosam conuentionem admitteretur. Istuc si modestiæ, æquitatisq́; limites non est excedere, tute diligenter perpende. Parte alia oculis obiice ingentem illum bellicum apparatum, ni indictis protinus conditionibus nomen det. Mare triremibus obduci, hisq́; etiam Pontificiis: quasi vero hæc tempora, his auspiciis Apostoli-

cam Sedem augustam, venerabilemq; esse sinant. Terra magnas omnis generis equitum, peditumq; copias praescribi, tam diductis rationibus, vt ad sumptus belli asperrimi, saeuissimiq; nihil defuturum vnq; esse posse videatur. Innocentem hunc principem Carolum Caesarem nullis non artibus oppugnari. Nam & integritatem Serenissi. Angliae Regis, & Reuerendissi. Cardinalis Eboracen. largitionibus Italicis pertrectari, Gallis abiectam iam spem restitui virium recuperandarum: Regnum Neapolis hastae, sectioniq; subiici: iam non de bello cogitari: sed ante victoriam nihil non in partes datum esse: & tam insignis huius tragoediae antesignanum inuentū esse, qui se profiteatur Clementem Septimum. Quando vnq; magis periclitatam esse rem Christianam partim domesticis opinionibus, partim externo hoste potētissimo, saeuissimoq;? Et tamen velut haec pastorem gregis Christiani non concernerent, nil aliud, q̄ de alēdis intestinis inter Principes discordiis cogitare? Quum hęc es perpensurus, vitio, sane non reor te Carolo Caesari daturum, q̄ iustitia fretus, vnus ille suum omnibus his caput obiecerit: ostēderitq; plus sibi spei in innocentia sua positum esse, q̄ illis virium in tot armatis triremibus, aequitibusq;. Simul illud facile intelliges, Clementino huic foederi, vniuersali minime esse licere, neq; sanctissimum fortasse aequo iure dici, nisi ab autore posse arbitraberis.

Vale.

CAPITVLA FOEDERIS (QVOD SANCTISSIMVM VOCANT)

inter Romanum Pontificem Clementē Septimum, Regem Gallum, Venetos, Ducem Franciscum Sforciam, ac Florentinos, aduersus Caesarem percussi.

EOEDVS CLEMENTINVM.

CVVM multos iam annos diutinis & continuis bellis vexata Christiana Respub. tam fracta, ac debilitata conspiciatur, vt nisi omnipotentis Dei aspirante numine, tot sæuissimis bellis imponatur finis, & Respub. ipsa pacata, tandem aliquantisper respirare valeat, non longe abesse à summo periculo sit iam omnibus perspectissimum: quum præsertim non ex vno confecto bello, quasi absumpta incendii materia, malis finem imponi: immo ex vno plura suboriri, flammamq; magis ac magis inualescere videamus. quod perpendens, atq; animo reuoluens Sanctissimus Dominus noster Clemens Septimus Pontifex Maximus: ac pastor vigilantissimus: nihil prætermittere, atq; omnia experiri decreuit, quo Respub. Christianæ saluti, ac securitati consuleret: veramq; & stabilem pacem inter Christianos Principes constitueret: nihilq; ab eo prætermissum est, vt eam rem tam salutiferam, tam necessariam ad optatum perduceret finem. Quum autem multa tentasset: tandem certior factus Serenissimum, ac Potentissimum Principem Franciscum Francorum Regem Christianissimum à captiuitate, qua ab Imperatore detinebatur, liberatum fuisse: Magnificum virum Capinum de Capo Equitem auratum, eius Nuncium ad eum destinauit: non modo vt ob pristinam libertatem recuperatam sibi congratularetur: verum etiam vt de pace vniuersali inter Christianos Principes componenda ageretur. Quod vt breuius assequeretur, generale, ac speciale mandatum præfato suo Nuncio dedit, cuius quidem tenor in fine præsentis capitulationis inseretur: vt huius medio super dicta pace vniuersali, vel particulari pactiones, capitula, tractatus, & conclusiones necessariæ fierent. Quod animaduertens Illustrissimus Venetiarum Dux Andreas Gritti, Inclytumq; Venetorum Dominium, necnon Illustrissimus Princeps Franciscus Sforcia Mediolani Dux, pacis istius percupidi, attendentesq; quot commoda ex illa orirentur: prædicti etiam summi Pontificis exemplo ducti, Magnificū virū Andream Rubertū Illustrissimi ipsius Ducis, Inclytiq; Venetorū Dominii secretariū, eius Nunciū cū mandato, cuius etiā tenor in fine pręsentis Capitulationis inseretur, ad eundē Christianissimū Regem destinarunt, ad eos fines, eadēq; de causa, qua summus Pōtifex: quibus tandem per Christianissimū Regē auditis, qui Christianitatis pacē vniuersalē tāti semper fecit, vt eādē modis omībus, quibus potuit assidue

Pōtifex p fœdere pcutiēdo Nūciū ad Regē Galliæ destinauit.

perquisierit, nullis parcẽs laboribus, & impẽsis. Quo factum est, vt læta facie, ac prompto animo hanc rem per dictos Nuncios sibi tã facile persuasam habuerit, vt continuo procuratores generales ac speciales constituerit, quorum quidem potestas in fine præsentis capitulationis pariter inseretur, super iam dicta capitulatione fienda. Omnibus demum rebus rite, ac recte consyderatis. prędicti Nũcii, & pcuratores p & noĩe Sãctissimi Dñi nostri Papę, Christianissimi Frãcorũ Regis, Illustrissimi Ducis, Inclytiq́ꝫ Venetorũ Dominii, necnõ Illustrissimi Mediolani Ducis, pacis tractatũ inierunt, & cõcluserũt, etiã pro Imperatore, Rege Anglię, aliisq́ꝫ Christianis Principibus, ac Potentatibus, qui hunc tractatũ ingredi voluerint, honorabilem iuxta eorũ status locũ relinquentes. Quod igitur fœlix faustũq́ꝫ sit prędictis Principibus cõtrahentibus, ac vniuersæ Reipub. Christianæ, diuino noĩe inuocato, ad ipsius omnipotẽtis Dei honorẽ, & gloriã, atq́ꝫ vniuersorũ Christianorũ pacẽ, & salutẽ, non ad alicuius iniuriam, à qua cogitatione longissime absunt, sed ad commune commodum, tutelam, & quietem supradictæ pacis tractatus fuit in hunc qui subsequitur modum conclusus.

¶ Imprimis cõuenerũt & pmittũt pdicti cõtrahẽtes sese nullo modo directe vel idirecte, palàm vel occulte lædere, aut pturbare, neq́ꝫ vllum auxilium, aut fauorem directe, vel indirecte, quouis modo prę stare aliquibusuis eorum hostibus, aut inimicis: immò illorum resistere conatibus, ac sese inuicem, suaq́ꝫ Regna, & dominia defendere, quæ de præsenti tenẽt, possidẽt, & occupãt. Verũ hac in clausula generali non intelliguntur cõprehensa Dominia, quæ sanctissimus Dñs noster Papa, Illustrissimus Dux, Inclytũq́ꝫ Venetorũ Dominiũ habẽt extra Italiã: vti bonos, veros amicos, & cõfœderatos decet, & conuenit: ac illis viribus, copiis, quę inferius explicabuntur: pollicenturq́ꝫ oẽs prędicti sanctissimo Dño nostro Papæ assistere, eiusq́ꝫ dignitatem, ac personam defendere aduersus quemcũq́ꝫ illã perturbare, aut offendere volentem, autoritate, cõsilio, viribus, quibus infra dicetur: velut vnusquisq́ꝫ præfatorũ propriam salutem, ac dignitatem defendere, ac tueri conaretur.

¶ Item conuentũ est, vt relinquatur honorificus locus ingrediẽdi hoc sanctissimũ fœdus, si libuerit, ĩprimis Serenissimo ac Potẽtissimo Pricipi Carolo Impatori electo, & Sereĩssimo Angliæ Regi, nõ modo vt cõtraheñti, sed etiam vt præsentis fœderis ptectori, si assensum pbuerit: atq́ꝫ Illustrissimo Dño Ferdinando Austriæ Archiduci,

duci, cæterisq́ Regibus, Principibus, ac potentatibus Christianis, non recipieť tamẽ, neq́ in hanc cõfœderationẽ ingredietur supradictus Imperator, nisi prius illustrissimos Christianissimi Regis filios, quos tenet obsides, restituerit, soluta nihilominus competenti, honesta, & rationabili talea, & Mediolani ducatum Duci Mediolanensi prædicto reliquerit liberum. ac cæteros Italiæ potentatus, & dominia, sicuti erant ante proximum bellum præteritũ: neq́ Italiam ad se coronandum, aut aliquouis modo ingrediatur, nisi cum tali statu, & comitatu, qui videbitur aptus, & conueniens tum sanctissimo dño nostro Papæ, tum illustrissimo Duci, inclytoq́ Venetorum dominio, habito respectu ad ipsius summi pontificis, totiusq́ Italiæ securitatẽ: necnõ ad imperialis maiestatis suæ dignitatem, & securitatẽ: & q́ Regi Angliæ præsens fœdus infra tres menses à die sigillationis huius tractatus ingredienti solueť ea pecuniæ summa, quæ sibi ab ipso debetur imperatore. Conditiones Carolo Cæsari iposite si i hoc fœdere admitti voluerit.

¶ Item conuentum est, vt ab ipsis confœderatis paretur, & agatur exercitus in Italiam cõmunibus sumptib⁹ triginta milliũ peditũ, duorum millium & quingentorũ equitum cataphractorũ, & triũ milium leuis armaturæ, vnà cum machinis, & artelariis conuenientibus & requisitis pro tali exercitu: tam ad oppugnandas, q́ ad defendendas Ciuitates, & arces. Quiquidem exercitus iter arripiet. & pecuniæ mittentur in crastinum, Quo præsentis tractatus ratificatio tradita fuerit in manibus Christianissimi Regis, tum ad defendendos præfatos confœderatos, tum ad illos cohibẽdos, qui ad pacem condescendere nollent: aut res Italicas perturbarent aduersus præsentem confœderationem. In quo exercitu agendo Sctissim⁹ dñs noster Papa ꝓ parte sua cõtribuet cataphractos equites octingentos, & leuis armaturæ septingẽtos: & peditũ octo millia. Christianissimus autẽ rex ĩpendet singulis mẽsibus quadraginta millia nũmũ aureorũ solis, tantũmodo pro stipẽdiis peditũ, & aliis sumptibus: preterea quingentos cataphractos equites more gallico instructos, qui mille leuis armaturæ equites cõprehendunt. Illustrissimus vero Dux, iclytũq́ Venetorũ dominiũ dabit mille seu octingẽtos grauis, & mille leuis armaturæ equites peditũq́ octo millia. Mediolani Dux pariter cõtribuet quadringentos grauis, & trecentos leuis armaturæ eqtes, peditũ vero quattuor millia: quẽ numerũ si quo casu impedit⁹ Dux ipse præstare non posset, præserti circa belli principia, Sctitas sua, inclytũq́ Venetorũ dñium se obligauit Exercitus aduersus Cæsarem parandus a Põtifice: Rege Gallo ac Venetis.

ad præstandū etiam illa quattuor millia, quæ illustrissimus dux cō tribuere teneretur: hac tamen conditione vt cūprimum prędictus Dux illa quattuor millia præstare posse iudicabitur, sanctissim⁹ dominus noster Papa, inclytumq; Venetorum dominiū non teneantur nisi prosuis octo millibus, vt supra declaratum est. Sumpt⁹ vero ac impensæ machinarum artelariæ deferētur per dictos summū Pōtificem Inclytūq; Venetorum dominium, & Mediolani ducē, ad rationem Ceterarum rerum, quas cōtribuent. Exercitus autem iste conseruabit integer vsq; ad confectum Italiæ bellum, vel quo ad profligati fuerint qui Italiæ quietem perturbauerint, aut eorū exercitus deletus sit penitus, aut ita debilitatus, & destitutus, vt reliquiæ se in aliquam ciuitatē, aut locum munitū ad se tuendum recipere cogantur: nec valeant amplius exire: seu in campo conuenire, aut castrametari. Quo casu confœderatorū exercitus resolui poterit, reseruatis tantūmodo copiis necessariis ad illas reliquias abolendas. arcesq;, si quæ erunt maioris momenti: capiendas: & hoc ad arbitriū eorum, qui exercitui præerunt, Ad quas copias alendas cōtribuet vnusquisq; collata ratione ad id quod antea cōtribuebat, quantum satis erit.

Exercit⁹ cōfœderatorū cōseruand⁹ quousq; Cęsaris copię i Italia extinctę fuerint.

Promittit insuper ipse Christianissimus Rex confœderatis bellū in Italia gerentibus præfatis de causis, se pariter citra montes contra quēcūq; qui præfatorum hostis esset, habiturum exercitum paratum ad diuertendas, & occupādas illius hostis vires, ne nouas copias, vel auxilia aduersus confœderatos in Italiam transmittere valeat: illiusq; statum inuasurum eodem tempore, quo bellum in Italia inchoabitur, cum valido exercitu, qui ad minus sit duorū millium cataphractorū equitum, & peditū sufficienti numero: nec solum terrestribus: sed maritimis virib⁹ bellum terra, mariq; aduersus quoslibet confœderatorum hostes gesturum.

Parat etiā citra mōtes bellum aduersus Cęsarem.

Item conuentū est, vt in pfato exercitu cōflando ipsi cōfœderati cū numerū Heluetiorum peditū conducant, qui ipsis conducendus videbit, quia quidē in re Christianissimus rex fauore, autoritateq; qua apud eos pollet, præstabit omnem operā, vt honestis cōditionibus, conuenienti stipendio q̄primum accedant.

Cōducent heluecii.

Itē cū hoc sanctissimū fœdus, vt superius dictū est, iudicetur tū ad salutē, securitatē, & quietē ipsorum Principū contrahentiū, eorūq; statuū, & Dominiorū, tū ad vniuersam Repub. Christianā pacandā conuentū est, vt à præfatorum cōfœderatorum oratoribus cūprimum

Monendus Cęsar vt Franci regis liberos restituat.

mum præsens tractatus ratificatus fuerit, eorum omniũ verbis re-
quiratur, & rogetur sereniſſimus Princeps in Imperatorem electꝰ,
vt ꝑ vniuerſæ reipub. Chriſtianę ſalute & pace, Illuſtriſſimos chri
ſtianiſſimi regis filios maieſtati ſuæ benigne reſtituere velit, modo
quo ſupra dictũ eſt: ac cũ eo, dimiſſis oĩbus ſimultatibꝰ, verã, hone
ſtã, ac voluntariã pacẽ ſtabilire: cuius quidẽ ita conſtituendę pacis,
vt firma ac ſtabilis credi poſſit, nulla alia ratio inueniri poteſt, nec
vllis arctioribus viculis ligari valeat rex ipſe cũ Cæſarea maieſtate
ꝙ eo beneficio reſtitutionis filioꝝ. Quod ſi facere renuerit, ei de-
nũciabitᷣ ꝑfatos Pricipes nihil eſſe prætermiſſuros, quouſqꝫ id ef-
fecerit. Quãobrẽ ad id exequendũ, pariter cõuentũ eſt, ꝙ cõfectis
in Italia rebus, quę per præſentem capitulationẽ deſignantᷣ, modo
contẽto in tertio præſentis fœderis articulo ad omnem requiſitio-
nem chriſtianiſſimi regis præſtari debeant ꝑ ipſos confœderatos
auxilia decem millium peditum, mille cataphractorũ, & mille quin
gentorũ leuis armaturę equitum, aut pecuniæ ſufficientes loco ip-
ſarum copiarum, ad electionem chriſtianiſſimi regis, ad omnẽ ope-
ram preſtandam, bellumqꝫ peragendũ quouſqꝫ maieſtati ſuę illu-
ſtriſſimi eius filii libere dimittantur.

¶ Præterea pollicentur ſibi inuicem, videlicet confœderati Ita-
liæ ex vna, & Chriſtianiſſimus Rex Franciæ ex altera parte, mu-
tuo ſibi auxiliari, ac ſeſe perpetuo defendere contra quietum, & pa
cificũ eorum ſtatum perturbare, aut inuadere volentem, mittendo
ſibi inuicem auxilia decem millium peditum, mille grauis, & mille
leuis armaturę equitum, diſtributo inter ipſos Italos ſumptu ꝑ vi
ribus cuiuſcunqꝫ ad taxam ſuperioribus articulis cõmemoratam.

¶ Itẽ cũ ad ꝑdictas pagẽdas res requiratᷣ non ſolũ terreſtres, verũ
etiã maritimas vires paratas habere: cõuentũ eſt, vt claſſis inſtruatᷣ
ad minꝰ vigiti octo triremiũ, & aliaꝝ nauiũ onerariaꝝ vſqꝫ ad eũ
numerũ, q ipſis cõfœderatis opportunꝰ iudicabitᷣ: ad quã claſſem
parandã Chriſtianiſſimꝰ rex Franciæ ꝑſtabit duodecim triremes
ꝓpriis ſumptibꝰ inſtructas, & armatas. Quę etiã ꝑſto ſint infra ſu
perius declaratũ tempus, ad nauigandũ ad quãlibet Italię partem,
qua ipſis confœderatis opus eſſe videbitur: paratis & inſtructis il
lis triremibus, & naues onerarias quotquot cõmode poterit, ſum-
ptibꝰ tñ ſanctiſſimi dñi noſtri Papæ, Illuſtriſſimi Ducis, inclytiqꝫ
Venetoꝝ dominii, tredecĩ alias triremes ſuis ſumptibꝰ inſtructas
& armatas præſtabit illuſtriſſimũ Venetorum dominiũ: reliquas

Paratur claſſis maritima cõi fœderatoꝝ impenſa.

vero

vero tres sãctissimus dñs noster Papa præstabit. Contribuet tamen Mediolani dux ad eum sumptũ in progressu belli perferendũ, qđ honestum videbitur. Posset autẽ is numerus aliquantulũ diminui, casu quo ciuitas Iannensis cæteris confœderatis adhæsisset, præstãte etiam ipsa suas triremes in huius belli gerendi vsum. Hæc autẽ classis præsto & parata sit ad quãcunq; Italiæ partem ipsis confœderatis opportunũ videbitur pro ratione belli gerendi. Alatur vero eadẽ classis à nominatis partibus, videlicet duodecim triremes à Christianissimo rege, tredeci ab illustrissimo venetorũ dominio, reliquæ vero tres à sanctissimo dño nr̃o Papa: vsq; ad perfectum bellum, & quoad ipsis confœderatis necessarium & cõueniens esse videbitur. hac tamen conditione præstabit Christianissimus rex duodecĩ triremes prædictas, vt si necesse fuerit, easdẽ reuocare possit ad res suas defendendas, casu quo bellum maritimum ab hostibus sibi inferretur in prouincia, vel aliis locis maritimis, illis coniunctis. In quo casu si duodecim illæ nõ sufficerent: magnitudoq; periculi maritimi maiorem classem postulare videretur, nisi triremes cæteræ pro bello confœderatorum in Italia occupatæ fuerint, etiam illæ in auxilium ei mittantur: exceptis tribus sanctissimi dñi nostri papæ, si ei necessariæ essent pro custodia littorum Italiæ ab infidelib9 pyratis. Cæteræ omnes triremes ipsi Christianissimo regi seruient tã ad illius, ac regis Franciæ hostes ẽ prouincia, aut aliis locis, vt dictũ est, propulsandos, rebusq; prout opus fuerit, succurrendum, q̃ ad liberandos illustrissimos Cristianissimi regis filios: vt inter amicos & bonos confœderatos sibi inuicem adesse, atq; auxiliari conuenit.

Ducatus Mediolani. ¶ Item ad omnẽ suspitionem illustrissimo Duci Mediolani tollendam ob ea quæ præteritis temporibus contigerunt, promittit rex Christianissimus se nullo tempore quicq̃ moturum, gesturũ nec aduersus ipsum Ducem seu Mediolanensem statum, sed permissurum, vt libere, ac pacifice gaudeat illo, ac fruatur absq; vlla perturbatione, aut molestia: immo & ipsum se omni tempore defensurũ, ad id pariter concurrẽtibus, Italiæ confœderatis, si à Romanorum Rege, siue à serenissimo principe eius fratre bellum ei ab illis inferretur, & à quibusuis aliis regibus ac potentatibus, illis copiis, atq; auxiliis, quæ pro bello Italico in superioribus promittit articulis: auxiliante etiã ipso Duce regno Franciæ, si ei bellũ inferretur, eisdẽ auxiliis, & copiis, quas ad bellum Italicũ contribuere tenetur. Hæc

tamen

tamen omnia ea conditione, & lege, ꝙ prædictus Mediolani Dux ipsi Christianissimo Regi tam ratione iurium quæ in ipso Ducatu tam maiores sui, ꝙ ipse obtinuerunt, & prætenderunt tū magnorū sumptuū, ac impensarū ipsius causa factarum, annuum censum, siue pensionem in Ciuitate Lugdunensi persoluere debeat, quę cōueniens videbitur tū Sanctissimo Dño nostro Papæ, tū Illustrissimo Duci, Inclytoqꝫ Venetorum Dominio: sed non minus quinquaginta milliū nummū aureorū, pro quibus annuatim soluendis dabit sufficientem securitatē. Si vero cautiones nunc præstare minime posset: respondebunt pro eo Sāctissimus Dñs noster Papa, Inclytūqꝫ Venetorū Dominiū. Tenebitur præterea ipse Mediolanē. Illustriss. Fratrē eius Maximilianū cōdeceter ꝑ eius dignitate alere: eidēqꝫ pensionē assignare, & ipsum Christianissimū Regē ab annua pēsione illa liberabit, quā dicto Maximiliano soluere tenetur. Pensio Frāco Regi in Ducatu Mediolanensi assignatur.

❡ Item quum præsens Capitulatio, Fœdusqꝫ spectet non modo ad constituendam in præsenti tempore pacem, & Italiæ libertatem sed vt firma, ac æterna permaneat: liceatqꝫ omnibus huius fœlicitatis esse participes, quæ Deo auxiliante futura est: conuentum est, vt restituantur libere vniuersa bona sua, cum plena remissione amicis, qui ea amiserant quomodocunqꝫ: & qui partes regias sequuti fuerant: ac etiam in patriam si redire voluerint, & præsertim Magnificus Dominus Albertus Carpensi. Comes.

❡ Item promittit Christianissimus Rex ad magis declarandā bonā voluntatē suam erga ipsum Mediolani Ducem, ad eum pariter securum prorsus reddēdum, in affinitatem sibi illum coniungere, tradēdo statim ei in vxorem vnam de regio sanguine progenitā, quam Sanctissimus Dñs noster Papa opportunā, atqꝫ ei cōdecentē iudicabit. Rursus ad eundem omnino confirmandū, atqꝫ in ipso Mediolani Ducatu retinendū, pollicetur se curaturum, & omnē operā daturū, auctoritatēqꝫ suam interpositurū apud Magnificos Dños confœderatos Heluetiorū, vt cū Illustrissimo ipso Mediolani Duce iungantur ad præfati Ducatus defensionē, & tutelā ea forma, cōditionibus, & modis, quibus iuncti erāt sibi cū dictū Mediolani Ducatū obtinebat: quo casu pollicetur & se liberaturū dictos Dominos Heluetios ab obligatione illa, quā secum habebant, quo ad defendendum pro Maiestate sua ipsum Mediolani statum. Quo casu præfatus Mediolani Dux Heluetiis pensiones generales, ac particulares persoluere tenebitur, quas singulis annis in festo Purificatiōis

præfatus Dux mittet Heluetiis, apud quos comperiet vnũ ab ipso Christianissimo Rege deputatũ: quorum manibus persoluẽtur dictæ pensiones ipsis Heluetiis: atq; eo quidem modo, ac pari forma fient dictę pẽsiones: eo casu quo præfati Heluetii recusarẽt suscipere dicti Ducatus defensionem, ipse autem Dux permittet eosdẽ Heluetios gaudere omnibus immunitatibus, & exemptionibus in statu Mediolanensi, quibus gaudebant tempore, quo ipse Christianissimus statũ illum possidebat: & de hoc obseruãdo quũ prędictus Illustrissimus Dux in præsentia dare nõ posset fideiussiones in Francia à Christianissimo Rege requisitas, ꝓmittũt Iã dicti Nũcii ꝙ Sãctissimus Dñs nr̃ Papa. Illustrissimus Dux, Inclytũq; Venetorũ Dominiũ effectualiter ꝓcurabunt, ꝙ prõptissime dabit eas, cũprimũ liber erit ab his angustiis, quibus nũc opprimitur: Casu autẽ quo id nõ faceret, erit ille quidẽ à præsentis tractatus beneficio exclusus: attamẽ prędictus Rex Christianissimus haud quaq; vult, nec vllo modo intelligit se ab amicitia illa, & confœderatione separare, quã ob causam Regni Frãciæ cũ ipsis Heluetiis habet.

¶ Item ꝓmittit idẽ Christianissimus Rex cæteris cõfœderatis Principibus eadẽ præstare, & cõcedere Domino Maximiliano Sfortiæ, quæ promittit & pollicetur moderno Duci Illustrissimo eius fratri casu quo ipse decederet, aut à prædicto Ducatu submoueretur.

Comitatus Asteñ. ¶ Item cõuentũ est, vt ipsi Christianissimo Regi restituatur Comitatus Asteñ. vti res seiũcta à Mediolanẽsi Ducatu, & antiquissimi iuris hæreditarii Illustrissimoꝝ Ducũ Aurlieñ. & si aliqua fortassis de causa cõfœderatis nõ videretur oportunũ, vt ipse Christianissi. Rex ad eũ Comitatũ restitueretur, ad min⁹ tradetur Illustrissimo Duci Aurlieñ. ei⁹ filio gubernãd⁹ Comitat⁹ ipse à quo Maiestati suę placuerit, quo ad ipse Dux eius filius ad legitimã ætatẽ peruenerit.

Januẽñ. ¶ Item cõuẽtũ est, vt in Ciuitate Ianueñ. qui nũc est Illustriss. Dux Dñs Antoniotus Adurnus, Dux relinquatur, si ad cõfœderatorũ deuotionẽ qui hoc cõprehẽdũtur fœdere, sese cõuerterit, vel mutetur quidem eius Ciuitatis status in eã formã, quæ ipsis cõfœderatis ad quietẽ, & securitatẽ Italiæ maxime cõuenisẽs esse cẽsebitur, reseruato tamen Regi Christianissimo titulo & iure supremi Dominii, eo modo quo habebat idẽ Christianissim⁹ quũ eã possideret Ciuitatem.

¶ Itẽ ꝓmittunt, & pollicẽtur prędicti cõfœderati, ꝙ si Imperator electus denegaret, aut ꝓtelaret peragere, aut exequi ea, quæ in secundo p̃sentis capitulationis articulo cõtinẽtur: ꝙ statim & cũprimum

prædictũ

prædictum bellum ꝓ pacanda Italia finē acceperit: qui quidem finis intelligitur, & erit, quãdo exercitus hostium ꝓfligatus sit penitus, aut ita debilitatus, ac destitutus, vt reliquiæ se in aliquã ciuitatē aut munitum locum ad se tuendum recipere cogantur, nec amplius exire, in cãpo cõuenire, aut castrametari valeãt: iã dicti cõtrahentes inuadēt, & offendent Regnum Neapolitanum cum viribus tã terrestribus, q̃ maritimis, quibus supra declaratum est, dēptis tamen his, quæ eoꝝ arbitrio dimittētur ad obsidendas hostium reliquias quę se in aliquē locum munitum ad se tuēdum receperint, vt superius cõmemoratũ est. Q̃ si Imperator electus ab ipso Regno Neapolitano pellatur: eius exercitus illinc eiiciatur, manebit quidē illud Regnũ ad Sãctissimi Dñi nr̃i Papæ arbitrium, vti de Regno, & re ad Ecclesiã pertinēte. Nec vero ipse Christianissimus Rex, aut reliqui cõfœderati quicq̃ diminuēt de illa auxiliorũ summa, quã quilibet præstare debet, quousq; Imperatoris exercitus fuerit deletus aut ita debilitatus, vt in aliquod castrũ, seu munitũ locum sese tuēdi causa receperit. quo casu, cõmuni eorũ qui bellum gerunt arbitrio, deligētur tales copiæ, quæ aptæ, & sufficiētes existimabuntur ad prædictã reliquiarum expugnationē. Alētur pariter pręfatæ copiæ communi confœderatorum impēsa pro rata subsidii tradendi faciēda, donec locus ille expugnatus fuerit: quēadmodum in simili casu explicatum est superius. Hac tamē lege & cõditione Neapolitanũ Regnũ apud Sũmũ Pontificē manebit, si idē Põtifex se, ac suos successores de cõsensu Reuerēdissimorũ Dñorũ Cardinaliũ obligauerit, securitatesq; i Frãcia sufficiētes dederit, ꝙ singulis annis Christianissimo Regi, suisq; successorib⁹ ratione iuris qđ sibi in illo Regno cõpetit, eũ annuũ cēsum pēsitabit, qui arbitrio suo cõueniens videbitur: dũmodo nõ sit minor septuaginta quinq; milliũ nũmorũ auri solis. Hęc autē ꝓmittit Christianissim⁹ Rex solũmodo casu quo, vt supradictũ est, illius Regni status immutaret̃. Q̃ si sec⁹ fieret, aut eueniret: permanebit eidē Christianissimo Regi salua & integra omĩno sua actio, & pristinũ ius ac facultas agēdi vt libuerit.

In Regnũ etiã Neapolitanũ bellũ paraf.

Põtifex & Gall⁹ Rex Neapolitanũ Regnũ inter se diuident.

¶ Itē cõuētũ est, ꝙ casu quo cõtigeret, qđ De⁹ auertat, vt ꝑdictoꝝ fœderatoꝝ aliquis decederet, vel ab hoc fœdere discederet: nihilominus fœdus ipsum inter reliquos cõfœderatos firmũ, ac stabile in suo robore maneat, & persistat: successorq; defuncti illud ingredi possit. Qđ quidē Sãctissim⁹ Dñs nr̃ Papa ꝓmittit approbari facere per Reuerēdissimoꝝ Dñoꝝ Cardinaliũ Collegium.

Protectio familiæ medicorum.

¶ Pariter cōuētum est, vt ab oibus dictis cōfœderatis assumatur atq́ exnūc assumpta esse intelligatur ptectio & defensio Illustrissimę Domꝰ & familiæ Medicorū, videlicet hæredū, ac successorū sanctissimi Dñi nostri Papæ, illāq́ fouere, ac manutenere debeāt in illo statu, primatu, ac dignitate in excelsa Florētinorū Repub. quam ex antiquo obtinuit, ac de pñti obtiet. Pollicetr pariter sanctissimꝰ idē Dñs nr cæteris cōfœderatis, excelsā ipsā Florentinorū Rēpub. nullo pacto qcq̄ acturā/gesturāue aduersus sanctissimū hoc fœdus, siue in eo cōtēta, neq́ inseruiēdo iīmicis suis quouis colore de pecuniis, aut aliis qbuscūq́ fauoribꝰ, imò fore eā Beatitudini suæ semp obediētissimā, vti obsequētissimos, ac deuotissimos decet filios, qđ quidē ipsa Florētinorū Respub. suis patētibus literis ratificabit.

Anglorū etiam Regi sua portio in Regno Neapolitano assignatur si huiꝰ fœderis ptectionē assumere voluerit.

¶ Itē cōuētum est, quū Serenissimus ac Potētissimus Anglię Rex fidei defensor pacē trāquillitatēq́ semp spectarit, qđ maxime hoc argumēto nouissimæ pacis cū Christianissimo Rege firmatę cōprobauit: oēs pariter animi sui affectus, & rationes ad fidei Christianę tēpora accōmodarit: Sedisq́ Apostolicæ status, & ecclesiasticæ dignitatis tū ipse, tū fœlicis recordationis pater eius acerrimus defensor extiterit: neq́ vlla cuiusq́ auctoritas grauior interponi possit/ vel ad bene sentientes in officio continendos, vel ad eos qui pacem perturbare vellēt, reprimēdos. Cōuētū est, vt Maiestas sua huius sanctissimi fœderis ptector sit & cōseruator, q̄ syncere & inuiolabiliter sine vlla exceptione obseruabuntur omnia & singula in pręsenti Capitulatione contentꝰ. Hac enim spe freti, atq́ eius hortatu pręfati Principes ad hoc sanctissimum fœdus firmandum conuenerūt: q̄ ipsius fœderis non modo protector, sed principalis contrahens futurus sit. Ad quæ facienda, & acceptanda à cæteris confœderatis interpellatur, ac instantissime requiritur. Qui quidem confœderati ad amoris sui declarationem erga Maiestatem suam, conueniunt q̄ ingrediendo sanctissimum hoc fœdus, post constitutas res Italicas, vt supra explicatum est, gratum animū suū testificabuntur, dabūtq́ Maiestati suæ, siue Illustrissimo eius filio naturali pro se, ac successoribus suis vnū Dominium in Regno Neapolitano, titulo Ducatus, aut Principatus, annui census ad minus Triginta millium Ducatorum: alterum pariter Dominiū in Italia annui Census decē milliū Ducatorū pro se, ac successoribus suis Reuerēdissimo Dño Cardinali Eboraceñ. cuius quidem prudentiæ, labori, ac vigilantię multum debet vniuersa Christianorum Respub.

Nec Reuerendissimū Cardinalē Eboraceñ. suo pręmio defraudare volunt.

Item

¶ Item conuentum est, vt post presens fœdus initum nemini ex cõfœderatis liceat vllũ fœdus, pacem, intelligentiã, aut inducias firmare cũ quouis alio principe, aut potentatu, qui præsenti confœderationi vlla ex parte præiudicare possint, sine aliarũ partium cõsensu, vt ipse quoq; in eadem intelligentia cõprehendi possint, si velint. præsertim quantum attinet ad eum, qui supra dictus est. Italiæ statum cõstituendũ: immo si iam fœdus aliquod initum esset cum aliquo alio principe, vel potentatu: id nullius esse momenti intelligatur, quatenus præsenti vnioni præiudicium afferre posset.

¶ Item conuentum est, vt ante ratificationẽ liceat cuiq; parti suos adhærentes & confœderatos nominare, dũmodo in illis non sint aliqui subditi, vassalli, aut inimici cuiusq; aliarum partium. Iam vero ex parte sctĩssimi dñi nostri Papę nominat̃ serenissimus ac potentissimus Princeps Henricus rex Angliæ, & illustrissim9 marchio Mantuę: reseruando sibi nominare quos voluerit alios infra tempus. Ex parte autem Christianissimi Regis pariter nominatur Angliæ, Scotię, Nauarre, Lusitaniæ, Polonię, & Hungariæ reges serenissimi: Sabaudiæ, Lothoringię, & Gueldriæ Duces illustrissimi: Strenui, ac magnifici viri domini Heluetii tredecim Cantonũ altæligę Alemanię Christianissimi regis cõpatres. Similiter ex parte illustrissimi Ducis, inclytiq; Venetorum dominii noĩatur serenissimus ac potentissimus Princeps Rex anglię, reseruãdo etiam sibi nominare quos voluerit alios infra statutum tempus. — *Nolant cõfœderati.*

¶ Pariter conuentum est, quum non possit tantum negocium vel assumi, vel peragi: nisi parata, ac presto sit pecunia: q Christianissimus rex teneatur pecunias numeratas mittere, ꝓut supra declaratũ est, quas contribuere promisit, in vrbe Roma: siue in ciuitate Venetiarum, aut Florentię, pro vno mense, & dare cautiones idoneas in Banchis, q per sex dies ante finitum primi mensis tempus pecunię pro secundo mense soluentur per eosdem fideiussores in ciuitate Venetiarum, aut alibi: & sic successiue de mense in mensem, quãdiu bellum durauerit: vt superius declaratum est. — *Paratur pecunia ad bellum.*

¶ Item conuentũ est, q infra mensem, predictum fœdus ratificari, & approbari debeat: cũ singulis suis clausulis/ & articulis à partibus contrahentibus. Si vero casu aliquo impeditus Illustrissim9 Mediolani Dux pro parte sua approbare: & firmare nõ posset: sanctissimus dominus noster Papa, illustrissimus Dux, ĩclytumq; Ve

 netorum

netorum dominium pro ipso Mediolani Duce illustrissimo praefata promittunt.

¶ Item quum in praesenti tractatu de illustrissimo Mediolani Duce fiat mentio, quamuis praefatorum Principum procuratorum, aut nunciorum nullus ab eo mandatum habeat: Nuncii igitur & procuratores sanctissimi domini nostri Papae, Illustrissimi Ducis inclytique Venetorum dominii promiserunt pro & nomine praedictorum dominorū suorum, quod ipsi effectualiter procurabunt, vt praefatus Mediolani Dux ratificet, gratosque habeat, & approbet dictos articulos, suasque super hoc necessarias litteras in forma autentica mittat infra mensem, si fieri potest, sin minus: infra trimestre spacium.

¶ Item conuentum est, quod neutra contrahentiū partium nullo modo ad stipendia, & seruitia sua conducet Capitaneum aliquem tam terrestrium, quam maritimarum gentium qui sit ad seruitia alicuius alterius partis, sine consensu, & bona licentia ipsius partis. Quum vero sanctissimus dominus noster Papa Magnificum virum Andreā Doriam Ianuensem iam conduxerit: qui hucusque fuit ad seruitia Christianissimi Regis, requisitusque fuerit eiusdem sanctissimi domini nostri papae Nuncius, vt in praesentia praedictus Andreas doria dimittatur ad ipsius Regis seruitia: ille quidem respōdit non habere se super hoc facultatem obligādi Sanctitatem suam: non dubitare tamē, quin Sanctitas sua Christianissimo regi sit in omnibus morem gestura: idcirco pollicentur praefati Nuncii, & procuratores Sanctissimi domini nostri Illustrissimique Venetorū dominii sub beneplacito praedictorum dominorū suorū: quod Sanctissimus ipse dominus noster praefatū Doriam in suū seruitium nequaquam recipiet: & si de facto iam receperit, eundem relaxabit: procurabitque effectualiter, vt ad seruitiū Christianissimi Regis reuertatur. In quarum rerum testimonio praefati procuratores & Nuncii hanc praesentem chartam propriis manibus subscripserūt, suisque sigillis obsignauerunt. Actum Cognaci die vigesimo secundo mensis Maii. Millesimo quingentesimo.xxvi.

¶ Quum vero eadem capitulationis die fuerint conclusa certa capitula inter Nuntios, & procuratores sanctissimi domini nostri Papae Christianissimi Francorum Regis, illustrissimi Ducis, inclytique Venetorum Dominii, inter quae capitula sunt duo, videlicet vnum, quod de Florentinis, alterum quod de regno Neapolitano mentionem

nem facit. Super quo fuerunt nonnulla addita:quæ inter ipsos cõ trahentes secreta esse debent. Idcirco conuentum est inter eos, vt pdicti duo articuli hic separatim, & seorsum ab aliis ponerentur. Is autem qui de regno Neapolitano mentionem facit, legendus est in fine .xv. articuli ipsius capitulationis: cuius quidem tenor sequitur & est talis, videlicet.

¶Hoc addito, & expresse declarato, q præfato regno e manibus Cæsaris in totum, vel in partem ablato, & si pariter auferrẽtur per exercitum Christianissimi regis alii status, vel loca ipsius Cæsaris in finibus regni Franciæ, & contentaretur ipse illustrissimos Christianissimi Regis filios restituere: atq; alia in superioribus articulis cõtenta facere, dummodo ei pariter restituerentur omnia in hoc capitulo expressa sic armis ablata, facta diligenti experientia per menses quatuor, q ipse de parte dictorum ablatorum contentetur, hoc casu restitutio fiat pro rata. Si vero nollet assentire, fiat integra, reseruando tamen sanctissimo domino nostro Papæ in præfato regno Neapolitano pro annuo censu suo vnum statum redditus Ducatorum quadraginta millium singulis annis: vel per ipsum Cæsarẽ soluatur in numerata pecunia Sctitati suæ præfatus census ad optionem ipsius Cæsaris: dando in vrbe Roma, vel Florentiæ sufficientes fideiussiones per triennium de huiusmodi solutione. Quæ quidem fideiussiones singulis annis renouari possint remanendo semper firmis primis fideiussionibus, quo ad assignatæ fuerint secundæ, & sic de triennio in triennium.

Iam hic Anglorum rex a Neapolitana portione excluditur.

Pontifex priuatũ cõmodũ nõ amittet.

¶Item q casu præfatæ restitutionis ipsius regni remanere habeãt integræ regi Christianissimo actiones, quas in ipso regno habet.

¶Sequitur articulus de Florentinis.

¶Item quum, vt prædictum est, Excelsa Florentinorũ respub. approbatura sit, sanctissimus dominus noster Papa eius nomine promiserit, cõsentaneũ quoq; videt̃, eandẽ a cõfœderatis amplecti, & fauoribus ita psequi, ac si p vno ex cõtrahentib9 in hoc tractatu nominaretur. Quod quum non posset fieri sine maximo suorum Ciuiũ dãno, ob eorũ negociationes, & bona quæ diuersis in locis serenissimo ipatori electo subiectis semp habẽt. Idcirco pmiserunt confœderati omnes, ipsam Florẽtinorum rempub. eiusq; statum

Florentini licet occulte expresse tamẽ in fœdere p cõtrahentibus nominantur.

se

se ita semper defensuros a' quibuscunq; eam offendere volentib.
acsi ex principalibus essent confœderatis. In quarum rerum te-
stimonio prefati Procuratores & Nuncii hanc præsentem char-
tam propriis manibus subscripserunt: suisq; sigillis obsigna
gnauerunt. Actum in loco & die suprascriptis.